

Nr 313.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels — under förutsättning att överenskommelse av härefter angivet innehåll träffas om upphörande av telegrafverkets pensionsinrättning med utgången av juni månad 1920 — antaga det vid statsrådsprotokollet fogade förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

dels godkänna sådan överenskommelse med fullmäktige för delägarna i telegrafverkets pensionsinrättning, att nämnda pensionsinrättning upphör med utgången av juni månad 1920 och dess tillgångar övertagas av statsverket, under villkor att staten ansvarar för pensionsinrättningens alla framtida förpliktelser ävensom att av det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar intill förenämnda tidpunkt enligt de i statsrådsprotokollet angivna beräkningsgrunder ökats genom högre ränteavkastning än efter 4¹/₂ procent, så stor del, som, enligt i statsrådsprotokollet likaledes angiven delningsgrund, belöper på delägarnas avgifter, överlämnas antingen kontant eller, efter överenskommelse, i form av pensionsinrättningen tillhörande värden till direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter att användas till ändamål, som av fullmäktige beslutas och som kunna av Kungl. Maj:t godkännas;

dels besluta,

att sådana telegrafverkets pensionsinrättnings tillgångar, som enligt angivna överenskommelse skola tillgodokomma statsverket, skola ingå i den uti 7 § av förberörda förslag till lag omförmälda telegrafverkets

pensionsfond, vilken skall hava att ansvara för pensionsinrättningens framtida förpliktelser,

att postverkets och statens vattenfallsverks andelar i pensionsfondens för civila tjänst innehavare tillgångar samt däremot svarande förpliktelser vid utgången av juni månad 1920 skola övertagas av de i förberörda paragraf i lagförslaget likaledes omförmälda postverkets pensionsfond och statens vattenfallsverks pensionsfond samt

att pensionsfondens för tjänstemän vid statens järnvägar tillgångar och förpliktelser vid nyssberörda tidpunkt skola övertagas av den i samma paragraf ävenledes omförmälda statens järnvägars pensionsfond;

dels ock godkänna det vid statsrådsprotokollet fogade förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

C. E. Svensson.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Svensson anförde, efter samråd med chefen för finansdepartementet:

Vid 1919 års lagtima riksdag framlades förslag angående gemensamt lönesystem samt lönereglering för postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. Sedan Kungl. Maj:ts förslag i ämnet blivit i huvudsak bifallet av riksdagen, utfärdades den 19 juni 1919 avlöningsreglemente för tjänstemän vid de nämnda verken att gälla från och med den 1 juli 1920. Spörsmålet om reglering av pensionsförhållandena för ifrågavarande personal gjordes emellertid icke till föremål för behandling vid nämnda riksdag. Det förutsattes dock, att, efter det förslag i sådant hänseende utarbetats och förelagts 1920 års riksdag, nya pensionsbestämmelser skulle kunna bliva gällande från samma tidpunkt som själva löneregleringen.

Jag anhåller nu att till behandling få upptaga frågan om pensionsreglering för ordinarie tjänstemän vid de nämnda verken.

Med skrivelse den 29 januari 1920 har kommunikationsverkens lönekommitté avlämnat betänkande, delen III, angående tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Över detta betänkande hava infordrade särskilda yttranden avgivits den 21 februari av statskontoret, den 23 februari av generalpoststyrelsen och av järnvägsstyrelsen, den 24 februari av vattenfallsstyrelsen och av pensionsstyrelsen samt den 25 februari 1920 av telegrafstyrelsen. Därjämte hava styrelserna för trafiktjänstemännens riksförbund, posttjänstemännens förening och statens järnvägars befälsförbund inkommit med skrifter i ämnet.

Nu gällande pensionsbestämmelser.

Innan jag går att redogöra för de förslag, som innefattas i nämnda betänkande, anhåller jag att få erinra om de nu gällande särskilda författningar, vilka innehålla pensionsbestämmelser för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken.

Beträffande cheferna för postverket, telegrafverket och statens järnvägar ävensom rörande överdirektör och överingenjör vid statens järnvägar samt direktör vid statens kraftverksförvaltning (överdirektör enligt det nya avlöningsreglementet) äro meddelade fullständiga stadganden uti ifrågavarande hänseende i nu gällande avlöningsreglementen; vidkommande vattenfallsdirektören återfinnas föreskrifter i ämnet uti de för honom fastställda avlöningsvillkor.

För övriga ordinarie tjänstemän vid de ifrågavarande verken tillämpas nedan angivna pensionsbestämmelser.

I avseende å postverkets tjänstemän gäller lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension. För manliga tjänstemän av lägre grad än postexpeditör ävensom för samtliga kvinnliga tjänstemän äro emellertid i avlöningsreglementet fastställda särskilda pensionsunderlag, under det att för övriga nu omhandlade tjänstemän vid postverket gälla pensionslagens allmänna bestämmelser ifråga om pensionsunderlag.

Vidkommande telegrafverkets ordinarie personal innehållas stadgandena om pension dels uti gällande avlöningsreglemente för verket och dels uti reglementet för telegrafverkets pensionsinrättning den 17 juni 1908. Pensionerna bestridas till viss del av nämnda pensionsinrättning, till vilken pensionsavgifterna ingå, och med därutöver erforderligt fyllnadsbelopp av telegrafverkets medel.

För statens järnvägars ordinarie personal gäller lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar jämte kungl. kungörelsen av samma dag med övergångsbestämmelser angående rätt till pension för vissa tjänstemän vid statens järnvägar.

Den ordinarie personalen vid statens vattenfallsverk är underkastad lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension. I avlöningsreglementet äro för de olika befattningarna fastställda särskilda pensionsunderlag.

Behovet av enhetliga pensionsbestämmelser.

I sitt förenämnda betänkande (sid. 2—5) har kommittén till en början företagit en granskning av de nu gällande bestämmelserna om pension för de ifrågavarande verkens ordinarie tjänstemän, vilken granskning givit vid handen, att pensionsstadgandena för de särskilda verkens chefer och övriga genom förordnande tillsatta tjänstemän i sina huvudgrunder överensstamma med varandra, under det att pensionsbestämmelserna för de konstituerade tjänstemännen vid de olika verken sins emellan äro mycket skiftande.

Kommittén.

Nämnda förhållande hade kommittén funnit till fullo ådagalägga behovet av att pensionsförhållandena vid dessa verk bleve ordnade efter enhetliga grunder, såsom redan skett ifråga om avlöningsförhållandena. Då de nuvarande pensionsbestämmelserna även i grundläggande hänseenden uppvisade stora inbördes skiljaktigheter och då därjämte vissa nya principer syntes kommittén böra tillämpas vid ordnandet av pensionsförhållandena vid ifrågavarande verk, hade kommittén ansett sig icke kunna inskränka sig till en revision av de nu för verken gällande pensionsförfattningarna utan funnit det nödigt att utarbeta förslag till en ny, för samtliga dessa verk gemensam pensionslag.

Statskontoret har i sitt utlåtande gjort följande allmänna uttalande rörande kommitténs ifrågavarande förslag.

Statskontoret.

»Med hänsyn till behovet av att pensionsförhållandena vid ifrågavarande verk bliva ordnade efter enhetliga grunder såsom redan skett i fråga om av-

löningsförhållandena har kommittén ansett sig icke kunna inskränka sig till en revision av de olika för verken nu gällande pensionsförfattningar utan funnit sig böra utarbета förslag till en ny, för samtliga dessa verk gemensam pensionslag. Med avseende härå vill statskontoret visserligen icke underlåta att erinra om det förslag till det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, som den 3 november 1917 framlagts av för ändamålet inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga, innefattande bland annat förslag till bestämmelser avsedda att komma till tillämpning vid all statens tjänstemannapensionering och således även vid pensionering av personal vid kommunikationsverken; men därest vid prövning av detta centraliseringsförslag skulle befinnas att all statens tjänstemannapensionering lämpligen bör regleras genom en enda författning, läser sådant säkerligen kunna ske utan hinder därav att enhetliga pensioneringsgrunder för kommunikationsverken kunna hava kommit till stånd. Tvärtom måste de i föreliggande förslag angivna grunder, som i flera avseenden synas statskontoret vara att föredraga framför de av förenämnda sakkunniga föreslagna, anses innebära en utveckling i önskvärd riktning av statens pensionsväsende och därför böra i väsentliga delar tagas till förebild för pensioneringsgrunder jämväl för övriga statstjänare. Enligt statskontorets mening bör därför icke vara något att erinra mot ett enhetligt ordnande nu av pensionsförhållandena för kommunikationsverken i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag.»

*Departements-
chefen.*

Då genom det nya avlöningsreglementet för de fyra kommunikationsverken åstadkommits önskvärd enhetlighet i fråga om avlöningsbestämmelserna, synes mig såsom en given konsekvens böra följa, att även i fråga om pensionerna enhetliga grunder bliva gällande. Med hänsyn till de nuvarande särskilda pensionsförfattningarnas inbördes skiljaktigheter anser även jag det vara nödvändigt, att en helt ny, för dessa verk gemensam pensionsförfattning träder i stället för de hittills gällande författningarna. Att härigenom något hinder skulle kunna uppstå för en eventuell framtida centralisering av det statsunderstödda pensionsväsendet torde, såsom ock statskontoret framhållit, icke böra befaras.

Upphörande av telegrafverkets pensionsinrättning.

Såsom förut är nämnt, bestrides pensioneringen av telegrafverkets ordinarie personal delvis av telegrafverkets pensionsinrättning. Då bibehållandet för framtiden av nämnda pensionsinrättning ansetts utgöra ett hinder för att telegrafverkets personal skall kunna inordnas under de tilltänkta gemensamma pensionsbestämmelserna, hava åtgärder vidtagits för utrönande, huruvida och under vilka villkor pensionsinrättningen skulle kunna upphöra.

Innan jag närmare redogör för vad i sådant hänseende förekommit, torde det vara lämpligt att något erinra om pensionsinrättningens tillkomst och nuvarande organisation.

Sedan telegrafverkets personal år 1871 uppförts å allmänna riksstaten, ansågos denna personals pensionsförhållanden böra ordnas. I sådant syfte tillsattes särskilda kommitterade, vilka under år 1874 avgåvo förslag till reglementen för pensionering av såväl befattningshavarna själva som deras änkor och barn. Sedan samma års riksdag för ändamålet anvisat medel, utfärdade Kungl. Maj:t i anslutning till kommitterades förslag den 23 oktober 1874 reglemente för telegrafverkets pensionsinrättning samt följande år reglemente för telegrafverkets änke- och pupillkassa.

Telegrafverkets pensionsinrättningstillkomst och nuvarande organisation.

Det bidrag, som av riksdagen beviljades pensionsinrättningen, utgjorde 5 % av det Sverige tillkommande telegrafporto, varav 1,5 % skulle utgöra telegrafverkets ständiga bidrag till personalens pensionering och återstående 3,5 % användas tillsvidare och så länge nödigt var till amortering av den retroaktivsumma, som utöver delägaravgifterna erfordrades till den äldre personalens pensionerande. Denna retroaktivsumma blev under år 1907 slutamorterad. Med då bestämda pensioner för den nya personalen beräknades delägaravgifterna betäcka $\frac{2}{3}$ av pensionskostnaden och statsbidraget motsvara återstoden.

I den mån nya ordinarie tjänster tillkommit hava sedermera av statsmedel beviljats årliga tilläggsanslag till pensionsinrättningen med växlande belopp, motsvarande vad som utöver vederbörande delägares egna avgifter skulle erfordras för upptagande i pensionsinrättningen utav innehavarna av dessa tjänster.

Till en början utgick pension allenast från pensionsinrättningen, men sedan statsmakterna år 1883 antagit nya grunder för pensionering av telegrafverkets tjänstemän, tillkom, utöver den från pensionsinrättningen utgående pensionen, fyllnadspension av telegrafverkets medel.

Nu gällande reglemente för pensionsinrättningen är av Kungl. Maj:t utfärdat den 17 juni 1908, men har i vissa delar blivit genom senare författningar ändrat.

Enligt detta reglemente utgöras pensionsinrättningens tillgångar av:

- 1:o) de avgifter, som delägarna själva erlagga;
- 2:o) telegrafverkets årliga bidrag:

A. 1,5 % av det Sverige tillkommande telegramporto, utgörande telegrafverkets ständiga bidrag till personalens pensionerande;

B. ett fast årligt anslag till det belopp, som för varje år bestämmes;

3:o) gåvor, med vilka inrättningen kan bliva ihågkommen;

4:o) sådana pensionsbelopp, som icke inom behörig tid uttagas eller som på annat sätt förverkas; samt

5:o) räntor och övrig avkastning å pensionsinrättningens medel.

Delägare, som jämlikt gällande avlöningsreglemente är vid avgång från tjänsten berättigad till pension, hel eller avkortad, uppbär i allmänhet från pensionsinrättningen:

a) om avgången sker vid eller efter uppnådd pensionsålder, 75 % av pensionen, därest det för tjänsten fastställda pensionsunderlaget överstiger 1,900 kronor, och 60 % av pensionen, därest pensionsunderlaget uppgår till eller understiger nämnda belopp,

b) om avgången sker före uppnådd pensionsålder, viss försäkringstekniskt beräknad del av honom jämlikt a) vid full pensionsålder från pensionsinrättningen tillkommande pensionsbelopp.

Delägarna erlagga årliga pensionsavgifter beräknade efter försäkringstekniska grunder — dock med viss för delägaren gynnsammare beräkning, då pensionsunderlaget icke överstiger 1,900 kronor och pensionsåldern är högst 60 år — samt befordringsavgifter vid förflyttning till befattning med högre pensionsunderlag men utan förhöjd pensionsålder. Därjämte kunna undantagsvis och i vissa speciella fall förekomma ytterligare avgifter.

Undersökes, huru stor del av pensionen från pensionsinrättningen i medeltal motsvaras av delägarnas avgifter, finnes denna utgöra cirka 44 %, under det att återstående 56 % täckas av telegrafverkets bidrag till pensionsinrättningen. Tages hänsyn jämväl till fyllnads-pensionen, som helt och hållet bestrides av statsmedel, kunna pensionsavgifterna anses motsvara omkring 33 % av hela pensionskostnaden för tjänstemän, vilkas pensionsunderlag överstiger 1,900 kronor, samt nära 26 $\frac{1}{2}$ % för övriga tjänstemän.

Pensionsinrättningen förvaltas av direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter, vilken är gemensam för pensionsinrättningen och telegrafverkets änke- och pupillkassa.

Av delägarna utsedda fullmäktige äga att granska pensionsinrättningens förvaltning och räkenskaper samt att överlägga och fatta beslut i behörigen väckta frågor rörande förvaltningen eller om ändring i reglementet för pensionsinrättningen eller i instruktionen för direktionen. Fullmäktiges beslut om ändring i nämnda reglemente eller instruktion bliva dock ej gällande, förr än de blivit av Kungl. Maj:t prövade och gillade.

Jag övergår nu till att angiva de preliminära åtgärder, som vidtagits för eventuell upplösning av telegrafverkets pensionsinrättning.

Åtgärder för
upplösning av
pensionsin-
rättningen.

Till grund för en överenskommelse angående villkoren för en avveckling av pensionsinrättningen och statens övertagande av densammas förpliktelser i avseende å nuvarande och framtida pensionärer har kommittén låtit utföra en utredning rörande pensionsinrättningens ekonomiska ställning. Nämnda utredning, vilken verkstälts av förutvarande förste aktuarien i försäkringsinspektionen, nuvarande aktuarien i livförsäkringsaktiebolaget Thule, filosofie doktorn R. Palmqvist, finnes såsom bilaga vidfogad kommitténs betänkande, men lämnas här en kortfattad redogörelse för resultatet av de beräkningar, som innehållas i densamma.

Utredning
rörande pen-
sionsinrätt-
ningens eko-
nomiska ställ-
ning.

Vid denna utredning hade förutsatts, att den nya pensionslagen skulle träda i kraft den 1 juli 1920 och telegrafverkets pensionsinrättning upphöra vid samma tidpunkt. Då emellertid det material, som stått till förfogande, avsett den 1 januari 1919, hade först undersökts pensionsinrättningens ställning vid sistnämnda tidpunkt, varefter särskild kalkyl verkstälts för att utröna, vilken förändring det erhållna resultatet skulle undergå, därest ställningen beräknats för den 1 juli 1920. Med i det följande angivet undantag hade vid beräkningarna använts en räntefot av 4 %, enär högre räntefot icke ansåges böra väljas än som motsvarade den ränteavkastning, som pensionsinrättningen för framtiden kunde påräkna å sina placeringar.

Pensionsinrättningens ställning den 1 januari 1919 framginge av följande utav Palmqvist uppgjorda balansräkning.

Aktiva:

Kapitalvärde av nuvarande delägares förpliktelser gentemot pensionsinrättningen:

a) på grund av innehavande tjänstegrad	kr.	2,511,112
b) på grund av framtida befordringar:		
årsavgifter	»	210,652
befordringsavgifter	»	93,647
Kapitalvärde av telegrafverkets bidrag till pensionsinrättningen för nuvarande delägare	»	5,347,421
Tillgångar		10,373,779
	Summa kr.	18,536,611

Passiva:

Kapitalvärde av pensionsinrättningens förpliktelse gentemot nuvarande pensionstagare	kr.	1,509,228
Kapitalvärde av pensionsinrättningens förpliktelse gentemot nuvarande delägare:		
a) på grund av innehavande tjänstegrad	»	14,357,884
b) på grund av framtida befordringar	»	616,159
Kapitalvärde av pensionsinrättningens förvaltnings- kostnader för nuvarande pensionstagare och delägare	»	347,860
Överskott	»	1,705,480
		Summa kr. 18,536,611

Pensionsinrättningens ställning den 1 januari 1919 visade sålunda ett överskott på 1,705,480 kronor.

Motsvarande överskott den 1 juli 1920 hade uppskattats till cirka 1,910,000 kronor.

Därefter hade Palmqvist undersökt, vilket belopp måste överföras till en ifrågasatt telegrafverkets pensionsfond, för att nämnda belopp tillsammans med värdet av återstående föreslagna pensionsavgifter minst skulle uppgå till en tredjedel av värdet av nuvarande befattningshavares framtida pensioner enligt de av kommittén ifrågasatta pensionsbestämmelserna. Vid denna beräkning hade måst antagas, att de nya bestämmelserna tillämpats från den 1 januari 1919.

Kapitalvärdet den 1 januari 1919 av nuvarande befattningshavares framtida pensioner med tillämpning av de föreslagna pensionsunderlagen hade beräknats till 27,398,544 kronor. En tredjedel därav utgjorde alltså 9,132,848 kronor.

Kapitalvärdet vid nämnda tidpunkt av de pensionsavgifter, nuvarande delägare skulle hava att under sin återstående tjänstetid erlägga efter de av kommittén tilltänkta grunderna, hade beräknats till 4,292,835 kronor.

För bestridande av en tredjedel av de nuvarande tjänstemännens pensioner skulle således erfordras, att till en telegrafverkets pensionsfond överlämnades minst vad som motsvarade skillnaden mellan sistnämnda två belopp eller alltså minst 4,840,013 kronor.

Minskades pensionsinrättningens tillgångar den 1 januari 1919, 10,373,779 kronor, med dels nyssnämnda belopp, 4,840,013 kronor, och dels värdet av utgående pensioner, 1,509,228 kronor, och av framtida förvaltningskostnader, 347,860 kronor, skulle alltså återstå 3,676,678 kronor.

Slutligen hade Palmqvist beräknat det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar ökats genom överränta.

Enligt balansräkningen utgjorde pensionsinrättningens tillgångar den 1 januari 1919 10,373,779 kronor, varav 1,705,480 kronor icke erfordrades för täckande av värdet av dess förpliktelser. Därest emellertid pensionsinrättningen, som trädde i verksamhet den 1 januari 1875, under åren 1875—1918 haft samtliga sina tillgångar placerade mot en räntefot av $4\frac{1}{2}\%$, skulle dess tillgångar den 1 januari 1919 utgjort allenast 8,104,690 kronor och det belopp, varmed tillgångarna intill samma tidpunkt ökats genom högre ränteavkastning än efter $4\frac{1}{2}\%$, sålunda uppgått till 2,269,089 kronor, vilket belopp alltså överstege pensionsinrättningens överskott enligt balansräkningen. Hade pensionsinrättningen icke genom förmånliga penningplaceringar avsevärt ökat sina tillgångar, skulle sålunda balansräkningen sannolikt visat brist i stället för överskott.

Vid beräkningen av överräntan hade valts en räntefot av $4\frac{1}{2}\%$ dels därför, att pensionsinrättningens avgifter ursprungligen vore beräknade med tillämpning av denna räntefot, och dels därför att, därest dess tillgångar placerats i stats- och kommunobligationer eller därmed jämförliga värdehandlingar, sannolikt icke kunnat påräknas högre ränteavkastning än i medeltal $4\frac{1}{2}\%$.

Den sålunda erhållna överräntan, 2,269,089 kronor, hade emellertid uppkommit genom förmånlig placering av medel influtna dels i form av delägaravgifter och dels i form av bidrag av telegrafverket. Det kunde då synas rättvist, att vid fördelningen av pensionsinrättningens tillgångar mellan den planerade pensionsfonden för telegrafverket och, såsom ifrågasatts, telegrafverkets änke- och pupillkassa låta den senare erhålla så stor del av den uppkomna räntevinsten, som belöpte på den del av tillgångarna, som motsvarade delägarnas avgifter. Fördelades nu räntevinsten efter nämnda grunder, komme på änke- och pupillkassans del 1,002,937 kronor.

Med anledning av de resultat, som framgått av dessa utredningar, förordade Palmqvist, att vid en indragning av telegrafverkets pensionsinrättning dess tillgångar skulle disponeras sålunda, att ett belopp av 1,000,000 kronor överlätes till telegrafverkets änke- och pupillkassa och att återstående tillgångar överlämnades till den för telegrafverket föreslagna pensionsfonden.

»Sker uppdelningen av pensionsinrättningens tillgångar på detta sätt», yttrar Palmqvist, »överföres till änke- och pupillkassan endast cirka hälften av vad som motsvarar pensionsinrättningens överskott vid tidpunkten för indragningen och icke mer än vad som av pensionsinrätt-

ningens vinst genom högre ränteavkastning än den ursprungligen beräknade kan anses belöpa på delägaravgifterna, varjämte till den nya pensionsfonden överföres betydligt mer än vad som motsvarar en tredjedel av nuvarande befattningshavares pensionsrätt enligt de föreslagna pensionsbestämmelserna.»

*Kommitténs
förslag till
pensionsfull-
mäktige.*

Under åberopande av nämnda utredning avlät kommittén den 25 september 1919 skrivelse till telegrafstyrelsen med hemställan, att styrelsen ville vid då instundande lagtima möte av fullmäktige för delägarna i telegrafverkets pensionsanstalter framlägga förslag därom, att fullmäktige måtte för sin del besluta, att vid den tidpunkt, då gemensamma bestämmelser angående pension för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk kunde bli gällande, telegrafverkets pensionsinrättning skulle upphöra samt dess tillgångar övertagas av staten, under villkor att staten ansvarade för pensionsrättningens framtida förpliktelser ävensom till telegrafverkets änke- och pupillkassa överlämnade ett belopp av 1,000,000 kronor.

*Pensionsfull-
mäktiges
skrivelse
3 11 1919.*

Med anledning därav avgåvo nämnda fullmäktige den 3 november 1919 yttrande i ämnet och uttalade däruti, bland annat, att, ehuru fullmäktige icke principiellt motsatte sig ett ur statssynpunkt önskvärt uppgivande av telegrafverkets pensionsinrättning, det dock icke förefölle rättvist, att detta skulle ske med så stora uppoffringar från personalens sida, som av kommittén ifrågasatts. Det framhölls emellertid, att det varit fullmäktige omöjligt att för det dåvarande träffa ett slutligt avgörande, emedan då icke förelegat något utarbetat förslag till pensionsbestämmelser. Så snart kommitténs definitiva pensioneringsförslag föreläge och telegrafverkets personal erhållit närmare kännedom därom, syntes denna personal å urtima fullmäktigemöte böra sättas i tillfälle att taga definitiv ståndpunkt i frågan.

*Kommitténs
yttrande.*

I sitt betänkande framhöll kommittén, att, ehuru för genomförandet av enhetliga pensionsbestämmelser för samtliga de ifrågavarande verken det vore önskvärt att telegrafverkets pensionsinrättning upphörde, kommittén likväl icke ansåge sig kunna tillstyrka statens övertagande av pensionsinrättningens framtida förpliktelser på andra villkor än dem, kommittén föreslagit. I fråga om förvaltningen och användningen av det förenämnda beloppet av 1,000,000 kronor syntes det dock kommittén vara lämpligare, att detsamma överlämnades till direktionen över telegrafverkets

pensionsanstalter för att efter av pensionsfullmäktige fattat beslut, som av Kungl. Maj:t godkändes, användas till ändamål, som avsåge personalens vid telegrafverket nytta.

Skulle emellertid en uppgörelse icke kunna komma till stånd, syntes kommittén icke annan åtgärd böra ifrågakomma än att i nu gällande avlöningsreglemente för telegrafverkets personal förekommande pensionsbestämmelser förklarades skola fortfarande i sak tillämpas. För övriga nu omhandlade verk borde i varje fall enligt kommitténs mening de nya pensionsbestämmelserna komma till användning.

Uti särskilt yttrande till betänkandet uttalade de till telegrafverket hörande ledamöterna inom kommittén, att de, med stöd av de utav kommittén föranstaltade utredningar i ärendet, ansåge ett större belopp, än som av kommitténs majoritet föreslagits, böra tillgodokomma telegrafverkets personal såsom vederlag vid överlämnandet av dess pensionsinrättning till staten.

Särskild mening inom kommittén.

Sedan fullmäktige för delägarna i telegrafverkets pensionsanstalter vid urtima möte till förnyad behandling förehaft frågan om pensionsinrättningens upplösning, hava fullmäktige i skrivelse den 24 februari 1920 till telegrafstyrelsen meddelat, att de i princip accepterade det av kommittén framlagda förslaget till uppgörelse.

Pensionsfullmäktiges skrivelse 24/2 1920.

Fullmäktige hava emellertid därvid anfört följande.

»Då emellertid kommittén vid sin beräkning av det belopp, som skulle vid pensionsinrättningens upphörande överlämnas till delägarna, utgått från förhållandena den 1 januari 1919, men överlämnandet enligt förslaget skulle ske först den 1 juli 1920, ha fullmäktige ansett ett konsekvent fullföljande av kommitténs principer kräva, att det belopp, som skall till delägarna överlämnas, beräknas efter kassans ställning sistnämnda dag.

Enligt den till kommitténs betänkande fogade, av doktor Palmqvist verkställda utredningen angående pensionsinrättningens ställning den 1 januari 1919, utgör det belopp, varmed kassans tillgångar intill nämnda dag ökats genom högre ränteavkastning än efter 4½ %, 2,269,089 kronor. Fördelas denna överränta på sätt som av kommittén föreslagits mellan delägarna och den blivande pensionsfonden i förhållande till kapitalvärdena av inbetalda delägaravgifter resp. inbetalda statsbidrag, alltså i proportionen 44 till 56, skulle på delägarnas lott komma 1,002,937 kronor.

Sedan numera exakta siffror blivit tillgängliga angående det ekonomiska resultatet av pensionsinrättningens verksamhet under år 1919, har doktor Palmqvist på fullmäktiges begäran verkställt utredning angående det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar intill den 1 juli 1920 kunna beräknas hava ökats genom överränta. Utredningen utvisar, att överräntan intill sistnämnda dag ut-

gör sammanlagt 2,589,020 kronor. Fördelas detta belopp mellan delägarna och den blivande telegrafverkets pensionsfond enligt nyssnämnda, av kommittén föreslagna grunder, bliver delägarnas andel 1,144,347 kronor, vilket belopp sålunda skulle utgöra den summa, som vid ett konsekvent tillämpande av kommitterades förslag till delningsgrunder skulle vid pensionsinrättningens upphörande den 1 juli 1920 ställas till delägarnas förfogande.»

Under åberopande av det sagda hava fullmäktige förklarat, att från fullmäktiges sida intet hinder mötte mot att från den tidpunkt, då gemensamma bestämmelser angående pension för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk enligt kommitténs föreliggande förslag bleve gällande, telegrafverkets pensionsinrättning upphörde och dess tillgångar övertogs av statsverket, under villkor att staten ansvarade för pensionsinrättningens alla framtida förpliktelser ävensom att av det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar intill förenämnda tidpunkt enligt de i kommittéförslaget angivna beräkningsgrunder ökats genom högre räntevkastning än efter 4 1/2 %, så stor del, som enligt i kommittéförslaget likaledes angiven delningsgrund belöpte på delägarnas avgifter, överlämnades antingen kontant eller, efter överenskommelse, i form av pensionsinrättningen tillhörande värden till direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter, att användas till ändamål, som av fullmäktige beslutades och som kunde av Kungl. Maj:t godkännas.

Telegrafstyrelsen.

Telegrafstyrelsen, som med sitt utlåtande över kommittébetänkandet till Kungl. Maj:t överlämnat fullmäktiges sistberörda skrivelse, har tillstyrkt en uppgörelse angående upplösning av telegrafverkets pensionsinrättning på de av fullmäktige medgivna villkor.

Departementschefen.

Ett genomförande av de nya principer för pensionering av ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken, som jag i det följande kommer att förorda, förutsätter, bland annat, att den för telegrafverkets personal avsedda statsunderstödda pensionsinrättningen upplöses.

Såsom av den lämnade utredningen framgår, befinner sig nämnda pensionsinrättning i det gynnsamma ekonomiska läget, att densamma den 1 juli 1920 torde kunna, även med iakttagande av synnerligen försiktiga beräkningsgrunder, uppvisa ett överskott av mer än 1,900,000 kronor. Att pensionsinrättningen äger ett så betydande överskott beror uteslutande därpå, att pensionsinrättningens direktion genom förmånliga penningplaceringar av bland annat de medel, delägarna själva inbetalt,

lyckats göra pensionsinrättningens tillgångar räntebärande efter en räntefot, som vida överstiger den, efter vilken inrättningens räntabilitet ursprungligen är beräknad. Vid sådant förhållande synes det mig, i likhet med kommittén, att en skälig gottgörelse bör beredas telegrafverkets personal, därest staten skulle övertaga pensionsinrättningen i fråga. Såväl kommittén som fullmäktige för delägarna i pensionsinrättningen hava utgått därifrån, att bestämmandet av berörda gottgörelse skulle grundas på en beräkning av vad som utav pensionsinrättningens vinst genom högre ränteavkastning än efter $4\frac{1}{2}\%$ kan anses belöpa på delägaravgifterna.

Enligt de genom kommitténs försorg utförda beräkningar uppgick vid årsskiftet 1918—1919 ifrågavarande genom överränta uppkomna vinst till 1,002,937 kronor, och har kommittén med hänsyn härtill föreslagit, att gottgörelsen skulle fixeras till 1,000,000 kronor. Fullmäktige hava åter ansett, att beräkningarna borde efter enahanda grunder framföras till den tidpunkt, då överlämnandet av pensionsinrättningens tillgångar skulle ske, enligt föreliggande förslag den 1 juli 1920, och att ersättningsbeloppet borde bestämmas därefter. Ersättningsbeloppet beräknades i sådant fall stiga till omkring 1,144,000 kronor.

I fråga om den sålunda av kommittén föreslagna och av fullmäktige godtagna grunden för beräkning av ersättningsbeloppet synes mig icke någon befogad invändning kunna göras. Vad därefter angår den tidpunkt beräkningen bör avse, torde övervägande skäl tala för den av fullmäktige hävdade ståndpunkten, nämligen att tiden för pensionsinrättningens avveckling bör vara bestämmande. Oavsett att ur förut angiven synpunkt en uppgörelse måste anses önskvärd, tillåter jag mig erinra därom, att, även om det högre ersättningsbeloppet skulle utgå, den föreslagna uppgörelsen måste anses jämväl för statens del förmånlig, i det att av pensionsinrättningens överskott utöver dess förpliktelser i varje fall omkring tre fjärdedels miljon kronor skulle komma statsverket tillgodo.

Enligt kommitténs av fullmäktige jämväl biträdda förslag skulle ersättningsbeloppet överlämnas till direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter för att användas till ändamål, som av fullmäktige beslutas och som kunna av Kungl. Maj:t godkännas. Genom en sådan anordning synas mig fullt betryggande garantier vinnas, att ersättningsbeloppet användes till sådana telegrafverkets personal vidkommande ändamål, som kunna anses stå i överensstämmelse med pensionsinrättningens hitillsvarande allmännyttiga karaktär.

Då jag icke i övrigt har något att erinra mot de av fullmäktige uppställda villkoren för uppgörelsen, finner jag mig böra förorda, att Kungl. Maj:t och riksdagen för sin del godkänna en sådan överenskommelse med fullmäktige, att telegrafverkets pensionsinrättning upphör med utgången av juni månad 1920 och dess tillgångar övertagas av statsverket, under villkor att staten ansvarar för pensionsinrättningens alla framtida förpliktelser ävensom att av det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar intill förenämnda tidpunkt enligt de i kommitténs betänkande angivna beräkningsgrunder ökas genom högre ränteavkastning än efter 4 $\frac{1}{2}$ %, så stor del, som, enligt i betänkandet likaledes angiven delningsgrund, belöper på delägarnas avgifter, överlämnas antingen kontant eller, efter överenskommelse, i form av pensionsinrättningen tillhörande värden till direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter att användas till ändamål, som av fullmäktige beslutas och som kunna av Kungl. Maj:t godkännas.

Huvudgrunderna för förslaget till gemensamma pensionsbestämmelser.

Jag övergår härefter till att angiva de huvudprinciper, som tillämpats vid utarbetandet av förslaget till gemensamma pensionsbestämmelser för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken.

Särskilda pensionsbestämmelser för tjänstemän, som tillsätts genom förordnande.

Såsom i det föregående är omförmält, gälla för de olika verkens chefer samt överdirektörer och överingenjörer vid statens järnvägar ävensom direktör vid statens kraftverksförvaltning (överdirektör enligt det nya avlöningsreglementet) särskilda föreskrifter rörande pension. Dessa föreskrifter, som visserligen inbördes äro tämligen likartade, avvika väsentligt från pensionsbestämmelserna för övrig ordinarie personal vid vederbörande verk.

Kommittén. Även kommittén har ansett sig böra i sitt förslag till pensionsbestämmelser låta de tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, i allmänhet intaga en särställning i förhållande till övrig ordinarie personal.

Ett undantag i oförmälda hänseende har dock synts kommittén böra göras beträffande sådan distriktschef vid statens järnvägar, vilken vid tillträddandet av förordnande å sådan befattning innehade tjänst, som tillsattes genom konstitutorial.

Under hänvisning till stadgandet i 14 § 2 mom. av det gemensamma avlöningsreglementet för kommunikationsverken därom, att tjänsteman, som förordnats såsom distriktschef vid statens järnvägar men vilkens förordnande upphör, återgår till ordinarie befattning i den tjänstegrad, han tillhörde vid tillträddandet av befattning såsom distriktschef, har kommittén föreslagit, att distriktschef, om vilken nu är fråga, borde undantagas från tillämpningen av de särskilda pensionsbestämmelserna för förordnade befattningshavare i allmänhet och i stället för sådan distriktschef i pensionshänseende gälla vad som stadgades för den tjänst, å vilken han före förordnandet innehade konstitutorial.

Vad däremot anginge sådan distriktschef, som vid tillträddandet av förordnandet icke innehade annan ordinarie tjänst vid statens järnvägar, hade kommittén tänkt sig, att de pensionsbestämmelser, som skulle gälla förordnade tjänstemän i allmänhet, även skulle tillämpas å dylik distriktschef.

Att såsom hittills särskilda pensionsbestämmelser fortfarande erfordras i fråga om tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, synes mig självfallet med hänsyn till arten av dessa tjänstemäns anställning. Från dessa särbestämmelser har emellertid undantagits distriktschef vid statens järnvägar, vilken vid tillträddandet av förordnande å sådan befattning innehade tjänst, som tillsattes genom konstitutorial. Järnvägsstyrelsen har visserligen ifrågasatt, att distriktschef, som nyss är nämnd, i vissa fall skulle erhålla samma ställning i pensionshänseende, som skulle tillkomma en person utom verket, som förordnats till distriktschef. Enär emellertid den utav kommittén föreslagna anordningen redan i sammanhang med prövningen av det nya avlöningsreglementet var föremål för övertvägande och då icke föranledde erinran av statsmakterna, anser jag mig icke i nämnda hänseende böra frångå kommitténs förslag.

Då jag i det följande yttrar mig om tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, avses därvid endast sådana befattningshavare, å vilka de nyssnämnda särskilda pensionsbestämmelserna skulle äga tillämpning.

*Departements-
chefen.*

Pensionsunderlag.

Enligt nu gällande olika pensionsbestämmelser tjänar såsom underlag för bestämmande av pensions belopp antingen den för tjänstemannen vid avgången bestämda avlöningen (å billigaste ort) eller ock visst för tjänsten bestämt fast pensionsunderlag, vilket till sitt belopp är oberoende därav, huruvida tjänstemannen innehar begynnelseavlöningen eller intjänat avlöningsförhöjningar inom sin tjänst.

Kommittén.
Konstituerade
tjänstemän.

Kommittén har vid valet mellan de nämnda olika sätten för bestämmandet av pensions belopp för konstituerade tjänstemän ansett systemet med fasta pensionsunderlag vara att föredraga, enär genom tillämpande av detta system skulle, såvitt kommittén kunnat finna, ernås större enkelhet och reda än vid användande av det andra systemet. »De nuvarande fasta pensionsunderlagen», yttrar kommittén, »hava emellertid till sina belopp icke fastställts efter enhetliga grunder. I vissa fall hava sålunda samma pensionsunderlag bestämts för befattningar, tillhörande skilda avlöningsgrupper, och jämväl eljest hava pensionsunderlagens belopp avvägts så att säga på fri hand, utan att underlagen därvid blivit satta i visst förhållande till avlöningarna. Ehuru ett sådant tillvägagångssätt fortfarande torde vara nödigt i fråga om sådana befattningar, som tillsättas genom förordnande och för vilka avlöningarna bestämts efter särskilda grunder, böra å andra sidan enligt kommitténs mening pensionsunderlagen för tjänster, vilka tillsättas genom konstitutional och vilkas avlöningar äro inpassade i ett enhetligt lönesystem, bestämmas i visst förhållande till slutlönen å billigaste ort inom vederbörande lönegrad och alltså ett pensionsunderlag fastställas för varje särskild lönegrad».

Förhållandet mellan högsta pension och slutavlöningen å billigaste ort för konstituerade tjänstemän enligt nu gällande pensions- och avlöningsbestämmelser har av kommittén angivits uti en i betänkandet (sid. 15) intagen tabell, till vilken hänvisas.

Vid den nu förevarande pensionsregleringen har kommittén ansett skäligt, att pensionsunderlaget eller, såsom detsamma i lagförslaget benämnes, *tjänstepensionsunderlaget skulle utgöra två tredjedelar av slutlönen å billigaste ort inom vederbörande lönegrad*, dock med lämplig avrundning för erhållande av belopp, som vore i helt krontal jämnt delbart med tolv. Med tillämpning härav skulle tjänstepensionsunderlagen för befattningar i de särskilda lönegraderna utgöra följande belopp:

A. För befattningar, avsedda för manliga tjänstemän:

1:a lönegraden	1,644 kronor	11:e lönegraden	3,684 kronor
2:a »	1,716 »	12:e »	3,924 »
3:e »	1,824 »	13:e »	4,200 »
4:e »	1,920 »	14:e »	4,476 »
5:e »	2,160 »	15:e »	5,076 »
6:e »	2,436 »	16:e »	5,724 »
7:e »	2,844 »	17:e »	6,036 »
8:e »	3,036 »	18:e »	6,360 »
9:e »	3,240 »	19:e »	6,684 »
10:e »	3,444 »	20:e »	6,996 »

B. För befattningar, avsedda för kvinnliga tjänstemän:

1:a lönegraden	1,440 kronor	5:e lönegraden	2,256 kronor
2:a »	1,704 »	6:e »	2,676 »
3:e »	1,800 »	7:e »	3,204 »
4:e »	2,136 »		

För 17:e—20:e lönegraderna skulle alltså pensionsunderlagen komma att överstiga 6,000 kronor eller det högsta belopp, varmed pension enligt nu gällande bestämmelser finge utgå. Med hänsyn till penningvärdets fall och den, bland annat, på grund därav föranledda höjningen av nu utgående avlöningar hade det emellertid syntts kommittén, som skulle det icke vara möjligt att även för framtiden behålla nämnda maximibelopp, utan borde de ovan för nämnda lönegrader angivna beloppen fastställas utan någon beskärning.

Då kommittén av anledning, som i det följande kommer att angivas, funnit sig böra vid beräkning av pensionens belopp för konstituerad tjänsteman göra en bestämd skillnad mellan den del av pensionen, som skulle anses täckas av pensionsavgifterna, och den återstående delen, vilken bestredes helt av statsmedel, hade kommittén för att beteckna motsvarande delar av tjänstepensionsunderlaget infört begreppen avgiftspensionsunderlag och statspensionsunderlag. Med hänsyn därtill att pensionsavgifterna ansetts böra motsvara en tredjedel av pensioneringskostnaden, hade kommittén satt avgiftspensionsunderlaget till en tredjedel och statspensionsunderlaget till två tredjedelar av tjänstepensionsunderlaget.

Pensionsunderlagen för tjänstemän, vilka skulle tillsättas genom förordnande, har kommittén ansett böra bestämmas efter andra grunder.

Förordnade
tjänstemän.

»Pensionen för ifrågavarande tjänstemän har nämligen», yttrar kommittén, »icke samma karaktär som pensionen för konstituerade befattningshavare, utan är snarare att betrakta såsom ett slags avlöning å indragningsstat. Beloppet av pensionsunderlaget lärer vid sådant förhållande kunna avvägas tämligen fritt. Emellertid bör, å ena sidan, pensionsunderlaget så bestämmas, att det icke kommer att i något fall understiga det högsta pensionsunderlag, som kan utgå till konstituerad tjänsteman, enär eljest förordnande å tjänst, varom nu är fråga, skulle kunna för vederbörande medföra en försämring i pensionshänseende. Å andra sidan torde med hänsyn till de jämförelsevis höga avlöningar, som tillerkänts åtminstone vissa av dessa befattningshavare, pensionsunderlagen icke lämpligen kunna utmätas i direkt relation till avlöningarnas belopp. Med iakttagande härav har kommittén ansett sig böra föreslå, att pensionsunderlaget för samtliga ifrågavarande tjänstemän med undantag av generaldirektörer sättes till 7,000 kronor samt för generaldirektörer till 8,000 kronor. Vid bestämmandet av sistnämnda belopp har kommittén jämväl uppmärksammat, att högsta inom den civila statsförvaltningen nu utgående pensioner, nämligen till justitieråd och regeringsråd, äro bestämda till 8,000 kronor. Erinras må dock, att de pensioner, som skulle komma att utgå på grundvalen av de utav kommittén sålunda föreslagna pensionsunderlagen, under vissa i det följande närmare angivna förutsättningar kunna bliva 1,000 kronor lägre än pensionsunderlagen.»

Ämbetsverken.

I fråga om pensionsunderlagen för konstituerade tjänstemän har generalpoststyrelsen hemställt, att dessa måtte bestämmas till 75 % av högsta avlöningen å A-ort.

Beträffande pensionsunderlagen för de förordnade tjänstemännen hava generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen yrkat, att dessa underlag måtte fastställas till högre belopp än de av kommittén föreslagna, varvid dock järnvägsstyrelsen, under hänvisning till den för styrelsen gällande instruktion, ansett sig förhindrad att uttala sig i fråga om eventuell förhöjning av pensionen för generaldirektören för statens järnvägar.

*Departements-
chefen.*

Den utav kommittén angivna principen i fråga om pensionsunderlagets belopp för konstituerad tjänsteman, nämligen att detsamma skall utgöra två tredjedelar av slutlönen å billigaste ort inom vederbörande lönegrad, anser jag riktig och förutsätter, att nämnda princip även kommer i tillämpning, därest förhöjning av de nu beslutade avlöningarnas belopp framdeles skulle komma att ske. Att däremot såsom

generalpoststyrelsen yrkat nu fastställa högre pensionsunderlag anser jag icke böra ifrågakomma.

Vad åter beträffar pensionsunderlagen för de genom förordnande tillsatta tjänstemännen har jag endast delvis kunnat biträda kommitténs förslag. Under det att pensionsunderlagen för de konstituerade tjänstemännen kunnat avvägas i bestämt förhållande till avlöningen, låter detta av lätt förklarliga skäl sig icke göra i fråga om pensionsunderlagen för de förordnade tjänstemännen. Men då dessa senare pensionsunderlag sålunda måste avvägas mera fritt, bör dock pensionsunderlagets förhållande till avlöningen icke göras allt för ogynnsamt. Härvid bör särskilt uppmärksammas, att, då det gäller för staten att kunna förmå personer, som förut icke varit i statstjänst, att åtaga sig befattningar, om vilka nu är fråga, icke blott avlöningens belopp utan även pensionens storlek är för vederbörande av betydelse. Vid övervägande av förevarande spörsmål bör icke heller förbises, att, vad vissa av de nu ifrågavarande tjänstemännen angår, kommitténs förslag i annat hänseende innebär en relativ försämring. Under det att nämligen för dessa tjänstemän pension hittills utgått med sitt fulla belopp oberoende av tjänstetidens längd, har kommittén föreslagit, att, om vederbörande avgår innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, pensionen i allmänhet skall utgå med väsentligen lägre belopp än pensionsunderlaget.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört anser jag, att pensionsunderlagen böra bestämmas till 9,000 kronor för generaldirektör samt 8,000 kronor för överdirektör och souschef, överdirektör samt överingenjör vid statens järnvägar ävensom överdirektör vid statens vattenfallsverk.

För övriga av nu ifrågavarande tjänstemän finner jag däremot det av kommittén föreslagna pensionsunderlaget av 7,000 kronor vara lämpligt avvägt.

I detta sammanhang anser jag mig böra erinra, att — såsom framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, som finnes bifogat Kungl. Maj:ts proposition till innevarande års riksdag angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer — det förutsatts, att jämväl å de pensioner, som komme att beviljas enligt den nu ifrågasatta pensionslagen, dyrtidstillägg finge utgå enligt samma grunder, som skulle gälla pensionerade statstjänare i allmänhet.

Frågan om pensionsavgifternas avskaffande.

Enligt nuvarande bestämmelser åligger det tjänstemännen att bidra till sin pensionering genom erläggande av pensionsavgifter. Under senare tid har emellertid vid flera tillfällen ifrågasatts, att staten skulle, med befrielse för tjänstemännen från dylika avgifter, helt och hållet övertaga kostnaden för pensioneringen. Till stöd för förslag i sådan riktning har huvudsakligen framhållits, att det nuvarande förfarings sättet icke kunde anses lämpligt, då staten vid avlöningens utlämnande så att säga gäve med ena handen och toge tillbaka med den andra, men att däremot en given fördel skulle vinnas genom borttagande av pensionsavgifterna, enär i sådant fall arbetet med ifrågavarande avgifters debitering och redovisning skulle inbesparas.

Kommittén. Kommittén, som jämväl beaktat berörda spörsmål, har i nämnda hänseende anfört följande:

»Ehuru kommittén icke vill bestrida, att avskaffandet av dylika pensionsavgifter skulle medföra en viss förenkling vid utbetalning och redovisning av avlöningsmedel, anser sig kommittén dock böra erinra, att i allt fall avdrag å avlöning fortfarande torde behöva göras för avgifter till änke- och pupillkassor, vilka avgifter på grund av sin natur väl näppeligen skulle komma att upphöra. Vad själva sakfrågan beträffar, tillåter sig kommittén framhålla, hurusom vid avvägandet av de avlöningsbelopp, som finnas upptagna uti det nya gemensamma avlöningsreglementet för nu ifrågavarande verk, det förutsattes, att tjänstemännen alltjämt skulle erlägga avgifter för egen pensionering. Då härtill kommer, att frågan om borttagandet av nämnda pensionsavgifter icke synes böra lösas enbart för dessa verk utan avgöras i ett sammanhang för statsförvaltningen i dess helhet, har kommittén icke funnit anledning att vidare ingå på detta spörsmål.»

Ämbetsverken. Vissa av de i ärendet hörda ämbetsverken hava i princip uttalat sig för pensionsavgifternas avskaffande utan att dock i detta sammanhang göra något direkt yrkande.

Departementschefen. Skyldighet för vederbörande att bidra till kostnaden för sin egen pensionering har sedan lång tid tillbaka ålegat vissa stora grupper av statstjänare, exempelvis statens järnvägars och telegrafverkets ordinarie

tjänstemän. Denna deras skyldighet har varit förbunden med delägar-
skap i för dem avsedda statsunderstödda pensionsanstalter.

Genom den år 1907 beslutade lagen angående civila tjänstinne-
havares rätt till pension infördes pensionsavgifter för flertalet övriga
kategorier av ordinarie statstjänare. Sedan statens järnvägars ordinarie
personal upphört att vara delägare i statens järnvägstrafiks pensionsin-
rättning, har nämnda personal genom 1910 års lag angående rätt till
pension för tjänstemän vid statens järnvägar ålagts att betala dylika
avgifter.

Enligt de år 1917 beslutade pensionsbestämmelserna för icke ordi-
narie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vatten-
fallsverk är jämväl sådan personal skyldig att genom erläggande av
pensionsavgifter bidra till sin egen pensionering.

Erinras må ock, att de vid 1919 års lagtima riksdag antagna nya
grunderna för pensionering av folkskollärare m. fl. äro byggda på av-
giftsplikt även för befattningshavarna själva.

Att med den utveckling, principen om pensionsavgifter sålunda er-
hållit, nu helt bryta med densamma beträffande allenast vissa katego-
rier av statstjänare, synes ingalunda lämpligt. Eftergives för en grupp
av tjänstemän skyldigheten att bidra till pensionskostnaden, lärer väl
därav bliva en nödvändig följd, att även övriga statstjänare befrias från
motsvarande skyldighet. Även om vissa skäl kunna tala för att övergå
till ett annat pensioneringssystem, kan givetvis en så vittgående åtgärd
icke ifrågakomma utan en ingående utredning.

Då härtill ytterligare kommer, att, såsom kommittén framhållit, vid
avvägandet av de i det nya avlöningsreglementet för kommunikations-
verken upptagna avlöningarna förutsatts, att avgifter för egen pensio-
nering alltjämt skulle erläggas, anser jag, att i de pensioneringsgrunder,
om vilka nu är fråga, pensionsavgifter böra åtminstone tills vidare bi-
behållas, något som dock icke bör hindra, att, om framdeles ett annat
pensioneringssystem befinnes böra införas för statstjänare, ett dylikt sy-
stem bör kunna utsträckas att gälla även nu ifrågavarande personal.

Pensionsavgifternas allmänna konstruktion m. m.

Vad härefter beträffar den allmänna konstruktionen av pensionsav-
gifterna och vad därmed äger samband, har kommittén anfört följande. Konstituerade
tjänstemän.

»De konstituerade tjänstemännens avgifter för egen pensionering, vilka hittills ansetts böra täcka omkring en tredjedel av pensionskostnaden, skola enligt nuvarande bestämmelser vid samtliga nu omhandlade verk erläggas under tiden från det vederbörande erhåller ordinarie anställning, intill dess han till följd av avsked, entledigande eller dödsfall avgår från tjänsten. I övrigt avvika stadgandena i fråga om pensionsavgifternas allmänna konstruktion väsentligt från varandra. Enligt reglementet för telegrafverkets pensionsinrättning beräknas sålunda pensionsavgifterna individuellt för varje tjänsteman efter försäkringstekniska grunder, alltså med hänsyn tagen till pensionsbelopp, tjänstemannens levnadsålder, då han såsom ordinarie börjar erlægga pensionsavgift, samt den för hans tjänst bestämda pensionsåldern. Utöver nämnda årsavgifter har tjänsteman att vid befordran till tjänst, som medför ökad pension utan att pensionsåldern samtidigt höjes, till pensionsinrättningen erlægga befordringsavgift med viss del av skillnaden mellan det högre och lägre pensionsbeloppet. Helt andra grunder gälla enligt den civila pensionslagen och statens järnvägars pensionslag. Avgifterna utgå här i förhållande till antingen tjänstemannens innehavande avlöning eller det för honom gällande pensionsunderlaget, men i varje fall utan hänsyn till vederbörandes levnadsålder vid ordinarieblivandet och den för tjänsten stadgade pensionsåldern, eller sålunda utan avseende å den tidslängd, varunder vederbörande har att erlægga pensionsavgifter.

Granskas de bägge ifrågavarande systemen, finner man, att det vid telegrafverket tillämpade systemet otvivelaktigt är det mera rationella, men att detsamma medför ej obetydlig omgång vid tillämpningen. Det andra systemet är visserligen enklare, men är i försäkringstekniskt hänseende otillfredsställande, i det att summan av de pensionsavgifter, den ene tjänstemannen får erlægga intill pensionsåldern, kan väsentligen understiga motsvarande summa för en annan tjänsteman i samma lönegrad, ehuru de bägge komma i åtnjutande av hel pension till samma belopp; eller med andra ord uttryckt: statsverket får i ena fallet bidra till pensioneringskostnaden med avsevärt högre belopp än i det andra fallet.

Till undvikande av de olägenheter, som sålunda i olika hänseenden äro förenade med bägge de angivna systemen, har kommittén ansett sig böra föreslå tillämpandet av i viss mån nya principer. Kommittén har nämligen tänkt sig, att pensionsavgifterna, bestämda till enhetligt belopp för varje särskild lönegrad och sålunda till samma belopp för alla tjänstemän med lika pensionsunderlag, skola i regeln betalas under

en på förhand bestämd tidsperiod av förslagsvis trettio år, räknat från ordinarieblivandet eller från den tidigare tidpunkt, då vederbörande kan hava börjat erlägga avgift till kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke ordinarie personal. Efter nämnda tidsperiods förlopp skulle tjänstemannen alltså i allmänhet vara befriad från erläggande av pensionsavgift. Då emellertid vid beräkandet av pensionsavgifternas belopp hänsyn kan tagas endast till mera normala befordringar, har kommittén ansett den bestämmelsen erforderlig, att, då tjänsteman befordrats till befattning med högre pensionsunderlag, han städse skall vara skyldig erlägga pensionsavgift under en tid av tre år från tillträdet av denna befattning, även om han på grund därav, att den förenämnda tidsperioden av förslagsvis trettio år gått till ända, eljest skolat vara befriad från erläggande av avgift. Den, som befordrats exempelvis två år före utgången av perioden, skulle alltså hava att betala avgift under ytterligare ett år efter periodens slut, och den, som befordrats sedan han redan upphört att erlägga avgifter, skulle vara skyldig att åter börja betala avgifter och fortsätta därmed under en tid av tre år. Pensionsavgift skall dock givetvis icke i något fall erläggas för längre tid än till och med den dag, då tjänstemannen avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

Har vid pensionsberättigad tjänstemans avgång från befattningen den förenämnda perioden av trettio år gått till ända, bör tjänstemannen åtnjuta den del av pensionen, som är avsedd att täckas av pensionsavgifterna, till sitt fulla belopp, dock med viss jämkning, om han befordrats inom tre år före avgången. Är åter tjänstemannen av annan anledning än olycksfall skyldig avgå före periodens utgång och är han då berättigad till pension, bör enligt kommitténs mening förenämnda del av pensionen utgå med avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet år, varunder han erlagt pensionsavgifter. Det är dock att märka, att en föreskrift om dylik avkortning kan bli utan betydelse på grund av stadgande om minimipension i visst fall.

Det torde i förbigående böra omnämnas, att kommittén, av annan anledning än den nu antydda, även beträffande den del av pensionen, som icke anses motsvara pensionsavgifterna, föreslår likartad avkortning för det fall, att tjänstemannen vid avgången icke intjänat visst antal tjänstår i såväl ordinarie som extra tjänst.

Genom det av kommittén förordade systemet beträffande pensionsavgifter och vad därmed äger samband har kommittén trots sig hava vunnit, å ena sidan, lätt tillämpliga grunder för pensionsavgifternas be-

stämmande och erläggande samt, å andra sidan, mera rättvist avvägande mellan utgående pension och erlagda pensionsavgifter än för närvarande är fallet.»

Förordnade
tjänstemän.

»För tjänstemän, som tillsätts genom förordnande» — yttrar kommittén vidare — »gäller för närvarande i avseende å tiden för erläggande av pensionsavgifter skiljaktiga bestämmelser vid de ifrågavarande verken. Vid postverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk avdrages pensionsavgift å det för vederbörande bestämda arvodet eller den honom under tiden intill dess han uppnått 65 år tillkommande pension. Vid telegrafverket skall visserligen motsvarande avdrag göras å arvodet, men däremot icke å utgående pension.

Då även beträffande tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, bör iakttagas, att de med skäligt belopp bidra till sin pensionering genom erläggande av pensionsavgifter, har kommittén uti nu ifrågavarande avseende ansett sig böra följa det vid flertalet verk tillämpade tillvägagångssättet, och vill sålunda föreslå, att pensionsavgift skall av dylik tjänsteman erläggas, intill dess han uppnått en levnadsålder av 65 år, vare sig han under tiden åtnjuter arvode eller pension, men naturligen icke om vederbörande dessförinnan avgått utan tjänstepension eller avlidit. Emellertid bör tillika meddelas föreskrift i syfte, att tjänstemannen icke skall behöva erlägga pensionsavgift under längre tid än om han innehåft tjänst, som tillsättes genom konstitutiorial.

Att låta antalet år, under vilka pensionsavgifter erlagts, bliva bestämmande för pensionsbeloppet, på sätt kommittén ifrågasatt beträffande konstituerade tjänstemän, torde emellertid icke lämpligen kunna låta sig göra, enär eljest svårigheter skulle kunna uppstå att förmå personer, vilka förut icke varit i statstjänst, att mottaga förordnande å befattning, varom nu är fråga, helst om de uppnått en något mera framskriden levnadsålder. Detta utesluter dock ej, att, i likhet med vad som för närvarande vid vissa verk är fallet, pensionen må kunna utgå med lägre belopp, om vederbörande vid avgång från tjänsteu innehåft förordnandet under allenast viss kortare tid; men en dylik avkortning är icke direkt betingad av beloppet utav erlagda pensionsavgifter.»

Departements-
chefen.

Såsom kommittén påpekat, äro de för närvarande tillämpade systemen i fråga om pensionsavgifternas allmänna konstruktion, vad konstituerade tjänstemän angår, behäftade med brister i olika hänseenden. Genom det föreslagna nya systemet har kommittén sökt undvika

nämnda brister, och torde kommittén på ett i det hela tillfredsställande sätt hava löst denna sin uppgift. Förslaget i berörda hänseende synes mig nämligen tillgodose kravet på enkelhet och reda i tillämpningen utan att därvid de fordringar, som ur försäkringsteknisk synpunkt böra uppställas på en pensionering, vilken bygger på inbetalning av pensionsavgifter, blivit åsidosatta. Jag anser mig under sådana förhållanden kunna förorda, att det av kommittén sålunda föreslagna systemet lägges till grund för de nya pensionsbestämmelserna.

Pensionsavgifternas belopp.

Beträffande storleken av de pensionsavgifter, som skulle erfordras för att, med tillämpning utav de av kommittén föreslagna grunderna, kunna täcka omkring en tredjedel av pensioneringskostnaden för de konstituerade tjänstemännen, hade, enligt vad kommittén meddelat, på dess uppdrag en utredning verkställt av filosofie doktorerna E. Fagerholm och R. Palmqvist, vilka i huvudsak anfört följande.

Kommittén.

Beräkningarna hade till en början utförts med tillämpning av en räntefot av 4 % och allmänna svenska dödlighetstabellen för män, respektive kvinnor för åren 1901—1910. Därvid hade som resultat erhållits följande utjämnade pensionsavgifter:

A. Manliga tjänstemän.

Lönegrad.	Årlig pensionsavgift. Kronor.	Pensionsavgift i % av pensions- underlaget.	Lönegrad.	Årlig pensionsavgift. Kronor.	Pensionsavgift i % av pensions- underlaget.
1	48	2.92	11	174	4.72
2	51	2.97	12	192	4.89
3	57	3.13	13	213	5.07
4	63	3.28	14	234	5.23
5	75	3.47	15	279	5.50
6	90	3.69	16	330	5.77
7	114	4.01	17	354	5.86
8	129	4.25	18	378	5.94
9	141	4.35	19	399	5.97
10	156	4.53	20	420	6.00

B. Kvinnliga tjänstemän.

Lönegrad.	Årlig pensionsavgift. Kronor.	Pensionsavgift i % av pensions- underlaget.	Lönegrad.	Årlig pensionsavgift. Kronor.	Pensionsavgift i % av pensions- underlaget.
1	78	5.42	5	132	5.85
2	93	5.46	6	159	5.94
3	102	5.67	7	192	5.99
4	123	5.76			

Dessa pensionsavgifter täckte i genomsnitt: de manliga tjänstemännens avgifter 34,0 % och de kvinnliga tjänstemännens avgifter 32,5 % av pensionskostnaden.

Med hänsyn till att dödlighetsförloppet inom vissa grupper av tjänstemän icke oväsentligt avveke från den allmänna befolkningsdödligheten, hade därefter undersökts, huru stor del av pensionskostnaden täcktes av ovan angivna pensionsavgifter, därest dödligheten förlöpte i enlighet med dödlighetstabeller, upprättade på grundval av erfarenheten bland de viktigaste vid dessa verk förekommande grupperna av manliga tjänstemän. Undersökningen hade givit som resultat, att med tillämpning av dessa dödlighetstabeller de manliga tjänstemännens pensionsavgifter skulle täcka 35,5 % av pensionskostnaden. Ehuru vissa grupper, speciellt bland tjänstemän i lägre lönegrader, företedde en lägre dödlighet än enligt allmänna svenska dödlighetstabellerna, visade dock de angivna procentsatserna, att denna underdödlighet i det närmaste motvägdes av den högre dödlighet, som erfarenheten ådagalagt för andra grupper. Emellertid kunde man icke med visshet påräkna, att även i framtiden den högre dödligheten inom dessa grupper komme att bli bestående. Skulle nämnda dödlighet väsentligt nedgå, syntes dock de föreslagna pensionsavgifterna vara fullt tillräckliga, alldenstund en eventuell förlust på grund av lägre dödlighet än den beräknade mer än väl motvägdes av vinst genom högre ränteavkastning för statsverket än efter 4 %. För att erhålla kännedom om betydelsen av en höjning av räntefoten hade slutligen undersökts vilken procent av pensionskostnaden som täcktes av pensionsavgifterna, därest till grund för beräkningen lades en räntefot av 4 1/2 % och 1901—1910 års allmänna svenska dödlighet. Det hade därvid befunnits, att pensionsavgifterna för männen täckte 39,7 % och för kvinnorna 37,2 % av pensionskostnaden.

För egen del har kommittén anfört följande.

»Den gjorda utredningen synes kommittén giva vid handen, att de sålunda efter försäkringstekniska grunder beräknade pensionsavgifterna väl kunna anses vara fullt tillräckliga, men att en sänkning av desamma icke skulle vara tillräddig, därest det hittills såsom lämpligt ansedda förhållandet mellan tjänstemännens och statens andelar i pensionskostnaden skall kunna med säkerhet upprätthållas. I sådant hänseende må erinras, att pensionsavgifterna enligt den civila pensionslagen, ehuru ursprungligen beräknade skola motsvara en tredjedel av pensionskostnaden, likväl befunnits i verkligheten täcka allenast omkring 29.6 % av nämnda kostnad. Beträffande den till grund för beräkningarna av avgifterna lagda räntefoten av 4 % vill kommittén ävenledes framhålla, att staten hittills icke medgivit, att enskild livränterörelse må grundas på en högre, beräknad räntefot än 4 %.

I detta sammanhang må omförmälas, hurusom åtskilliga av de för de lägre avlönade tjänstemännen föreslagna avgifterna kunnat hållas jämförelsevis låga därigenom, att den vid beräkningen verkställda utjämningen av de teoretiskt erforderliga avgiftsbeloppen medfört en något starkare procentuell höjning av de högre avlönade tjänstemännens avgifter än som egentligen påkallas.

Undersökes, huru, relativt taget, de föreslagna pensionsavgifterna ställa sig i förhållande till de nu utgående, finner man, att vad de manliga tjänstemännen angår de nya avgifterna i stort sett skulle bliva avsevärt förmånligare för statens järnvägars personal, men ungefär likvärdiga eller måhända något ofördelaktigare för befattningshavare vid postverket och statens vattenfallsverk, allt i jämförelse med de nuvarande avgifterna. En motsvarande jämförelse för telegrafpersonalens vidkommande är givetvis svårare att utföra, enär, såsom förut är nämnt, de nuvarande pensionsavgifterna vid detta verk fastställas individuellt, vartill kommer, att där ock i vissa fall erläggas befodringsavgifter. Företages emellertid jämförelsen på grundvalen av nu utgående genomsnittliga årsavgifter för manliga tjänstemän, finnes, att de föreslagna avgifterna i regeln äro ej oväsentligt högre. Härvid bör dock ihågkommas, att de nya pensionsavgifterna i regeln ej skulle utgå under längre tid än trettio år samt att befodringsavgifter ej skulle förekomma. Ävenledes bör tagas i betraktande, hurusom telegrafverkets personal skulle i viss mån erhålla komensation för de högre avgifterna genom det kapitalbelopp, som enligt kommitténs förslag skulle vid telegrafverkets pensionsinrättnings upplösning överlämnas till direktionen

över telegrafverkets pensionsanstalter för att användas till för personalen nyttiga ändamål.

För den kvinnliga personalens vidkommande ställa sig de föreslagna pensionsavgifterna inom samtliga verk proportionsvis högre än de nu utgående, om ock för statens järnvägars del skillnaden är mindre betydande. Att enligt kommitténs förslag de kvinnliga befattningshavarnas avgifter skulle bli procentuellt högre än de manliga tjänstemännens, har sin givna förklaringsgrund däri, att kvinnorna hava tidigare avgångsålder men högre medellivslängd än män i allmänhet, varigenom kostnaden för kvinnornas pensionering måste bli jämförelsevis hög. Att märka är emellertid, att de föreslagna pensionsavgifterna för kvinnor beräknats täcka en något mindre del av pensionskostnaden än för män. Framhållas må ock, att de nya grunderna för pensionering skulle för de kvinnliga befattningshavarna medföra avsevärda fördelar. Sålunda hava för kvinnorna pensionsunderlagens belopp blivit satta i samma förhållande till avlöningarna som för män, något som för åtskilliga kategorier av kvinnliga befattningshavare medfört betydande förbättringar. Likaledes bör uppmärksammas, hurusom kommitténs i det följande framlagda förslag om gottgörelse för inbetalda pensionsavgifter till befattningshavare, som utan rätt till tjänstepension avgått före pensionsåldern, är av icke ringa betydelse för kvinnliga befattningshavare, helst som dessa i stor utsträckning avgå på grund av giftermål före pensionsålderns uppnående. Enligt nuvarande bestämmelser hava däremot de av sådana befattningshavare erlagda pensionsavgifterna gått helt och hållet förloade för dem.»

Vad anginge de pensionsavgifter, som skulle erläggas av tjänstemän, vilka tillsattes genom förordnande, ansåg kommittén det ligga i sakens natur, att dessa avgifter icke kunde, åtminstone med någon större grad av tillförlitlighet, försäkringstekniskt beräknas. Efter samråd med sakkunnig person hade kommittén emellertid ansett sig böra föreslå, att dessa avgifter finge utgå efter samma procentsats som den högsta för de konstituerade tjänstemännen eller 6 %.

Reservationer.

I reservationer till betänkandet har yrkats, att pensionsavgifterna för de konstituerade tjänstemännen borde beräknas efter en räntefot av 4,5 % i stället för 4 %. Till stöd härför har anförts huvudsakligen följande.

De av kommittén föreslagna pensionsavgifterna vore i och för sig höga samt för vissa tjänstemannagrupper och särskilt för kvinnorna betydligt högre än för närvarande.

En av orsakerna härtill vore att kommittén ansett, att pensionsavgifterna skulle beräknas efter en räntefot av endast 4 %. I anslutning härtill hade kommittén föreslagit, att pensionsfonderna skulle gottgöras ränta efter samma räntefot. Det ville synas som om i en tid, då staten för sina lån nödgades erlägga en effektiv ränta av 5 % och däröver, man utan olägenhet borde kunna förutsätta, att kommunikationsverken skulle gottgöra pensionsfonderna ränta efter högre räntefot än 4 %. Faktiskt syntes också under närmaste tiden fonderna komma att gottgöras nettoavkastning efter högre räntefot, när berörda fonder torde vara placerade på sådant sätt att de lämnade högre nettoavkastning än 4 %.

Skulle framdeles åter en sänkning av räntefoten böra ske, ansåge reservanterna hinder icke möta att då åter höja pensionsavgiften.

En annan orsak till de höga pensionsavgifterna vore, att kommittén icke vågade förutsätta, att den för närvarande befintliga högre dödlighetsprocenten bland vissa tjänstemannagrupper skulle fortfa, utan att denna i stället skulle nedgå. Vid pensionsavgifternas beräkning hade tillämpats allmänna svenska dödlighetstabellen 1901—1910 och skulle de föreslagna pensionsavgifterna täcka för männen 34,0 % och för kvinnorna 32,5 % av pensionskostnaderna. Emellertid visade gjorda undersökningar angående dödlighetsförloppet bland de viktigaste av vid dessa verk förekommande grupper av manliga tjänstemän, att de manliga tjänstemännens pensionsavgifter i verkligheten skulle komma att täcka 35,5 % av pensionskostnaden. Redan detta förhållande att med en räntefot av 4 % 35,5 % av pensionskostnaden skulle täckas av tjänstemännens pensionsavgifter i stället för 33,3 % — motsvarande avgiftspensionen — förmenade reservanterna tillräckligt uppväga risken av att dödligheten för framtiden skulle bliva lägre än vad nu vore fallet bland kommunikationsverkens tjänstemän. Att därjämte räkna med en räntefot av endast 4 % syntes innebära en dubbel säkerhet, vilket ställde kommunikationsverkens tjänstemän i avsevärt sämre ställning än övriga civila befattningshavare. Utginge man från en räntefot av 4,5 %, skulle nämligen pensionsavgifterna för de manliga befattningshavarna täcka 39,7 % av pensionskostnaden eller 10 % mera än pensionsavgifterna för de tjänstemän, vilkas pensioner bestredes från pensionsfonden för civila tjänsteinnehavare, där avgifterna täckte omkring 29,6 % av pensionskostnaden. Intill dess en reglering av övriga civila befattningshavares pensionsförhållanden kunde varda genomförd, borde därför enligt reservanternas mening kommunikationsverkens tjänstemän få åtnjuta den lindring i sina pensionsavgifter, som kunde ernås genom att deras avgifter beräknades efter högre räntefot än 4 %, exempelvis 4,5 %.

Det framhölls därjämte, att särskilt de högre tjänstemännen fått sina pensionsavgifter satta till högre belopp än som vederbort till följd därav, att genom grafisk utjämning deras avgifter höjts till en betydligt större procent av pensionsunderlagen, än som varit behöfligt för täckande av deras pensionskostnader.

Under hänvisning därtill, att pensionsavgifterna för de kvinnliga befattningshavarna ställde sig proportionsvis högre än de nu utgående och jämväl förhållandevis överstege de för de manliga tjänstemännen ifrågasatta samt under framhållande, att den kvinnliga personalen skulle få jämförelsevis ringa höjning i sina pensionsförmåner, har i särskild reservation uttalats, att övergången till det nya systemet för avgiftsberäkningen bort för de i tjänst nu varande kvinnliga befattningshavarna göras mjukare genom någon minskning av de försäkringstekniskt erforderliga avgifterna.

*Ämbets-
verken.*

Generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen hava anslutit sig till det reservationsvis framställda yrkandet, att pensionsavgifterna borde beräknas efter en räntefot av 4,5 %.

Därjämte har generalpoststyrelsen hemställt, att en särskild avgiftsskala skulle tillämpas för de lägre manliga tjänstemännen och en särskild för de högre manliga tjänstemännen — detta för undvikande av det anmärkta förhållandet, att de högre tjänstemännens pensionsavgifter bleve procentuellt starkare höjda än som teoretiskt påkallades.

Statskontoret har med anledning av den gjorda erinringen särskilt mot de kvinnliga tjänstemännens avgifter uttalat, att, om — såsom statskontoret ansåge riktigt — den fordran vidhölls, att med avgifter i allmänhet skulle täckas en tredjedel av pensioneringskostnaden, någon nedsättning i de föreslagna beloppen knappast kunde vidtagas.

*Departements-
chefen.*

I fråga om beräkandet av pensionsavgifternas belopp hava huvudsakligen två olika meningar gjorts gällande: enligt den ena, vilken följts vid avfattandet av kommitténs förslag, skulle pensionsavgifterna beräknas med tillämpning av en räntefot av 4 %, under det att enligt den andra meningen en räntefot av 4,5 % därvid ansetts böra användas. Om också det ur personalens synpunkt måste anses vara önskvärt, att pensionsavgifterna genom tillämpande av den högre räntefoten bliva så låga som möjligt, torde dock det föreliggande spørsmålet böra bedömas främst ur försäkringsteknisk synpunkt.

Nu hava emellertid de två sakkunniga personer, som av kommittén anlåtats, efter ingående undersökningar, kommit till det resultatet, att

med tillämpning av en räntefot av 4,5 % pensionsavgifterna icke med säkerhet kunde beräknas täcka en tredjedel av pensionskostnaden, vilket däremot vore fallet, om en räntefot av 4 % användes.

Samma uppfattning har ock uttalats av chefen för försäkringsinspektionen, vilken under hand yttrat sig i denna fråga. Jag tillåter mig även erinra därom, att enligt de grunder, som så sent som år 1919 godkänts, beträffande pensionering av folkskollärare m. fl., befattningshavarnas egna pensionsavgifter beräknats med tillämpning av en räntefot av 4 %.

I fråga om det från generalpoststyrelsens sida framkomna förslaget, att skilda skalor skulle tillämpas beträffande å ena sidan tjänstemän av »högre grad» och å andra sidan tjänstemän av »lägre grad», må framhållas, att, därest pensionsavgifterna skola kunna hållas lika inom varje särskild lönegrad, dylika skiljaktiga skalor icke kunna ifrågakomma, enär inom vissa lönegrader förekomma tjänstemän av såväl högre som lägre grad. Det torde ock i detta sammanhang böra anmärkas, att den för tjänstemän i högre lönegrader såsom oförmånlig anmärkta utjämningen av avgiftsprocenten lärer hava påkallats jämväl därav, att de teoretiskt erforderliga avgiftsbelopp, som framkommit vid beräkningarna, ansetts jämförelsevis osäkra, i vad de avse tjänstemän i de högre graderna, med hänsyn till dessa tjänstemäns ej sällan oregelbundna befordringsgång och det ringa statistiska material, som kan erhållas.

Vid nu angivna förhållanden tilltror jag mig icke att föreslå en avvikelse från de grunder för pensionsavgifternas beräkning, som kommit till uttryck i kommitténs förslag.

Icke heller anser jag mig kunna tillstyrka, att, såsom ifrågasatts, beträffande de i tjänst nu varande kvinnliga befattningshavarna tillämpas lägre pensionsavgifter än som sålunda eljest skulle vara gällande. Ett medgivande i antydd riktning synes mig nämligen lätteligen kunna giva anledning till vittgående krav av liknande innebörd från andra grupper av befattningshavare.

För tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, anser jag, i likhet med kommittén, att pensionsavgifterna kunna lämpligen bestämmas till belopp, motsvarande 6 % å pensionsunderlaget. Med de av mig föreslagna pensionsunderslagen 9,000, 8,000 och 7,000 kronor skulle alltså pensionsavgifterna utgöra respektive 540, 480 och 420 kronor.

Pensionsfonder.

De pensionsavgifter, som erläggas av tjänstemännen vid ifrågasvarande verk, ingå för närvarande från postverket och statens vatten-

fallsverk till pensionsfonden för civila tjänst innehavare och från statens järnvägar till pensionsfonden för tjänstemän vid statens järnvägar samt från telegrafverket till telegrafverkets pensionsinrättning.

Kommittén

De principer, som lågo till grund för den år 1911 beslutade budgetsreformen för de affärsdrivande verken, borde enligt vad kommittén framhållit, konsekvent hava medfört, att pensionskostaderna vid vart och ett av dessa verk skulle redovisas utan sammanblandning med andra verks kostnader för sådant ändamål. Detta blev emellertid icke fallet beträffande postverket och statens vattenfallsverk. För antydda ändamål erfordrades fördenskull, att nämnda bägge verk utbrötes från delaktighet i pensionsfonden för civila tjänst innehavare och att en särskild pensionsfond bildades för vardera verket. De belopp, som därvid skulle överföras från nämnda fond till de nybildade pensionsfonderna för postverket och statens vattenfallsverk, hade kommittén ansett böra motsvara skillnaden mellan, å ena sidan, de från vederbörande verk till den nuvarande fonden inlevererade pensionsavgifter och, å andra sidan, de från fonden bestridda kostnader för pensioner till tjänstemän vid ifrågakörande verk, varvid även ränta ansåges böra beräknas efter samma räntefot, som fonden i sin helhet för varje år avkastat.

Postverkets andel i fonden vid 1919 års slut hade beräknats utgöra c:a 2,607,000 kronor.

För statens vattenfallsverk hade motsvarande belopp befunnits utgöra c:a 58,000 kronor.

Vad telegrafverket beträffade, hade kommittén, såsom redan antytts, förutsatt, att detta verks pensionsinrättning upphörde och att av densammans tillgångar till en nybildad pensionsfond för verket överlämnades c:a 9,500,000 kronor. Härvid tillåter jag mig anmärka, att med det av mig tillstyrkta högre belopp, som skulle överlämnas till pensionsdirektionen, fondens behållning skulle bliva omkring 144,000 kronor lägre.

För statens järnvägars vidkommande funnes, enligt vad kommittén framhöll, en särskild pensionsfond, och skulle detta allt fortfarande bliva förhållandet. Kapitaltillgången å denna fond vid 1919 års utgång beräknades uppgå till omkring 27,500,000 kronor.

Kommittén yttrar vidare:

»Från pensionsfonden för civila tjänst innehavare och pensionsfonden för tjänstemän vid statens järnvägar skall enligt nuvarande bestämmelser bestridas så stor del av pensionskostnaden, som enligt försäkringstekniska beräkningar finnes motsvara vederbörande fonds tillgångar och de stadgade pensionsavgifternas storlek.

Vid beräkning av pensionsavgifternas belopp enligt såväl den civila pensionslagen som statens järnvägars pensionslag utgick man från den förutsättningen att avgifterna skulle motsvara i genomsnitt en tredjedel av pensionskostnaden. Med frånseende av förtida pensioner på grund av olycksfall, sjukdom eller dylikt, skulle alltså från dessa pensionsfonder, sedan desamma uppnått jämviktsläget, rätteligen bestridas omkring en tredjedel av hela pensionskostnaden. Fråga har emellertid uppstått, huruvida ej de affärsdrivande verken borde göra årliga avsättningar till vederbörande fonder med belopp, som tillsammans med tjänstemännens egna avgifter skulle motsvara hela pensionskostnaden. Härigenom skulle vinnas, att statens kostnader för de i tjänst stående befattningshavarnas pensionering icke, såsom för närvarande är fallet, helt kastas på framtiden utan kunna efter försäkringstekniska grunder fördelas på den tid, varunder staten drager nytta av tjänstemannens arbetskraft. Ett dylikt tillvägagångssätt har kommit till användning i fråga om de kassor, som bildats för pensionering av icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk samt i viss grad även beträffande ordinarie tjänstemän vid telegrafverket.

Ehuru inom kommittén sympatier uttalats för en sådan fondering av statens andel i kostnaden för de ordinarie tjänstemännens pensionering, har kommittén dock ansett sig icke böra nu framlägga något förslag i sådant avseende. Enligt kommitténs mening bör nämligen detta spörsmål, likasom eventuellt frågan om avskaffandet av pensionsavgifter, upptagas i ett sammanhang för hela statsförvaltningen och icke framföras ensamt för de nu omhandlade verken. Därjämte har kommittén erfarit, att statsekonomiska betänkligheter från vissa håll uttalats mot den väldiga fondbildning, som skulle föranledas av ett dylikt, hela statsförvaltningen omfattande förfaringsätt. I varje fall har kommittén funnit genomförandet av ett dylikt förslag, vad särskilt statens järnvägar beträffar, för närvarande knappast vara möjligt med hänsyn till det ekonomiska läget. Kommittén har i enlighet härmed tänkt sig, att åtminstone tills vidare allenast tjänstemännens pensionsavgifter skulle fonderas, och vederbörande verk, endast i den mån pensionerna utgå, bidra till kostnaden för dem.»

Kommittén upptager därefter till behandling frågan om fondernas förvaltning och anför i sådant hänseende följande.

»Vidkommande sättet för fondernas förvaltning torde böra erinras, hursom såväl pensionsfonden för civila tjänst innehavare som pensionsfonden för tjänstemän vid statens järnvägar äro ställda under statskontoret, som har att göra fondernas medel räntebärande i enlighet med de för

statskontorets fondförvaltning i allmänhet gällande bestämmelser, och sker detta genom inköp av obligationer samt utlåning till kommuner och enskilda. Telegrafverkets pensionsinrättnings tillgångar förvaltas av en direktion, vilken har att göra dem räntebärande på likartat sätt men även genom inköp av fast egendom i Stockholm eller ock av sådan fastighet utom Stockholm, som telegrafstyrelsen förklarar sig vilja förhyra på längre tid.

Ett annat förvaltningssätt tillämpas däremot beträffande de nyinrättade kassorna för pensionering av icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. Förvaltningen av sådan kassa har nämligen uppdragits åt vederbörande verks styrelse, och äger denna använda kassans tillgångar, i den mån de icke erfordras för löpande utgifter, såsom kassaförlag för verket mot att verket gottgör kassan ränta efter en räntefot, som för närvarande är bestämd till 3,8 %.

Detta senare förvaltningssätt anser kommittén för sin del lämpligen böra komma till användning även i fråga om de särskilda nybildade pensionsfonderna för ordinarie personal och jämväl beträffande den för statens järnvägar avsedda pensionsfonden. De skäl, som åberopats för tillämpandet av nämnda förvaltningssätt beträffande pensionskassorna för icke-ordinarie personal, synas nämligen äga samma fog i fråga om de förevarande pensionsfonderna. Det måste sålunda anses väsentligt enklare, att de pensionsavgifter, som uppbäras av vederbörande verk, stanna under verkets förvaltning. En given vinst är ock att, därest medlen få användas av verket självt, en mindre upplåning behöver göras för bestridande av dess utgifter, än om nyssnämnda medel skulle överlämnas till statskontoret och av detta placeras på annat håll. Erinras må även om de fördelar telegrafverket hittills haft av att kunna genom förmedling av telegrafverkets pensionsinrättning få i viss mån tillgodogöra sig pensionsmedel för inköp av fastigheter, som äro för verkets behov erforderliga. Vad nu är sagt gäller givetvis i ringare grad i fråga om postverket, vilket erfordrar vida mindre kassaförlag än de övriga tre verken. Det oaktat synes emellertid det nu ifrågasatta förvaltningssättet kunna tillämpas jämväl i avseende å en postverkets pensionsfond.

Den anordningen att pensionsfondernas disponibla tillgångar nedläggas i vederbörande företag kan icke heller medföra någon som helst risk för tjänstemännen, enär statsverket skulle, såsom hittills varit fallet, vara ansvarigt för de pensionskostnader, som ej kunna täckas av pensionsfonderna.

Den sålunda föreslagna anordningen att pensionsfondernas tillgångar skulle användas såsom kassaförlag för vederbörande verk, lär emel-

lertid i början icke kunna tillämpas annat än i mera inskränkt omfattning. Under det att ett dylikt förfaringssätt givetvis kan användas i avseende å de pensionsavgifter, som inflyta efter den nya ordningens inträdande, synes detta icke i allmänhet kunna ske beträffande de kapitalbehållningar, som redan tillhöra den för statens järnvägar avsedda pensionsfonden eller skulle komma att överföras till de övriga nybildade fonderna, enär dessa äro annorledes placerade och sålunda i allmänhet icke nu såsom likvida tillgångar disponibla. Icke heller synes det kommittén önskvärt, att åtminstone inom en närmare framtid några mera vittgående rubbningar av dylika redan verkställda placeringar företagas, utan torde ifrågasvara kapitaltillgångar, endast i den mån de bliva eller utan större olägenheter för vare sig det allmänna eller enskilda kunna göras tillgängliga, böra införlivas med vederbörande verks kassaförlag.

Å de medel, som skulle ingå i verkens kassaförlag, böra pensionsfonderna gottgöras ränta. Vidkommande den räntefot, som därvid bör beräknas, må framhållas, att, då verket självt är i första hand ansvarigt för pensioneringskostnaderna och endast i den mån pensionsfonden därtill lämnar tillgång erhåller ersättning från densamma, räntefotens storlek icke är av betydelse för verkets ekonomiska resultat, såsom helhet betraktat. Som emellertid vid beräkandet av pensionsavgifterna använts en räntefot av 4 %, synes samma räntefot åtminstone tills vidare kunna tillämpas.

Å de medel, som icke ingå i verkens kassaförlag utan äro annorledes placerade, böra pensionsfonderna givetvis gottgöras den faktiskt erhållna nettoavkastningen.

Vad beträffar själva sättet för beräkande av ränteavkastningen under året torde, i anslutning till vad som föreskrivits i fråga om de nämnda pensionskassorna för icke-ordinarie personal, kunna för enkelhetens skull tillämpas en medeltalsberäkning sålunda, att samtliga pensionsavgifter anses hava influtit vid mitten av året och samtliga pensioner hava utbetalts vid samma tidpunkt. I enlighet med nämnda antagande bör alltså fonden gottgöras ett halvt års ränta å summan av de under året erlagda pensionsavgifter men å andra sidan belastas med ett halvt års ränta å beloppet av fondens andel i de under året utbetalda pensioner. Å pensionsfondens behållning vid årets början bör däremot självfallet beräknas helt års ränta.»

Statskontoret har i sitt utlåtande anført:

Statskontoret.

I och för sig kunde det väl anses ligga närmare till hands att samla pensionsavgifterna till en gemensam fond i likhet med pensionsfonden för civila tjänst innehavare, men då kommitténs förslag därom, att fondbehållningen skulle

ingå såsom förslag i vederbörande verks rörelse mot skyldighet för verket att gälda ränta därå, syntes statskontoret vara värt beaktande, ville statskontoret för sin del icke ifrågasätta någon ändring i vad kommittén föreslagit i fråga om pensionsfonderna. Icke heller mötte hinder för statskontoret att till järnvägsstyrelsen den 1 juli 1920 överlämna pensionsfonden för tjänstemän vid statens järnvägar i de värdehandlingar, vari fonden då funnes placerad, samt att samtidigt till generalpoststyrelsen och vattenfallsstyrelsen i lämpliga värdehandlingar överflytta vad på tjänstinnehavare vid vartdera av dessa verk belöpte av pensionsfonden för civila tjänstinnehavare, allt i överensstämmelse med vad kommittén föreslagit.

Vidkommande frågan huruvida icke kommunikationsverken borde genom årliga avsättningar till vederbörande pensionsfonder inbetala så stora belopp, att de tillsammans med tjänstemännens avgifter motsvarade hela pensionskostnaden, erinrade statskontoret, hurusom ämbetsverket i annat sammanhang uttalat vissa betänkligheter mot en dylik fondering av statens egna pensionskostnader. Statskontoret instämde fördenskull i kommitténs mening, att åtgärd i sådant syfte icke nu borde vidtagas, utan frågan därom först göras till föremål för vidare utredning.

Departements-
chefen.

Enligt det föreliggande förslaget skulle de av tjänstemännen erlagda pensionsavgifterna ingå till särskilda för vart och ett av de ifrågavarande verken avsedda pensionsfonder, vilka skulle förvaltas av vederbörande verk själva. Sådan fonds behållning skulle av verket få användas såsom kassaförslag mot gottgörelse av ränta till fonden.

Då kommunikationsverken i allmänhet erfordra betydande förslag för sin rörelse, anser jag det vara en given fördel, om pensionsfonderna finge användas på sätt föreslagits. Enahanda förfaringssätt tillämpas ju redan i fråga om kassor för pensionering av icke ordinarie personal vid tre av de ifrågavarande verken. Även synes mig förvaltningen av fonderna genom den ifrågasatta anordningen bliva den enklast möjliga, i det att samma myndighet, som upptager pensionsavgifterna, jämväl sedermera omhänderhar dessa medel.

I fråga om den räntefot, efter vilken de i rörelsen nedlagda medlen skulle av vederbörande verk förräntas, anser jag, i likhet med kommittén, att enahanda räntefot bör kunna tillämpas, som lagts till grund för beräkning av pensionsavgifterna, eller alltså 4 %. Såsom kommittén påpekat, kunna emellertid pensionsfondernas hela behållningar med hänsyn till redan gjorda placeringar icke omedelbart vara tillgängliga för användande såsom kassaförslag. Jag anser mig böra understryka kommitténs uttalande därom, att åtminstone inom en närmare framtid icke några mera vittgående rubbningar av dylika placeringar böra vidtagas på grund av de menliga ekonomiska följder, som eljest skulle kunna uppstå.

Jag förutsätter sålunda att, med hänsyn till fastighetskreditens nuvarande ogynnsamma läge, uppsägningar av lån mot säkerhet av in-teckningar icke mot låntagarnas bestridande företagas annat än i undan-tagsfall. Vad kommittén i övrigt uttalat rörande fondernas förvaltning har icke givit mig anledning till erinran.

Vidkommande frågan om fondering jämväl av statens andel i kost-naden för de ordinarie tjänstemännens pensionering ansluter jag mig till den av kommittén uttalade och av statskontoret biträdda uppfattningen, att en åtgärd i sådan riktning i varje fall icke bör vidtagas ensamt för kommunikationsverken, utan att spørsmålet bör göras till föremål för utredning avseende statsförvaltningen i dess helhet.

Tjänstår och avgiftsår.

Vid bestämmandet av pensionsbelopp för konstituerade tjänstemän skall enligt nuvarande pensionsförfattningar för de ifrågavarande verken hänsyn tagas till det antal »tjänstår», vederbörande befattningshavare innehar vid avgången från tjänsten. Emellertid innefattar begreppet »tjänstår» enligt de särskilda författningarna olika slag av tjänstgöring. Jämlikt statens järnvägars pensionslag beräknas sålunda tjänstår allenast för tid, varunder tjänstemannen innehaft ordinarie statstjänst eller varit delägare i någon av de från 1918 års ingång inrättade kassor för pensionering av i sta-tens tjänst anställd icke-ordinarie personal. Enligt den civila pensionslagen samt de i avlöningsreglementet för telegrafverket införda pensionsbe-stämmelser beräknas åter tjänstår såväl för tid, under vilken tjänste-mannen innehaft ordinarie statstjänst, som ock för tid, under vilken han haft extra ordinarie anställning eller förordnande i statens tjänst eller ock — vad telegrafverkets personal beträffar — haft anställning vid en-skilt telefontät, som övertagits av telegrafverket.

Det vid statens järnvägar tillämpade beräkningssättet för tjänstår är givetvis avsevärt oförmånligare än det, som gäller vid de övriga verken, särskilt vad den nuvarande personalen beträffar, enär denna så gott som undantagslöst får räkna endast ordinarie tjänstetid som tjänst-år. Från svenska järnvägsmannaförbundet föreligger ock en framställ-ning i syfte, att statens järnvägars personal måtte beredas gynnsammare tjänstårsberäkning uti nu ifrågavarande hänseende.

Efter att hava erinrat om nyss anförda förhållanden har kommittén såsom sin åsikt uttalat, att olika fordringar borde ställas å den tjänste-tid, som skulle grunda rätt till, å ena sidan, den del av pensionen,

Kommittén.

som ansåges motsvara tjänstemännens pensionsavgifter, och, å andra sidan, den del av pensionen, som bestredes av statsmedel.

Kommittén fortsätter:

»Då sistnämnda del av pensionen väl får anses utgöra en form av ersättning för det arbete tjänstemannen utfört för statens räkning, bör enligt kommitténs mening all tjänstgöring av mera stadigvarande natur, oavsett om densamma skett i ordinarie tjänst eller icke, grunda rätt till pension till den del densamma bestrides av statsmedel. Detta utesluter dock ej att, såsom för närvarande är fallet, en minimitjänstetid av exempelvis tio år stadgas för erhållande av pension vid uppnådd pensionsålder. Därmed kan ock förenas införandet av en föreskrift om att tjänstgöring före en viss levnadsålder t. ex. aderton år, såsom i allmänhet av jämförelsevis mindre värde, icke medräknas.

I anslutning till vad som gäller vid telegrafverket ifråga om tjänstemän, vilka förut tillhört enskilt telefonnät, som övertagits av telegrafverket, samt i nära överensstämmelse med vad i sådant hänseende genom särskilda beslut medgivits i fråga om personal, som vid statens inköp av vissa enskilda banor övergått i statstjänst, torde, där ej särskilt undantag kan varda stadgat, tjänstemän vid samtliga de ifrågavarande verken böra få såsom tjänstgöring i statstjänst efter prövning av verkets styrelse tillgodoräkna sig jämväl tid, under vilken vederbörande må hava innehaft fast anställning vid enskilt företag, som övertagits av staten.

Då kommittén i författningsförslaget använder beteckningen 'tjänst-år', avses sådan tjänstgöring i statens eller enskild tjänst, som nu angivits.

Vad åter beträffar den del av pensionen, som anses motsvara pensionsavgifter, torde, på sätt redan förut blivit antytt, för densamma böra vara bestämmande den tid, varunder tjänsteman vare sig i ordinarie eller icke-ordinarie tjänst haft att erlægga avgift för egen pensionering. För betecknande av tid, varom nu är fråga, har kommittén använt uttrycket 'avgiftsår'.

Med hänsyn till vissa omständigheter måste emellertid beträffande åtskilliga grupper av befattningshavare såsom övergångsstadgande föreskrivas, att avgiftsår må beräknas jämväl för vissa tidsperioder, under vilka vederbörande icke erlagt pensionsavgift, något som dock icke får anses rubba den beräkningsgrund för avgiftsår kommittén, enligt vad nyss är sagt, ansett böra principiellt tillämpas.

Då det vidare gällt för kommittén att bestämma det antal tjänstår respektive avgiftsår, som skulle grunda rätt till oavkortad pension vid avgång av annan anledning än olycksfall i tjänsten, har kommittén utgått där-

ifrån, att nämnda antal icke bör för det ena eller andra slaget år sättas högre än att en tjänsteman i normala fall må kunna vid uppnådd pensionsålder komma i åtnjutande av pension till fullt belopp. Å andra sidan bör iakttagas, att antalet tjänstår icke må bestämmas allt för lågt, emedan statens intresse måste fordra, att tjänstemannen genom en relativt lång tjänstetid giver staten skälig gottgörelse för dess andel i pensioneringskostnaden. Icke heller avgiftsårens antal bör tilltagas alltför lågt, enär eljest pensionsavgiftens årliga belopp måste sättas jämförelsevis högt, något som för tjänstemannen skulle verka betungande. Vid överbägande härav har kommittén kommit till det resultat, att för erhållande av oavkortad pension vid avgång av annan anledning än olycksfall i tjänsten såväl antalet tjänstår som antalet avgiftsår lämpligen böra bestämmas till trettio.

Understiger vid avgången antalet tjänstår respektive avgiftsår nämnda antal, skall pensionen utgå med avkortat belopp, enligt grunder som i det följande komma att närmare beröras.»

Vad sålunda anförts beträffande tjänstår och avgiftsår äger, såsom kommittén påpekat, icke tillämpning i fråga om befattningshavare, vilka tillsättas genom förordnande på viss tid, dock med förut angivna undantag beträffande vissa distriktschefer vid statens järnvägar.

De av kommittén angivna allmänna grunderna för beräkning av tjänstår och avgiftsår avvika visserligen från vad för närvarande gäller vid de ifrågavarande verken, men synas mig utgöra en fullt foljdriktig tillämpning av de principer, som av mig i det föregående förordats. Då jag icke i övrigt har någon erinran att göra mot vad kommittén sålunda föreslagit, torde de nya pensionsbestämmelserna få avfattas i anslutning härtill.

Emellertid anser jag mig redan i detta sammanhang böra omnämna, att jag uti övergångsstadgandena kommer att föreslå en för vissa grupper av i ordinarie tjänst nu varande befattningshavare något gynnsammare beräkning av avgiftsår än kommittén ifrågasatt. Härtill återkommer jag i det följande.

Pensionsrättens inträde.

De regler i fråga om pensionsrättens inträde, som för närvarande gälla för tjänstemän, vilka tillsättas genom förordnande, hava synts kunna i huvudsak bibehållas. För de närmare bestämmelser, som nu

*Departements-
chefen.*

*Departements-
chefen.
Förordnade
tjänstemän.*

föreslagits i sådant hänseende, kommer redogörelse att lämnas under avdelningen »Pensionsbeloppets bestämmande vid avgång från tjänsten».

Konstituerade
tjänstemän.

Beträffande konstituerade tjänstemän vid samtliga de ifrågavarande verken tillkommer för närvarande rätt till pension vid avgång från tjänsten den, som uppnått viss för hans befattning stadgad levnadsålder, under förutsättning att han kan räkna minst tio tjänstår enligt den för det särskilda verket gällande beräkningsgrund, varjämte för statens järnvägar tillkommer den bestämmelsen, att av nämnda tio tjänstår åtminstone de fem sista åren skola hava fullgjorts i statens järnvägars tjänst. I fråga om vad sålunda gäller anser jag i likhet kommittén icke annan ändring påkallas än att det för statens järnvägars vidkommande stadgade särskilda villkoret kan uppgivas. Från pensionsstyrelsens sida har visserligen ifrågasatts, att den nu stadgade förutsättningen, att vederbörande innehar minst tio tjänstår, skulle eftergivnas. En dylik åtgärd synes mig dock icke välbetänkt, då staten i varje fall bör kunna fordra, att tjänstemannen under åtminstone en något mera avsevärd tid utfört arbete i dess tjänst för rätten att komma i åtnjutande av pension. Ett dylikt eftergivande torde för övrigt knappast vara av någon praktisk betydelse med hänsyn därtill, att tjänstår beräknas för tjänstgöring icke blott i ordinarie utan även i extra tjänst.

Rätt till pension inträder enligt nuvarande bestämmelser vidare för den, som, oavsett huruvida han uppnått pensionsåldern eller ej, träffats av olycksfall i tjänsten — varmed vid statens järnvägar likställts sjukdom, som ådragits genom utövning av tjänsten — allt under förutsättning att vederbörande befinnes till följd härav oförmögen till vidare tjänstgöring.

Icke heller i fråga om rätt till pension vid avgång på grund av olycksfall i tjänsten synes anledning föreligga att avvika från nu gällande grunder. Däremot torde sjukdom, som visserligen ådragits i tjänsten, men dock icke är en direkt följd av olycksfall, varom nu är fråga, böra betraktas såsom sjukdom i allmänhet och icke likställas med olycksfall; detta, såsom kommittén framhållit, med hänsyn till svårigheten, för att icke säga omöjligheten i de flesta fall att konstatera orsakssammanhanget mellan tjänstgöringen och sjukdomen.

Vid avfattningen av stadgandet rörande rätt till pension på grund av olycksfall synes emellertid, i anslutning till vad som gäller vid statens järnvägar, uttryckligen böra stadgas, att vederbörandes oförmåga att tjänstgöra skall gälla såväl den egna befattningen som annan lämplig befattning.

Slutligen inträder enligt gällande bestämmelser rätt till pension vid avgång från tjänsten på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte, i andra fall än förut är sagt, eller på grund av bristande arbetsförmåga. I dessa hänseenden avvika emellertid de för statens järnvägar meddelade stadgandena från dem, som gälla de övriga ifrågavarande verken.

För statens järnvägar är sålunda stadgat, att pensionsrätt tillkommer den, som efter minst tio års tjänstgöring i ordinarie anställning vid statens järnvägar antingen till följd av kroppsskada eller sjukdom, som icke föranletts av olycksfall i tjänsten eller ådragits genom tjänstutövning, eller ock till följd av väsentligen minskad arbetsförmåga icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller av järnvägstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning samt fördenskull erhåller avsked eller entledigas.

Vid de övriga verken gäller däremot, att tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten, om han, efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte hava varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring. Befinnes tjänsteman vid något av ifrågavarande tre verk vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, och har han tillika uppnått en levnadsålder, som med två år understiger den eljest stadgade, äger Konungen, uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklara sådan tjänsteman skyldig att avgå från tjänsten. I bägge de senast angivna fallen är tjänsteman vid dessa tre verk berättigad att vid avgången erhålla pension, därest han innehar minst tio tjänstår.

I likhet med kommittén anser jag mig böra förorda, att uti nu ifrågavarande hänseende tillämpas ungefär de regler, som enligt vad nyss är sagt, gälla vid statens järnvägar, därvid dock givetvis den modifikation bör göras, att i stället för »minst tio års tjänstgöring i ordinarie anställning vid statens järnvägar», må fordras minst tio »tjänstår» enligt den föreslagna beräkningsgrunden. Det måste nämligen, såsom kommittén påpekat, anses riktigt, att staten skall kunna omedelbart pensionera en befattningshavare, som befunnits vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte eller ock nedsatt arbetsförmåga för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin befattning och ej heller prövats kunna lämpligen tjänstgöra i annan befattning vid vederbörande verk. Tillämpas däremot de regler, som gälla för postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk, kan det inträffa, att staten nödgas i tjänst bibehålla en befattningshavare under längre tid, efter det han befunnits vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring, något som givetvis måste

medföra stora olägenheter. Att märka är emellertid, att enligt den regel, som jag föreslagit skola tillämpas, ingen skulle kunna avskedas för sjukdom eller av dylik anledning, innan han uppnått tio tjänstår, vilket medför, att den sålunda avskedade alltid blir berättigad till sjukpension.

Pensionsbeloppets bestämmande vid tjänstemans avgång från befattningen.

Förordnade
tjänstemän.

I fråga om pensionsbeloppets bestämmande för tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, tillämpas för närvarande två olika principer.

Beträffande generaldirektör, överdirektör och överingenjör vid statens järnvägar samt chefen för statens vattenfallsverk äro bestämmelserna av följande innebörd.

Nu nämnd befattningshavare är berättigad att uppbära pension av 6,000 kronor från den tidpunkt, då han uppnått 65 levnadsår. Intill dess han uppnått nämnda levnadsålder, äger han åtnjuta pension till samma belopp, om han *antingen* på grund av sjukdom *eller* därigenom, att han efter utgången av den tid, för vilken han förordnats, icke erhåller förnyat förordnande, *eller ock* eljest utan egen begäran nödgas avgå från sin befattning utan att hava på grund av tjänstefel förverkat densamma. Befinnes han före utgången av den tid, erhållet förordnande avser, av sjukdom oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, skall han vara underkastad skyldighet att avgå mot åtnjutande av pension enligt nu angivna bestämmelser.

Stadgandena i motsvarande hänseenden för generalpostdirektör, generaldirektör vid telegrafverket samt direktör vid statens kraftverksförvaltning äro åter av följande innehåll.

Befattningshavare, om vilken nu är fråga, är berättigad att uppbära pension av 6,000 kronor, därest han minst tolv år innehaft förordnande å befattningen eller, vad beträffar nyssnämnda tjänsteman vid statens vattenfallsverk, han på grund av olycksfall tidigare blivit oförmögen till vidare tjänstgöring. Om befattningshavaren, innan han uppnått tolv tjänstår, antingen på grund av sjukdom befinnes oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring eller ock utan egen begäran nödgas avgå från sin befattning utan att hava på grund av tjänstefel förverkat densamma, är han berättigad att i pension uppbära 5,500 kronor, då avgången sker efter sex men före tolv tjänstår; samt 5,000 kronor, då avgången sker före eller vid sex tjänstår.

De nu angivna olika principerna skilja sig sålunda från varandra därutinnan, att i ena fallet pensionen alltid utgår med sitt hela belopp, oavsett tjänstetidens längd, under det att i andra fallet pensionens belopp i regeln är ställt i visst förhållande till tjänstetidens längd.

Kommittén har för sin del anslutit sig till den senare principen, ehuru kommittén ansett det vara tillfyllest, att endast två olika belopp skulle kunna förekomma för varje tjänst, det högre lika med pensionsunderlaget och det lägre 1,000 kronor mindre.

Kommittén.

Det högre beloppet skulle utgå, då tjänstemannen under minst tolv år innehaft befattning, som tillsattes genom förordnande. Även i ett annat fall har kommittén ansett det högre pensionsbeloppet böra utgå, nämligen då befattningshavaren blivit på grund av olycksfall i tjänsten oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring.

Det lägre pensionsbeloppet skulle utgå till den, som avginge från tjänsten, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, antingen på grund av att förordnandet upphörde utan att efterföljas av förnyat förordnande, eller på grund därav att han till följd av sjukdom, som ej föränletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, varjämte samma pensionsbelopp skulle tillkomma den, som eljest före de tolv årens utgång utan egen begäran nödgades avgå från sin befattning. Det i nuvarande bestämmelser förekommande villkoret, att tjänstemannen i sistberörda fall icke finge på grund av tjänstefel hava förverkat befattningen, hade kommittén ansett obehövt, därest för alla tjänstemän vid de nu ifrågakvarande verken generellt föreskrevs, att tjänstepension ej ägde åtnjutas av den, som blivit avsatt från tjänsten.

De av kommittén sålunda föreslagna grunderna för pensionsbeloppets bestämmande för tjänstemän, som tillsätts genom förordnande, örensstämma tämligen nära med nu gällande bestämmelser för vissa av ifrågakvarande tjänstemän, och synas mig icke giva anledning till erinran. Såsom jag vid 14 § av lagförslaget kommer att närmare utveckla, torde dock en tilläggsbestämmelse erfordras för att icke tjänsteman, om vilken nu är fråga och som förut innehaft konstituerad tjänst, må under vissa förhållanden erhålla lägre pension än om han kvarstått i sin förra tjänst. Ett av järnvägsstyrelsen framställt yrkande, att avgång från tjänsten på grund av sjukdom skulle likställas med avgång på grund av olycksfall i tjänsten, har jag däremot icke kunnat biträda.

Departements-
chefen.

Enligt nu gällande bestämmelser äger konstituerad tjänsteman, då han avgår från befattningen vid uppnådd pensionsålder, uppbära hel pension till samma belopp som det för befattningen gällande pensionsunderlaget eller, såsom det uttryckes vid statens järnvägar, med 70 % av avlöningen (avlöningen = arvodet förhöjt med 20 %), allt under förutsättning att tjänstemannen uppnått stadgat antal tjänstår. Därvid skall dock

Konstituerade
tjänstemän.
Ålders-
pension.

iakttagas, att, om tjänstemannen innehaft den befattning, varifrån avgången sker, kortare tid än fem år, beräkningen verkställes efter medeltalet av de under de fem sista åren för honom gällande pensionsunderlag respektive avlöningsbelopp.

Innehar åter tjänstemannen icke erforderligt antal tjänstår, utgår pensionen med avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet tjänstår, varvid enligt statens järnvägars pensionslag den avkortade pensionens belopp utgår med viss lägre procent av avlöningen, så beräknad som nyss är sagt. Nämda procent växlar mellan lägst 17,5 % för fulla 10 tjänstår och högst 66,5 % för fulla 29 tjänstår.

Kommittén.

Enligt kommitténs uppfattning borde för rätt till hel pension fordras, att tjänstemannen vid avgången innehade såväl 30 tjänstår som 30 avgiftsår. Hel pension skulle i regeln utgöra samma belopp som summan av de för tjänstemannen vid tiden för avgången gällande statspensionsunderlag och avgiftspensionsunderlag. Dock borde i händelse vederbörande innehaft den tjänst, varifrån avgången skedde, under allenast en kortare tid, hel pension beräknas, på sätt redan nu vore stadgat, efter medeltalet av de under vissa år för honom gällande pensionsunderlag. Därvid hade emellertid kommittén ansett hittills föreskrivna fem års innehavande av befattningen kunna inskränkas till tre år.

För de fall åter, då tjänstemannen vid avgången icke innehade 30 tjänstår och 30 avgiftsår, skulle enligt den av kommittén förordade principen pensionen utgå med avkortat belopp, därvid avkortning skulle ske antingen å den del av pensionen, som bestredes av statsmedel, eller å den del, som ansåges täckas av pensionsavgifterna, eller ock å bägge de nämnda delarna, beroende på huruvida tjänståren eller avgiftsåren eller bägge slagen av år till antalet understege 30 år. Avkortningen skulle ske sålunda. Beloppet av hel pension avkortades för varje fullt tjänstår, varmed antalet tjänstår understege 30, med $\frac{1}{30}$ av statspensionsunderlaget eller alltså för varje bristande fullt fjärdedels år med $\frac{1}{120}$ av nämnda pensionsunderlag, samt för vad som bruste i de föreskrivna 30 avgiftsåren med likaledes $\frac{1}{30}$ respektive $\frac{1}{120}$ av avgiftspensionsunderlaget. Mindre del av år än en fjärdedel syntes kommittén därvid icke böra komma i betraktande.

Tjänsteman, som vid uppnående av pensionsåldern icke kunde räkna tio tjänstår, skulle, såsom förut antytt, vara utesluten från rätten till tjänstepension.

Ämbets-
verken.

Beträffande de föreslagna grunderna för bestämmande av ålderspension hava icke framställts några erinringar utom i vad dessa avse be-

räkningen av pensionsbelopp, då tjänstemannen under endast en kortare tid innehaft den tjänst, varifrån avgången äger rum.

Å ena sidan har telegrafverket ansett, att även i dylika fall allenast det för den senaste tjänsten stadgade pensionsunderlaget skulle vara bestämmande och att sålunda någon medeltalsberäkning av under vissa år för befattningshavaren gällande pensionsunderlag icke vidare skulle förekomma. Statskontoret har å andra sidan ifrågasatt, huruvida ej, såsom hittills varit fallet, pensionen borde beräknas efter medeltalet av de under de fem sista åren för tjänstemannen gällande pensionsunderlag.

Det av ämbetsverken behandlade spörsmålet synes mig vara av jämförelsevis ringa betydelse, då ett stadgande om dylik medeltalsberäkning endast i undantagsfall torde komma i tillämpning. Vid sådant förhållande anser jag icke någon direkt anledning föreligga att frångå kommitténs förslag i ämnet, helst som detta förslag kan anses såsom en medelväg mellan de nyss angivna meningarna.

Departements-
chefen.

Vad kommittén i övrigt uttalat rörande ålderspensionens bestämmande föranleder icke någon anmärkning från min sida.

Pension till den, som till följd av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till vidare tjänstgöring, skall enligt den civila pensionslagen samt de för telegrafverket fastställda pensionsbestämmelser, oberoende av tjänstetidens längd, utgå med enahanda belopp, som det vid tiden för olycksfallet för tjänst innehavaren gällande pensionsunderlag. Enligt statens järnvägars pensionslag utgör beloppet av invalidpension, om den pensionsberättigade icke innehaft ordinarie statstjänst i fulla tjugufem år, 50 % av den avlöning (avlöningen = arvodet, förhöjt med 20 %) som han vid avgången uppbär, (motsvarande 71,4 % av högsta pension) och, om han innehaft sådan tjänst i fulla tjugufem år eller därutöver, den procent av avlöningen, som enligt de för ålderspension vid statens järnvägar nu gällande grunder motsvarar antalet tjänstår. Dock skall enligt samma lag invalidpension, oberoende av antalet tjänstår, utgå med hel pensions belopp, därest de förhållanden, som grundat rätten till pension, omöjliggöra för vederbörande att vidare bidra till sin försörjning.

Invalid-
pension

Kommittén har funnit starka skäl tala för att invalidpension må, oberoende av antalet tjänstår och avgiftsår, utgå med beloppet av hel pension, sålunda i nära anslutning till vad som gäller vid tre av de nu omhandlade verken.

Kommittén.

I sådant hänseende har kommittén anfört följande.

»Enligt vad som framgår av en jämförelse mellan bestämmelserna i, å ena sidan, 17 § 2 mom. av det gemensamma avlöningsreglementet för kommunikationsverken och, å andra sidan, 6 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916, torde den principen få anses godkänd, att i fråga om gottgörelse till den, som träffats av olycksfall i tjänsten, staten bör tillgodose statstjänaren något rikligare än enligt lag åligger den enskilde gent emot hos honom anställd person, (jfr sid. 128—131 av kommitténs betänkande angående gemensamt lönesystem m. m. för kommunikationsverken).

Att detta jämväl bör gälla i fråga om pension åt sådan statstjänare, som till följd av olycksfall i tjänsten blivit invalid för framtiden, synes kommittén ligga i sakens natur. Enligt olycksfallsförsäkringslagen skall till invalid utgå livränta å ett årligt belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen; dock att livränta ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt till minst en tiondel. Erinras må ock, att enligt beslut vid 1919 års lagtima riksdag den årliga arbetsförtjänst, som härvid må tagas i beräkning, blivit bestämd till 2,400 kronor.

Då invalidpensionering av ordinarie statstjänare icke lärer ifrågakomma annat än vid förlust eller stark nedsättning av arbetsförmågan och sålunda livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle utgå med två tredjedelar av den årliga arbetsförtjänsten eller nära därinemot, synes det kommittén, som borde invalidpension icke i något fall sättas lägre än beloppet av hel pension, vilken enligt kommitténs förslag skulle i regeln motsvara två tredjedelar av lönen å billigaste ort.

Det torde ock böra påpekas, att tillämpningen av det i statens järnvägars pensionslag givna villkoret för erhållande av invalidpension till högsta belopp ej sällan måste vara förenad med stora vanskligheter. Då, såsom förut nämnts, så gott som undantagslöst endast svåra fall av invaliditet torde bliva föremål för pensionering, lärer det nämligen icke vara lätt att avgöra, huruvida de förhållanden, som grundat rätten till pension, göra det omöjligt för vederbörande att utföra något som helst arbete eller om han kan hava möjlighet att i någon obetydlig mån bidra till sin försörjning.

Slutligen torde vid förevarande frågas bedömande böra uppmärksammas, att kommittén ansett sjukdom, som ådragits genom tjänstutövning, icke böra grunda rätt till invalidpension, detta särskilt med

hänsyn till svårigheten att kunna med säkerhet skilja mellan dylik sjukdom och annan sjukdom. Med den av kommittén hävdade uppfattningen i fråga om förutsättning för invalidpensions utgående synes fördenskull en eljest måhända önskvärd utjämning mellan invalidpension och sjukpension icke vara påkallad.»

Jag delar till fullo kommitténs uppfattning, att tjänstemän, som blivit invalider till följd av olycksfall i tjänsten, böra i pensionshänseende ställas gynnsammare än vad nu gäller för statens järnvägars personal. Departements-
chefen.

Kommitténs förslag innebär, att invalidpension skulle, oberoende av antalet tjänstår och avgiftsår, utgå med beloppet av »hel pension», så bestämd som sagts i fråga om ålderspension. Såsom kommittén framhållit ansluter sig detta förslag nära till vad som i sådant hänseende gäller enligt den civila pensionslagen och telegrafverkets pensionsbestämmelser. Granskas emellertid kommitténs förslag närmare, befinnes, att detsamma skulle ställa sig något oförmånligare för det fall att den, som pensioneras, under kortare tid än tre år innehaft den befattning, från vilken avgången äger rum. I sådan händelse skulle nämligen, enligt vad förut är sagt, beloppet av »hel pension» utgöra medeltalet av de pensionsunderlag, vilka under de senast förflytna tre åren varit gällande för honom. Enligt den civila pensionslagen och telegrafverkets pensionsbestämmelser utgår däremot alltid invalidpension med enahanda belopp, som det vid tiden för olycksfallet för tjänst innehavaren gällande pensionsunderlag.

Då även enligt kommitténs förslag invalidpensionens belopp skulle bestämmas oberoende av antalet tjänstår i statens tjänst, synes det mig i viss mån oegentligt, att i nyss angivna fall låta tiden för innehavandet av den befattning, varifrån avgången äger rum, inverka på pensionsbeloppet.

Det torde i detta sammanhang böra anmärkas, att med tillämpning av de utav kommittén föreslagna grunder vederbörande verk skulle kunna genom att låta den skadade tjänstemannen kvarstå i tjänst mot åtnjutande av sjukavlönning intill dess de föreskrivna tre åren i innehavande tjänst uppnåtts, förskaffa honom en högre pension.

Vid nu angivna förhållanden, anser jag mig böra förorda den jämkningen i kommitténs förslag i ämnet, att invalidpension städse må utgå med det belopp, som motsvarar summan av de för tjänstemannen vid tiden för olycksfallet gällande statspensionsunderlag och avgiftspensionsunderlag.

Sjukpension.

Då enligt den civila pensionslagen och telegrafverkets pensionsbestämmelser tjänsteman är, på sätt förut omförmålt, pensionsberättigad på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte eller ock nedsatt arbetsförmåga, utgår pensionen med fullt belopp, om vederbörande innehar föreskrivet antal tjänstår, men om så icke är förhållandet med avkortat belopp, vilket beräknas efter samma grunder, som gälla ålderspension. Därvid skall dock iakttagas, att pensionsbeloppet ej må understiga 75 % av hel pension i de fall, då tjänstemannen pensioneras efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra.

I statens järnvägars pensionslag stadgas rörande sjukpensions belopp, att detsamma utgör, allt efter antalet av de år, under vilka den pensionsberättigade innehaft ordinarie statstjänst, så stor del av avlöningen, som enligt de för ålderspension gällande grunder motsvarar antalet tjänstår. Därest de förhållanden, som grundat rätten till pension, omöjliggöra för vederbörande att vidare bidra till sin försörjning, må dock beloppet av sjukpensionen icke understiga 50 % av avlöningen (avlöningen = arvodet förhöjt med 20 %), motsvarande 71,4 % av hel pension.

Kommittén.

För sin del har kommittén ansett sjukpensionens belopp böra bestämmas efter samma regel, som skulle gälla i fråga om ålderspension, sålunda allt efter det antal tjänstår och avgiftsår tjänstemannen innehade vid avgången, varigenom alltså den, som uppnått 30 tjänstår och 30 avgiftsår, erhöle hel pension. Emellertid har kommittén, i anslutning till vad som gäller för postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk, funnit sig böra föreslå, att, då avkortat pensionsbelopp skulle utgå, detsamma lägst måtte utgöra 75 % av hel pension. Dock borde å andra sidan den inskränkningen föreskrivas, att pensionen icke finge i något fall överstiga den pension tjänstemannen skulle hava erhållit, därest han kvarstått i befattningen till pensionsålderns inträde.

Såsom motivering härför har kommittén anfört följande.

»Då kommittén sålunda föreslagit, att sjukpensionen i regeln må utgöra lägst 75 % av hel pension, har kommittén utgått därifrån, att sjukpensionering icke i allmänhet sker i andra fall än när sjukdomen eller arbetsförmågans nedsättning är av svårare beskaffenhet och att sålunda pensionstagaren då saknar förmåga att i nämnvärd grad genom sitt arbete bidra till sin försörjning. Vid sådant förhållande lär det, likasom i fråga om invalidpension, icke få anses påkallat, att såsom villkor för minimipensionens utgående uppställa fordran

på dylik fullständig oförmåga, helst som även i detta fall svårighet torde förefinnas att kunna bestämma, huruvida nämnda villkor må anses uppfyllt eller ej. Erinras må tillika, att enligt kommitténs förslag sjukpension skulle utgå även där sjukdomen måhända kan hava ådragits genom tjänstutövning, något som jämväl torde böra medföra, att sjukpensionen icke bör tillmätas alltför knapp, om också en bestämd skillnad bör göras mellan invalidpension och sjukpension. Jämväl torde böra framhållas, att, om sjukpensionens belopp skulle alltför mycket understiga sjukavlöningen, vederbörande verks styrelse måhända kunde understundom känna en viss tvekan att försätta tjänstemannen i det ogynnsammare ekonomiska läge, som hans pensionering skulle innebära, även där en dylik åtgärd påkallas av förhållandena.

Såsom förut är sagt, skulle emellertid pensionens minimibelopp icke i varje fall komma att uppgå till minst 75 % av hel pension. Därest en befattningshavare, om han kvarstått till pensionsålderns inträde, då skulle hava erhållit ålderspension till lägre belopp än 75 % av hel pension, måste det nämligen anses oriktigt, att han genom förtida sjukpensionering kunde komma i en bättre ställning. Kommittén har fördenskull ansett sig böra i sådant hänseende föreslå förut nämnda inskränkning. Ett stadgande i sådant syfte återfinnes ock uti det vid 1919 års lagtima riksdag godkända reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.»

De av kommittén sålunda föreslagna grunderna för bestämmande av sjukpensions belopp anser jag mig böra tillstyrka. Departements-
chefen.

Gottgörelse i vissa fall till avgången, eljest icke pensionsberättigad tjänsteman.

Därest ordinarie tjänsteman avgår från tjänsten utan att vara berättigad till pension, äger han enligt nuvarande bestämmelser icke återbekomma erlagda pensionsavgifter, utom i det fall att han övergått till annan stats-tjänst och med inträdet i denna tjänst är förenad skyldighet att erlagga retroaktivavgift för egen pensionering, i vilket fall pensionsavgifterna återbetalas, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår. I samtliga övriga fall gå pensionsavgifterna vid dylik avgång ur tjänsten helt och hållet förlorade för tjänstemannen.

Nämnda förhållande har emellertid för personalen framstått såsom oförenligt med billighetens fordringar, och har fördenskull uttalats önskvärdheten därav, att vederbörande skulle även i sistnämnda fall kunna

i någon form erhålla gottgörelse för vad han nödgats utgiva i pensionsavgifter.

Kommittén. Efter att hava erinrat härom anför kommittén i ämnet, bland annat, följande:

»Kommittén har för sin del funnit sig böra tillstyrka ett tillmötesgående av nämnda önskemål, helst sedan numera ett medgivande i sådan riktning gjorts beträffande delägare i kassor för pensionering av i statens tjänst anställd icke-ordinarie personal. Enligt de för nämnda kassor gällande reglementen skola nämligen i liknande fall som dem, om vilka nu är fråga, de av vederbörande delägare i sådan kassa erlagda pensionsavgifterna användas till att bereda honom pension jämlikt lagen angående allmän pensionsförsäkring.

Ett likartat förfaringssätt synes kommittén böra tillämpas jämväl i fråga om ordinarie befattningshavare vid de nu avsedda verken. Kommittén har därvid tänkt sig följande ordning. Om tjänsteman upphör att innehava ordinarie anställning i statens tjänst utan att vara berättigad till pension på grund av sin nämnda tjänst, skall, för beredande åt honom av pension jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, från vederbörande pensionsfond till pensionsstyrelsen inbetalas sammanlagda beloppet av de av honom erlagda pensionsavgifterna, i den mån de icke blivit tagna i anspråk för erläggande av förut omförmäld retroaktivavgift eller i sammanhang med tjänstemans övergång till befattning vid annat av de här ifrågavarande verken överförts till pensionsfonden vid det verk, till vilket han övergår. Vad nu är sagt anser kommittén dock icke böra gälla den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare, enär avgifter för beredande av pension enligt pensionsförsäkringslagen icke få erläggas för annan än den, som innehar svenskt medborgarskap.

Såsom av det förut sagda framgår, skulle pensionsavgifternas sammanlagda belopp överföras till pensionsförsäkringsfonden utan att därvid någon ränta beräknas för den tid, som dessförinnan förflutit från det pensionsavgifterna blivit av tjänstemannen erlagda. Att, särskilt då det gäller ordinarie personal, gå utöver vad kommittén i nämnda hänseende tänkt sig, torde emellertid icke vara påkallat, helst som den föreslagna anordningen redan i och för sig skulle innebära en betydande förmån för befattningshavarna i jämförelse med nuvarande förhållanden. Även torde böra erinras, att vissa kostnader äro förenade med förvaltningen av pensionsmedlen, vartill kommer att anordningen i fråga ur enkelhetens synpunkt är motiverad. Framhållas må jämväl, att från statens sida icke föreligger något intresse att i högre grad underlätta statstjänstemans

övergång till enskild verksamhet bland annat med hänsyn därtill, att den specialutbildning, som tjänstemannen tilläventyrs kan hava erhållit inom verket, uti ifrågavarande fall icke kommer verket till godo.»

I reservation till kommitténs betänkande har yrkats, att uti sådana fall, om vilka nu är fråga, till pensionsstyrelsen skulle inbetalas *kapitalvärdet* av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifterna, i stället för, såsom kommittén föreslagit, allenast sammanlagda beloppet av nämnda avgifter.

Reservation.

Till stöd härför har i reservationen erinrats bland annat, därom, att enligt de av riksdagen godkända bestämmelser angående rätt till pension för icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk vederbörande verks pensionskassa hade att vid delägars entledigande till pensionsstyrelsen inbetala kapitalvärdet av den pensionsrätt, som tillkomme honom.

Statskontoret, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen och pensionsstyrelsen hava anslutit sig till den mening, som kommit till uttryck i reservationen.

*Ämbets-
verken.*

Den av kommittén förordade principen, att den, som avgår ur stats-tjänst utan att vara berättigad till tjänstepension, bör erhålla gottgörelse för vad han nödgats erlagga i pensionsavgifter, synes mig vara förenlig med rättvisa och billighet.

*Departements-
chefen.*

Det torde härvid böra framhållas, att, då enligt det föreliggande förslaget tjänstemannens tillgodohavande skulle användas till att bereda den avgångne pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, det med pensionsavgifterna ursprungligen avsedda ändamålet fortfarande skulle komma att tillgodoses. Detta tillvägagångssätt har ju ock, såsom nämnts, vunnit godkännande i fråga om statsanställd icke-ordinarie personal vid vissa av kommunikationsverken.

Då nu fråga är att förfara på liknande sätt i avseende å de ordinarie befattningshavarna vid kommunikationsverken, hava emellertid olika meningar yppats rörande beräkning av det belopp, som må användas för ändamålet. Å ena sidan har kommittén föreslagit, att allenast summan av de av tjänstemannen erlagda pensionsavgifterna skulle få tagas i anspråk, under det att, å andra sidan, dels reserverter och dels flertalet av de i ärendet hörda ämbetsverken yrkat, att hela det belopp, som funnes reserverat för tjänstemannens räkning i vederbörande pensionsfond, eller med andra ord uttryckt »kapitalvärdet av de utav tjänste-

mannen erlagda pensionsavgifterna» skulle på antytt sätt komma den avgångne till godo. För min del anser jag, att det senare beräkningssättet utgör ett mera rationellt uttryck för den princip, varom nu är fråga, än det som innefattas i kommitténs nyssberörda förslag. Det kan nämligen icke vara riktigt, att, såsom följden skulle bli av kommitténs beräkningssätt, vederbörande pensionsfond i allt fall skulle tillgodogöra sig en del av de gjorda insatsernas försäkringstekniska värde. Tillämpas däremot det andra beräkningssättet, skulle tjänstemannen lämna sin tjänst, utan att pensionsfonden, försäkringstekniskt sett, genom hans delaktighet åsamkats förlust eller vinst — med frånseende dock av den vinst, som kan härröra av eventuell överränta eller dylikt.

Betydelsen för den avgångne, om det ena eller det andra beräkningssättet tillämpas, framgår av följande exempel.

En person erhåller ordinarie anställning såsom postexpeditör vid 25 års ålder och erlagger såsom sådan pensionsavgifter med 129 kronor om året.

Beloppet av den pension, han från 67 års ålder skulle uppbära från allmänna pensionsförsäkringsfonden, utvisas i nedanstående tablå.

Avgången ur statstjänst åger rum efter	Pensionen utgör, därest	
	summan av avgifterna tillgodoräknas	kapitalvärdet av avgifterna tillgodoräknas
	Kr.	Kr.
5 år	279	320
10 »	453	586
15 »	562	825
20 »	620	1,044

Vid beräkning av kapitalvärdet har emellertid antagits, att avgifterna indeltats årligen i förskott.

Till stöd för det av kommittén förordade beräkningssättet har, bland annat, åberopats, att vissa kostnader vore förenade med förvaltningen av pensionsmedlen. Om också detta i någon mån är fallet, motsvara dock dessa kostnader icke på långt när den reduktion av det överförda beloppet, som kommitténs förslag innebär, och stegras detta missförhållande ju längre tid tjänstemannen erlagt avgifter. Även är att märka, att, om fondernas behållningar ingå i vederbörande verksamhet, förvaltningskostnaden knappast torde bli nämnvärd.

I anledning av kommitténs uttalande, att dess beräkningssätt vore ur enkelhetens synpunkt motiverat, tillåter jag mig nämna, att pensionsstyrelsen förklarar en uträkning av kapitalvärdet av de erlagda pensionsavgifterna icke i allmänhet behöva medföra något vidare nämnvärt arbete utöver uträkningen av sammanlagda beloppet av erlagda avgifter.

Vad kommittén i övrigt anfört till stöd för sitt nu ifrågavarande förslag synes mig icke vara av beskaffenhet att böra inverka på sakens bedömande.

Under återopande av det anförda får jag för min del förorda, att vid sådan överflyttning av pensionsavgifter, varom nu är fråga, den avgångne må tillgodoräknas kapitalvärdet av de av honom erlagda pensionsavgifterna. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande sättet för uträkning av dylikt kapitalvärde.

I likhet med pensionsstyrelsen anser jag såsom en konsekvens härav böra följa, att uti de i lagförslaget 10 och 11 §§ avsedda fall från vederbörande pensionsfond skall, med iakttagande av i 11 § angiven begränsning, överföras kapitalvärdet av erlagda pensionsavgifter, i stället för, såsom kommittén föreslagit, allenast sammanlagda beloppet av erlagda pensionsavgifter.

Frågan om avgiftsplikt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken.

Enligt 5 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring äro från avgiftsplikt undantagna, bland andra, ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension eller lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar äger tillämpning, så ock delägare i telegrafverkets pensionsinrättning.

Därjämte äro genom kungl. brev den 23 maj 1914 från avgiftsplikt särskilt undantagna vissa ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar, å vilka förenämnda lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar nu icke äger tillämpning.

Ordinarie tjänstemän i allmänhet vid de ifrågavarande fyra verken äro sålunda fritagna från erläggande av avgift enligt lagen angående allmän pensionsförsäkring.

Därest den nu föreslagna lagen angående tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken antages, påkallas givetvis en formell ändring i 5 § av pensionsförsäkringslagen, för att ifrågavarande personal fortfarande skall vara befriad från berörda avgiftsplikt.

Pensionsstyrelsen har emellertid framlagt förslag i syfte, att tjänstemännen i fråga icke vidare skulle vara undantagna från nämnda avgiftsplikt, detta såsom ett steg i riktning mot det av pensionsstyrelsen uttalade önskemålet om införandet av avgiftsplikt för alla befattningshavare i statens tjänst. Styrelsen torde därvid hava avsett, att pensionsavgifterna för tjänstepensionen skulle minskas med det belopp, som motsvarade vederbörandes avgift till den allmänna pensionsförsäkringen, samt att tjänstepensionen skulle minskas med det från den allmänna pensionsförsäkringen utgående pensionsbelopp, som svarade mot de sålunda fråndragna avgifterna.

Detta spörsmål synes mig, i likhet med vissa andra av mig i förevarande ärende förut berörda frågor, vara av beskaffenhet att hellre bära avgöras i ett sammanhang för statstjänare i allmänhet. Frågan torde alltså i hela dess omfattning bära göras till föremål för närmare utredning och övervägande.

Specialmotivering

till förslaget till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

I anslutning till de av kommittén angivna principerna för ordnande av pensionsförhållandena för ordinarie tjänstemän vid nu ifrågavarande verk har kommittén uppgjort förslag till lag i ämnet. Den närmare redogörelsen för detta förslag har kommittén meddelat i form av en motivering till de särskilda stadgandena i lagförslaget.

Då jag i stort sett icke funnit något att erinra mot de av kommittén föreslagna bestämmelserna, tillåter jag mig hänvisa till kommitténs motiv härför, vilka återfinnas å sid. 42—62 i betänkandet. Vissa paragrafer komma dock att av mig beröras, särskilt i de fall, då jag ansett jämkningar eller tillägg bära vidtagas i avseende å de av kommittén föreslagna stadgandena.

I 2 § av lagförslaget angivas de fall, då i tjänst varande befattningshavare förlorar rätten att vid avgång erhålla tjänstepension. Detta skulle sålunda gälla bland annat den, som avgår från tjänsten utan att vara skyldig därtill enligt bestämmelserna i lagen. Då möjligen den missuppfattningen skulle kunna uppstå, att stadgandet ifråga finge uppfattas såsom någon inskränkning i avseende å den rätt till pension, som i 14 § 1 mom. tillförsäkrats förordnad tjänsteman, vilken frivilligt avgår efter att under minst tolv år innehaft nu avsedd befattning eller vilken lämnar tjänsten på den grund, att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande, har jag ansett, att i 3 § en hänvisning bör göras till 14 § 1 mom.

2 §.

I 6 § har föreslagits, att utbetalning av pension skall ske månadsvis i efterskott från det verk, tjänstemannen vid avgången tillhörde.

6 §.

Järnvägsstyrelsen har, under erinran att vid statens järnvägar utbetalning av pension för närvarande verkställdes kvartalsvis, avstyrkt den av kommittén föreslagna föreskriften härutinnan, och har styrelsen därvid hänvisat till den ökning i arbete, som skulle föranledas av den ifrågasatta anordningen.

Då månadsvis skeende pensionsutbetalning, vilken eljest i allmänhet redan förekommer, måste anses innebära en given fördel för pensionärerna och då genom viss omläggning av arbetet med pensionsutbetalningarna vid statens järnvägar detta arbete lär väsentligen kunna underlättas, anser jag att även vid statens järnvägar bör tillämpas det föreslagna förfarings sättet. Någon ändring av kommitténs förslag i berörda hänseende anser jag sålunda icke påkallad.

Uti 10—11 §§ hava föreslagits bestämmelser angående överföring av erlagda pensionsavgifter i de fall, då tjänsteman övergår till annat verk.

10—11 §§.

I anslutning till ett motsvarande stadgande i 12 § och i överensstämmelse med vad jag förut anfört, torde 10 och 11 §§ i kommitténs förslag böra ändras därhän, att, med iakttagande av i 11 § angiven begränsning, sådan överföring bör ske med kapitalvärdet av erlagda pensionsavgifter i stället för, såsom kommittén ifrågasatt, med sammanlagda beloppet av erlagda pensionsavgifter.

Däremot har jag icke kunnat biträda den av generalpoststyrelsen framförda uppfattningen, att i senare stycket av 10 § borde föreskrivas, att, därest vid tjänstemans förflyttning från något av kommunikationsverken till annat verk överföring av pensionsavgifter må äga rum, tjänstemannen skall i det andra verket tillgodoräknas förutvarande tjänste-

och avgiftsår. Frånsett det formellt mindre lämpliga däruti, att i nu förevarande pensionslag skulle meddelas bestämmelse huru annan pensionsförfattning bör tillämpas, må påpekas, att vid det verk, till vilket tjänstemannen övergår, pension kan beräknas efter sådana grunder, att den i lagförslaget förutsatta tjänst- och avgiftsårsberäkningen icke är av betydelse.

12 §. I 12 § hava föreslagits bestämmelser rörande inbetalning till pensionsstyrelsen, då tjänsteman upphör att innehava ordinarie anställning i statens tjänst och han icke är berättigad till tjänstepension enligt förevarande lag.

Såsom jag förut angivit, anser jag, i olikhet mot vad kommittén föreslagit, att det belopp, som därvid skall inbetalas, bör med i paragrafen föreskriven begränsning utgöra kapitalvärdet av de erlagda pensionsavgifterna. I anslutning härtill har 12 § i mitt förslag blivit avfattad.

13 §. Vidkommande beloppen av de i 13 § 1 mom. angivna pensionsunderlagen för tjänstemän, vilka tillsättas genom förordnande, har jag redan förut angivit de skäl, som föranlett mig föreslå vissa höjningar utöver vad kommittén i sådant hänseende ifrågasatt.

14 §. Mot de av kommittén i 14 § 1 mom. föreslagna bestämmelserna rörande beräkning av pensionsbelopp för förordnad tjänsteman i allmänhet har jag icke annan erinran att framställa, än att ett kompletterande stadgande i visst hänseende torde vara påkallat. Järnvägsstyrelsen har nämligen påpekat, att en förordnad tjänsteman, som förut innehaft konstituerad tjänst, eljest skulle i vissa undantagsfall kunna erhålla lägre pension, än om han kvarstått i sin förra befattning. Till undvikande härav torde böra göras följande tillägg uti ifrågavarande moment: »Innehade tjänstemannen vid tillträdet av sitt förordnande sådan tjänst, som avses i 3 kap. av denna lag, skall han emellertid i varje fall erhålla minst den pension, som enligt förevarande lag skolat tillkomma honom, om han intill tiden för avgången ur tjänst kvarstått i sin förra befattning».

15 §. Enligt de av kommittén föreslagna bestämmelserna i 15 § och 28 § 2 mom. skall, med visst undantag, pensionsavgift ej erläggas för längre tid än intill dess trettio år förflutit från ingången av den månad, varunder vederbörande tillträtt ordinarie anställning eller dessförinnan börjat erlägga avgift till kassa för pensionering av i statens tjänst anställd

icke-ordinarie personal. Att tjänstemannen härvid icke skall tillgodoräknas sådan tid, varunder avbrott i anställningen tilläventyrs ägt rum, synes mig visserligen uppenbart, men torde det måhända vara lämpligt att i de nämnda lagrummen införa uttrycklig föreskrift därom, att pensionsavgift i antydda fall skall erläggas för ytterligare så lång tid, som motsvarar avbrottet.

I 20 § av lagförslaget meddelas bestämmelser om beräkning av tjänstår. Enligt kommitténs mening bör därvid icke göras avdrag för kortare tid än femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock med vissa angivna undantag. Statskontoret har emellertid ansett företräde böra lämnas åt motsvarande bestämmelse i den civila pensionslagen, enligt vilken även kortare dylik tjänstledighet skulle föranleda avdrag. I likhet med kommittén finner jag det dock vara förenat med onödig omgång, därest vid tjänstårsberäkningen hänsyn skulle tagas till tjänstledighet, som omfattat allenast några få dagar.

20 §.

Enligt 23 § 1 mom. a) i kommittéförslaget skulle, därest tjänsteman, som under kortare tid än tre år innehaft den befattning, från vilken avgång äger rum, under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehåva tjänst, som avses i lagförslaget, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid sådan tjänst innehafts och därvid tillämpas de i 3 § av den civila pensionslagen givna föreskrifter dock utan däri stadgad begränsning av pensionsunderlagets belopp. Med föranledande av vissa erinringar från statskontorets sida anser jag mig böra föreslå den ändrade formuleringen, att pensionsunderlag må beräknas även för tid, under vilken annan tjänst innehafts, varvid, om för sådan tjänst icke gäller något pensionsunderlag, i sådant avseende skall beräknas det belopp, som bestämts såsom pension för tjänsten.

23 §.

I kommitténs förslag hade 24 § givits följande lydelse:

24 §.

»Pension, jämlikt 21 § b) (invalidpension) utgår med beloppet av hel pension, så bestämd som i 23 § 1 mom. a) sägs.»

Av skäl, som jag i det föregående anfört, har paragrafen i fråga i mitt förslag ändrats därhän, att invalidpensionens belopp skall motsvara summan av de för tjänstemannen vid tiden för olycksfallet gällande statspensions- och avgiftspensionsunderlag.

28 §. Såsom jag anført vid 15 § torde i 28 § 2 mom. böra göras visst förtydligande tillägg beträffande beräkningen av den tid, för vilken pensionsavgift skall erläggas i det fall, att avbrott i tjänstemannens anställning ägt rum.

Enligt samma moment, sådant detsamma avfattats i kommitténs förslag, skulle vidare den, som befordrats till befattning med högre pensionsunderlag, erlägga pensionsavgift under en tid av tre år från tillträdet av denna befattning, även om han på grund av i paragrafen angiven bestämmelse eljest skolat vara befriad från erläggande av pensionsavgift.

Telegrafstyrelsen har ifrågasatt, huruvida ej den pensionsavgift, som sålunda skulle erläggas under en tid av tre år från tillträdet av den högre befattningen, borde utgå med allenast skillnaden mellan pensionsavgifterna för de lönegrader, den nya och den tidigare befattningen tillhörde.

Enligt vad jag i anledning av telegrafstyrelsens berörda förslag inhämtat, läser emellertid — när det i detta fall gäller befordran vid en mera framskriden levnadsålder — värdet av de under tre år erlagda pensionsavgifterna, även om dessa utgå med sitt fulla belopp, i allmänhet knappast täcka kostnaden för förhöjningen av avgiftspensionen.

Vid nu angivna förhållande har jag icke ansett ändring i nämnda hänseende böra företagas i kommitténs förslag.

29 §. I 29 § b) har vidtagits en mindre ändring i kommitténs förslag, i syfte att angiva vilkendera av två lika stora statspensioner, som må uppbäras.

37 §. Enligt 20 § 2 mom. i lagförslaget skall avgiftsår beräknas för tid, under vilken tjänsteman erlagt avgift till fond, anstalt eller kassa för pensionering av i statens tjänst anställd ordinarie eller icke-ordinarie personal. Enligt de i 23 § 1 mom. angivna grunder bestämmas avgiftspensionens belopp efter antalet avgiftsår, och gäller detta såväl i fråga om ålderspension som sjukpension.

För att de i ordinarie tjänst nu varande befattningshavarna icke skola komma i sämre ställning, än som hittills varit dem tillförsäkrad, hava i 37 § i lagförslaget meddelats vissa övergångsbestämmelser, i syfte att även viss annan tid än den i 20 § 2 mom. omförmälda skulle tillgodoräknas sådan tjänsteman såsom avgiftsår och sålunda öva inflytande vid bestämmande av beloppet av avgiftspensionen.

De av kommittén i sådant hänseende föreslagna övergångsstadgandena omfatta punkterna a)—d) i mitt förslag. Därutöver har jag emellertid

av i det följande angivna skäl ansett vissa ytterligare medgivanden i sådan riktning erforderliga.

Enligt lagförslaget allmänna grunder skulle tjänsteman i regel få tillgodoräkna sig extra ordinarie tjänstgöring endast för den del av tjänstepensionen, som utgör statspension, under det att enligt den civila pensionslagen och de för telegrafverket hittills gällande bestämmelser dylik tjänstgöring må såsom tjänstår beräknas för pensionen i sin helhet.

Vad särskilt postverket beträffar, är nämnda förhållande av betydelse. Såsom generalpoststyrelsen påpekat finnes nämligen inom detta verk för närvarande ett antal tjänstemän, såväl manliga som kvinnliga, vilka till följd av under tidigare år otillfredsställande befordringsförhållanden vunnit första ordinarie anställning vid så framskriden ålder, att de vid pensionsålderns uppnående icke skulle kunna räkna sig till godo 30 avgiftsår, ehuru de anställts såsom extra ordinarie vid några och tjugu års ålder. Nämnda tjänstemän skulle alltså, därest de nya pensionsbestämmelserna utan vidare tillämpades, komma i ett väsentligt sämre läge än enligt de hittills för dem gällande stadgandena i berörda hänseende.

Då, såsom ock av andra ämbetsverk framhållits, det icke torde kunna anses med billighet överensstämmande, att övergången till de nya pensionsbestämmelserna skall medföra förlust av en rätt, som hittills varit vederbörande tillförsäkrad, anser jag mig böra föreslå, att tjänsteman, vilken enligt de för honom före den nu ifrågasatta lagens ikraftträdande gällande bestämmelser ägt att såsom tjänstår för erhållande av pension beräkna även tid, varunder han i statens tjänst haft extra ordinarie anställning, må såsom avgiftsår få tillgodoräkna jämväl sistnämnda tid.

Ehuru statens vattenfallsverks personal för närvarande lyder under den civila pensionslagen, skulle det av mig nyss föreslagna medgivandet angående beräkning av avgiftsår för extra ordinarie tjänstetid i allt fall icke äga tillämpning å tjänsteman hos vattenfallsstyrelsen, enär befattningar hos denna styrelse först samtidigt med den nu ifrågasatta lagens ikraftträdande eller den 1 juli 1920 kunna tänkas erhålla ordinarie karaktär. Då emellertid åtgärder för vattenfallsstyrelsens uppförande å ordinarie stat sedan flera år tillbaka varit å bane, men mellankommande hinder fördröjt frågans avgörande, synes mig billigheten kräva, att tjänstemän hos denna styrelse, vilka under en följd av år bestritt befattningar, visserligen å extra stat, men fullt likvärdiga med ordinarie tjänster i andra verk, icke skola i pensionshänseende komma i alltför ogynnsamt läge i jämförelse med övrig personal vid statens vattenfallsverk. Jag anser fördenskull, att tjänsteman, vilken den 1 juli

1920 tillträder ordinarie befattning hos vattenfallsstyrelsen, bör såsom avgiftsår få tillgodoräkna sig den tid, varunder han där förut innehåft fast anställning hos samma styrelse.

Däremot finner jag mig icke kunna tillstyrka en ifrågasatt ytterligare utsträckning av rätten att såsom avgiftsår få tillgodoräkna icke-ordinarie tjänstetid.

De av mig sålunda föreslagna övergångsbestämmelserna, utöver dem kommittén ifrågasatt, hava upptagits under e) och f) i 37 §.

38 §. Enligt de i 15 § och 28 § 2 mom. föreslagna bestämmelser rörande den tid, varunder tjänsteman har att erlægga pensionsavgifter, har nämnda tid begränsats att omfatta i regeln högst trettio år.

Uti nämnda tid av trettio år bör ock, såsom kommittén föreslagit, få inräknas den tid, som enligt 37 § a)—d) må tillgodoföras tjänsteman såsom avgiftsår. Ett medgivande i sådan riktning synes mig däremot icke påkallat för de fall, som avses i 37 § e) och f). De avgiftsår, som enligt sistnämnda punkter skulle få tillgodoräknas tjänsteman, omfatta nämligen uteslutande icke-ordinarie tjänstetid, medan däremot de avgiftsår, om vilka i a)—d) är fråga, hänföra sig till tid, varunder vederbörande innehåft ordinarie eller därmed likställd tjänst eller ock sådan icke-ordinarie tjänst, för vilken pensionsavgift tidigare har beräknats utgå.

39 §. Enligt 23 § 1 mom. i lagförslaget skall för tjänsteman, som under kortare tid än tre år innehåft den befattning, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension utgöra medeltalet av de pensionsunderlag, vilka under de senast förflutna tre åren varit gällande för honom. Därest vid tillämpning av nyssberörda bestämmelse hänsyn skall tagas jämväl till pensionsunderlag för sådan tjänst vid något av ifrågasavarande verk, som innehåfts före den ifrågasatta lagens ikraftträdande, skall emellertid enligt 39 § i kommitténs förslag därvid så anses, som hade för nämnda tjänst gällt det pensionsunderlag, vilket enligt förevarande förslag är bestämt för samma eller närmast motsvarande befattning. Nämnda övergångsbestämmelse har syntts kommittén erforderlig för att ej sådan tjänsteman, om vilken nu är fråga, skall komma i alltför ogynnsam ställning i förhållande till den, som under mer än tre år innehåft den tjänst, från vilken avgången äger rum. För den senare vore nämligen det vid avgången gällande pensionsunderlaget bestämmande för pensions belopp, oavsett om reglering av pensionsunderlagets storlek ägt rum inom de tre sista åren. Meddelades icke en dylik övergångsbestäm-

melse skulle det till och med kunna inträffa, att en tjänsteman, som befordrats inom tre år före avgången, skulle erhålla lägre pension, än om han kvarstått i sin förra befattning, något som kommittén ansett nödvändigtvis böra förebyggas.

Statskontoret har anfört, att den ifrågasatta bestämmelsen saknade motsvarighet vid föregående pensionsregleringar samt förklarat sig för sin del hysa tvekan att tillstyrka densamma.

På de av kommittén angivna skäl finner jag mig dock böra förorda, att en bestämmelse av nyss antydda innehåll intages uti förevarande lag, och anser jag hinder icke böra möta, att vid en eventuell revision av den civila pensionslagen ett likartat stadgande jämväl där införes.

Pensionsåldrar.

I en särskild bilaga till lagförslaget, betecknad såsom åldersförteckning, har angivits pensionsåldern för en var sådan befattning vid de ifrågavarande verken, som tillsättes genom konstitutorial.

Såsom en mera allmän erinran mot de av kommittén föreslagna pensionsåldrarna har såväl i reservationer till kommitténs betänkande som ock i järnvägsstyrelsens och vattenfallsstyrelsens yttranden framförts den meningen, att särskilt för befattningar i mera ledande ställning inom de nämnda styrelserna den ifrågasatta pensionsåldern av 67 år vore allt för hög. I sådant hänseende har järnvägsstyrelsen anfört, bland annat, att styrelsen med stöd av erfarenheten kunde intyga, att vad statens järnvägar anginge, kvarhållande i tjänsten till så hög ålder som 67 år av ifrågavarande tjänstemän ingalunda kunde medföra någon fördel för verket utan tvärtom. Det kunde enligt styrelsens förmenande icke anses överensstämmande med den numera allmänt erkända grundsatsen att statens järnvägar borde skötas på ett affärsmässigt sätt, att i mera ansvarsfulla befattningar bibehålla tjänstemän efter inträde av den levnadsålder, då i normala fall avsevärd minskning av kropps- och själskrafterna ägt rum.

De av järnvägsstyrelsen sålunda anförda synpunkterna hava synts mig beaktansvärda, särskilt vad det gäller byråchefer och med dem likställda tjänstemän inom sådana avdelningar av kommunikationsverken, som hava huvudsakligen tekniska uppgifter. Härvid är emellertid att märka, att dessa befattningar näppeligen kunna skiljas från andra sådana befattningar i samma tjänsteställning vid dessa verk, för vilka till följd av

arbetets art levnadsåldern icke torde vara av fullt lika stor betydelse. Då en sänkning av pensionsåldern för dylika, i allmänhet rent administrativa tjänster skulle medföra vittgående konsekvenser inom statsförvaltningen i övrigt, finner jag denna fråga icke kunna avgöras ensamt för kommunikationsverken utan böra tagas under övervägande i sammanhang med en eventuell revision av den civila pensionslagen.

För de till första lönegraden hörande vagn- och stallkarlarna vid statens järnvägar har pensionsåldern i kommitténs förslag sänkts från 65 till 63 år. Denna åtgärd har kommittén motiverat därmed, att det arbete, som utfördes av dessa befattningshavare, icke syntes kommittén fordra mindre kroppslig spänstighet än det, som ålåge stationskarl, för vilken pensionsåldern redan tidigare bestämts till 63 år.

Järnvägsstyrelsen har häremot erinrat, att det rådde den väsentliga skillnaden mellan nämnda grupper av befattningar, att medan stationskarlens arbete i de flesta fall omedelbart berörde trafiksäkerheten, detta icke kunde sägas i allmänhet vara fallet i fråga om vagn- och stallkarlen. Av berörda och andra skäl har järnvägsstyrelsen avstyrkt kommitténs förslag i nämnda hänseende.

Då med hänsyn till järnvägsstyrelsens berörda uttalande den av kommittén föreslagna sänkningen av pensionsåldern icke torde få anses vara oundgängligen påkallad, finner jag mig böra förorda, att någon ändring beträffande den hittills gällande pensionsåldern för vagn- och stallkarl icke vidtages.

Vidkommande den närmare motiveringen till förslaget i övrigt, i vad det avser pensionsåldrar, får jag hänvisa till vad kommittén därom anfört i betänkandet (sid. 63—74), och har jag ansett kommittén därvid hava tillfyllest motiverat de för de olika tjänsterna föreslagna pensionsåldrarna, ehuru jämväl andra erinringar äro de förut antydda framkommit beträffande pensionsåldrarna för vissa befattningar. Jag anser mig dock böra meddela, att den av mig föreslagna åldersförteckningen kompletterats med de nya ordinarie tjänster, som Kungl. Maj:t föreslagit skola inrättas från och med den 1 juli 1920 vid statens järnvägar och hos vattenfallsstyrelsen, samt att, såsom en konsekvens av vad kommittén föreslagit beträffande telegrafassistent och kontrollör, pensionsåldern för förste telegrafassistent och förste kontrollör, som tjänstgör vid distriktsbyrå eller hos telegrafstyrelsen, satts till 67 år.

Angående rätt till pension för viss personal, som vid statens
övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar
övergått i statens järnvägars tjänst.

Enligt 34 § av det föreliggande förslaget till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall denna lag icke äga tillämpning å tjänstemän, vilken vid statens övertagande av enskild järnväg eller bandel övergått i statens järnvägars tjänst men vid berörda lags ikraftträdande icke var underkastad lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar.

De tjänstemän, som sålunda åsyftas, tillhöra följande olika kategorier:

1) tjänstemän, vilka förut varit anställda vid västkustbanan och som antingen kvarstå såsom delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa eller ock icke tillhört vare sig statens järnvägstrafiks pensionsinrättning eller enskilda järnvägarnas pensionskassa;

2) tjänstemän, vilka förut tillhört Malmö—Kontinentens järnväg och som kvarstå såsom delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa;

3) tjänstemän, vilka förut varit anställda vid vissa från Mora—Vänerns järnvägsaktiebolag övertagna bandelar och som icke inom av järnvägsstyrelsen föreskriven tid tillkännagivit sin önskan att de i lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910 gällande grunder måtte å dem äga tillämpning;

4) tjänstemän, vilka förut varit anställda vid den från Gävle—Dala järnvägsaktiebolag övertagna bandelen Mora Noret—Orsa och vilka såsom delägare kvarstå i antingen Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, understödsförening, eller Gävle—Dala järnvägs pensionskassa, understödsförening;

5) tjänstemän, vilka förut tillhört Orsa—Härjedalens järnväg och som samtliga kvarstå såsom delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa; samt

6) tjänstemän, vilka förut tillhört Höganäs—Mölle järnväg och som samtliga kvarstå såsom delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa.

I detta sammanhang må även omförmälas en grupp tjänstemän, som ehuru icke-ordinarie likväl hittills ansetts jämförliga med förut omförmälda ordinarie tjänstemän, nämligen sådana i Örebro—Köpings järnvägsaktiebolags tjänst förut anställda befattningshavare, vilka övergått i

statens järnvägars tjänst, men på grund av relativt hög levnadsålder eller annan dylik anledning icke erhållit konstitutorial å innehavande befattningar.

Anmärkas må, att av de under 1) omförmälda, västkustbanan förut tillhörande befattningshavare, vilka icke tillhört vare sig statens järnvägstrafiks pensionsinrättning eller enskilda järnvägarnas pensionskassa, numera allenast en tjänsteman är i tjänst, nämligen vagn- och stallkarlen Sven Edvard Carlsson, samt att av de förenämnda, i Örebro—Köpings järnvägsaktiebolags tjänst förut anställda tjänstemän endast följande tre befattningshavare fortfarande tjänstgöra, nämligen stationsinspektoren Gustaf Ferdinand Elgstrand, bokhållaren Axel Ferdinand Elgstrand samt stationsmästaren Per Johan Lundqvist.

För så gott som samtliga kategorier av nämnda befattningshavare finnas meddelade särskilda pensionsbestämmelser, för vilka i kommitténs betänkande (sid. 96—100) lämnats ingående redogörelse.

Kommittén.

Av kommittén hava utarbetats nya pensionsbestämmelser, omfattande samtliga förenämnda kategorier av ordinarie tjänstemän ävensom de angivna icke konstituerade, i Örebro—Köpings järnvägsaktiebolags tjänst förut anställda befattningshavarna. Dessa bestämmelser ansluta sig tämligen nära till de hittillsvarande bestämmelserna, dock med iakttagande av vissa jämkningar, föranledda bland annat av den ifrågasatta nya pensionslagen.

Motiveringen till kommitténs förslag är av följande lydelse.

»I fråga om sådan tjänsteman, som vid statens förvärvande av enskilt företag övergått i statstjänst, har kommittén såsom förut är nämnt, ansett, att såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension bör efter prövning av verkets styrelse få tillgodoräknas sådan tjänsteman jämväl tid, varunder han innehaft fast anställning vid det enskilda företaget; och har bestämmelse härom införts i 20 § 1 mom. av lagförslaget. Nämnda bestämmelse skulle alltså medföra, att dylik tjänsteman icke komme i sämre läge beträffande den del av tjänstepensionen, som bestrides uteslutande av statsmedel, än om staten under hela den tid, tjänstemannen ägnat sin arbetskraft åt företaget, varit ägare av detsamma.

Vad nu är sagt avser naturligen endast den, som blir underkastad den nya pensionslagen, men torde i tillämpliga delar böra gälla jämväl för befattningshavare, vilken på ovan angivet sätt övergått i statstjänst, ehuru han på grund av innehavande delägarskap i enskild pensionsanstalt eller av liknande anledning anses böra undantagas från lagens tillämpning. Till denna kategori höra ovan omförmälda vid statens järnvägar numera anställda befattningshavare, som icke äro underkastade lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid sta-

tens järnvägar och å vilka icke heller den nya pensionslagen skulle äga tillämpning.

Bland dessa befattningshavare tillhöra vissa icke någon enskild pensionsanstalt och hava hittills icke heller erlagt några avgifter för egen pensionering. Till denna grupp höra förenämnda vagn- och stallkarlen S. E. Carlsson samt stationsinspektoren G. F. Elgstrand, bokhållaren A. F. Elgstrand och stationsmästaren P. J. Lundqvist, vilka tre sistnämnda befattningshavare visserligen, såsom förut är nämnt, icke erhållit konstitutorial men dock i pensionshänseende ansetts likställda med ordinarie tjänstemän. Enligt kommitténs nyss angivna uppfattning skulle en var av dessa tjänstemän i nära anslutning till nu för dem gällande bestämmelser äga att vid avgången komma i åtnjutande av pension till belopp, motsvarande vad han skulle hava uppburit i pension, därest den föreslagna nya pensionslagen varit å honom tillämplig och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som betraktas såsom statspension.

För nämnda tjänstemän, likasom för övriga nu ifrågavarande befattningshavare, skall givetvis i enlighet med förberörda stadgande i 20 § 1 mom. i lagförslaget vid pensionsbeloppets beräkning tagas i betraktande jämväl tjänstår, som infallit under den tid tjänstemannen tillhört det enskilda företaget.

Något olika ställer sig saken i fråga om sådana befattningshavare, vilka kvarstå såsom delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa, Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning eller Gävle—Dala järnvägs pensionskassa. Enligt gällande reglementen för dessa pensionsanstalter hava i regeln såväl tjänstemännen som vederbörande järnvägsförvaltning, i detta fall numera statens järnvägar, att bidra till pensionskostnaden. Då sålunda en del av den från pensionsanstalten utgående pensionen kan anses motsvara de av tjänstemannen gjorda inbetalningarna, bör enligt kommitténs mening vid beräkning av den pension, tjänstemannen må erhålla från statsverket, hänsyn icke tagas till berörda del av pensionen från pensionsanstalten. Vad åter beträffar den återstående delen av den från pensionsanstalten utgående pensionen, kan denna del anses motsvara vad som enligt lagförslaget skulle utgöra statspension. Då emellertid sistnämnda del av pensionen från pensionsanstalten skulle till beloppet understiga vad tjänstemannen komme att uppbära i statspension, om den tilltänkta pensionslagen varit för honom gällande, bör han av statsmedel erhålla fyllnadspension till belopp motsvarande skillnaden. Härvid är emellertid att uppmärksamma, att en delägare i Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning icke är skyldig erlægga pen-

sionsavgift, vadan därifrån utgående pension i sin helhet kan anses motsvara statspension.

För befattningshavare, som tillhör enskild pensionsanstalt, synes kommittén alltså böra tillämpas den regeln, att han, utöver den honom från vederbörande pensionsanstalt tillkommande pension, skall erhålla fyllnadspension från statens järnvägar till det belopp, varmed pensionen från pensionsanstalten, till den del densamma icke kan anses täckas av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifter, må understiga, vad han enligt den nu föreslagna pensionslagen skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till statspensionen. Bestämmandet av huru stor del av pensionen från pensionsanstalten, som icke täckes av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifterna, torde lämpligen kunna anförtros järnvägsstyrelsen.

Samma regel torde även kunna tillämpas i fråga om befattningshavare, vilken äger uppbära pension från statens järnvägar enligt de för understödsföreningen Mora—Vänerns och Östra Värmlands järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa fastställda stadgar, varvid emellertid sålunda utgående pension får anses motsvara pension från enskild pensionsanstalt. Dylik tjänsteman skulle alltså vid avskedstagandet äga dels uppbära pension enligt nyssnämnda stadgar och dels erhålla fyllnadspension till det belopp, varmed förstberörda pension, till den del densamma icke kan anses täckas av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifterna, må understiga, vad han enligt den föreslagna pensionslagen skulle hava uppburit i pension, därest samma lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som betraktas såsom statspension.

I överensstämmelse med vad redan gäller, torde böra föreskrivas skyldighet för tjänsteman att såsom bidrag till kostnaden för beredande av pension enligt understödsföreningens stadgar till statens järnvägar erlägga pensionsavgift till belopp, som motsvarar 60 % av den enligt stadgarna bestämda pensionsavgift.

Likasm i fråga om tjänstemän, vilka skulle vara underkastade den nya pensionslagen, bör även för samtliga nu omhandlade befattningshavare rätten till pension betinga skyldighet för vederbörande att under vissa förutsättningar avgå från tjänsten. Enligt kommitténs mening böra de bestämmelser i sistberörda hänseende, som innefattas uti 22 § i lagförslaget, vara i tillämpliga delar gällande, i den mån ej andra föreskrifter meddelats i reglemente för vederbörande enskilda pensionsanstalt eller stadgarna för understödsföreningen Mora—Vänerns och Östra Värmlands järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa.»

De av kommittén sålunda angivna grunderna för ordnande av pensionsförhållandena för nu ifrågavarande personal vid statens järnvägar synas mig icke giva anledning till någon erinran. Jag anser mig fördenskull böra förorda, att det av kommittén i överensstämmelse med nämnda grunder uppgjorda förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, må oförändrat framläggas för riksdagen till godkännande.

Departements-
chefen.

Vissa lagändringar, som påkallas av förslaget till pensionslag.

Ett bifall till mitt förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk påkallar vissa ändringar i andra lagar.

Detta är sålunda fallet beträffande lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension. Från denna lags tillämpning måste nämligen undantagas tjänster vid postverket och statens vattenfallsverk, vilka skulle överflyttas till den nya lagen.

Förslag i sådant hänseende torde komma att av chefen för finansdepartementet föreläggas Kungl. Maj:t.

Såsom jag förut nämnt, synes även en ändring i 5 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring vara erforderlig, vilken fråga emellertid torde få bliva föremål för särskild framställning.

Departementschefens hemställan.

Under återopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels — under förutsättning att överenskommelse av härefter angivet innehåll träffas om upphörande av telegrafverkets pensionsinrättning med utgången av juni månad 1920 — antaga det vid detta protokoll (bil. 1) fogade förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

dels godkänna sådan överenskommelse med fullmäktige för delägarna i telegrafverkets pensionsinrättning, att nämnda pensionsinrättning upphör med utgången av juni månad 1920 och dess tillgångar övertagas av statsverket, under villkor att staten ansvarar för pensionsinrättningens alla framtida förpliktelser ävensom att av det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar intill förenämnda tidpunkt enligt de av mig angivna beräkningsgrunder ökats genom högre ränteavkastning än efter 4 $\frac{1}{2}$ procent, så stor del, som, enligt av mig likaledes angiven delningsgrund, belöper på delägarnas avgifter, överlämnas antingen kontant eller, efter överenskommelse, i form av pensionsinrättningen tillhörande värden till direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter att användas till ändamål, som av fullmäktige beslutas och som kunna av Kungl. Maj:t godkännas;

dels besluta,

att sådana telegrafverkets pensionsinrättnings tillgångar, som enligt angivna överenskommelse skola tillgodokomma statsverket, skola ingå i den uti 7 § av förberörda förslag till lag omförmälda telegrafverkets pensionsfond, vilken skall hava att ansvara för pensionsinrättningens framtida förpliktelser,

att postverkets och statens vattenfallsverks andelar i pensionsfondens för civila tjänst innehavare tillgångar samt däremot svarande förpliktelser vid utgången av juni månad 1920 skola övertagas av de i förberörda paragraf i lagförslaget likaledes omförmälda postverkets pensionsfond och statens vattenfallsverks pensionsfond samt

att pensionsfondens för tjänstemän vid statens järnvägar tillgångar och förpliktelser vid nyssberörda tidpunkt skola övertagas av den i samma paragraf ävenledes omförmälda statens järnvägars pensionsfond;

dels ock godkänna det vid detta protokoll (bil. 2) fogade förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:
Conr. Falkenberg.

*Bilaga 1.***Förslag**

till

lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

1 kap. Allmänna bestämmelser.**1 §.**

För en var ordinarie tjänsteman vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar eller statens vattenfallsverk skola i fråga om rätt till tjänstepension samt skyldighet att avgå från tjänsten gälla de i denna lag givna bestämmelser.

2 §.

Den, som avgår från tjänsten utan att vara skyldig därtill enligt bestämmelserna i denna lag, är icke berättigad till tjänstepension i andra fall än i 14 § sägs.

Tjänstepension må ej heller åtnjutas av den, som blivit avsatt från tjänsten, eller den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

3 §.

1. Tjänsteman skall såsom bidrag till kostnaden för beredande av tjänstepension erlägga pensionsavgift för tid och till belopp, som angivas i 15 § samt 18 och 28 §§.

Pensionsavgift erlägges månadsvis i efterskott genom avdrag å tjänstemannens avlöning eller, vad angår pensionerad befattningshavare, som avses i 13 § 1 mom., å honom tillkommande tjänstepension.

Är tjänstemannen på grund av tjänstledighet eller av annan anledning icke berättigad att uppbära någon avlöning för månaden eller förslår ej

utgående avlöningsbelopp, skall pensionsavgiften eller vad däri brister i stället kontant inbetalas. Försummas detta, skall det sålunda förfallna beloppet avdragas å hans därefter utfallande avlönings- eller tjänstepensionsbelopp. Kan så ej ske, skall genom vederbörande styrelses försorg beloppet utan föregående dom eller utslag utmätas.

2. Återbetalning av erlagda pensionsavgifter medgives ej i annan ordning än i denna lag sägs.

4 §.

Tjänstepension sökes hos styrelsen för det verk tjänstemannen tillhör, dock att pension för tjänsteman, som avses i 13 § 1 mom., sökes hos Konungen.

5 §.

Då pension beviljas, utfärdas pensionsbrev.

6 §.

Tjänstepension till belopp för år räknat, som angives i denna lag, utgår, där ej annorlunda i lagen stadgas, från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten äger rum, till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller pensionsrätten eljest upphör.

Utbetalning av pension sker månadsvis i efterskott från det verk, tjänstemannen vid avgången tillhörde.

7 §.

De i denna lag omförmälda pensionsavgifter ingå från tjänstemän vid postverket till postverkets pensionsfond, från tjänstemän vid telegrafverket till telegrafverkets pensionsfond, från tjänstemän vid statens järnvägar till statens järnvägars pensionsfond samt från tjänstemän vid statens vattenfallsverk till statens vattenfallsverks pensionsfond.

8 §.

Tjänstepension utgår av det verks medel, tjänstemannen vid avgången tillhörde. Gottgörelse skall emellertid beredas dessa medel från vederbörande i 7 § omförmälda pensionsfond med så stor del av kostnaden, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes motsvara fondens

tillgångar och de stadgade pensionsavgifternas storlek. Sådan beräkning skall verkställas minst vart femte år och enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

9 §.

Pensionsfond, varom i 7 § förmåles, förvaltas enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

10 §.

Övergår tjänsteman till befattning vid annat verk, som avses i denna lag, skall kapitalvärdet av de av honom erlagda pensionsavgifter överföras från pensionsfonden vid det verk, han förut tillhörde, till pensionsfonden vid det verk, till vilket han övergår.

Vad nu är sagt gäller jämväl vid övergång till befattning vid annat statens verk, beträffande vilket föreskrift meddelats, att dylik överföring av pensionsavgifter skall äga rum vid övergång från nämnda verk till befattning, å vilken förevarande lag äger tillämpning.

11 §.

Därest tjänsteman övergår till befattning vid sådant statens verk, som icke avses i 10 §, och med inträdet i denna befattning är för- enad skyldighet att betala retroaktivavgift för egen pensionering, skall kapitalvärdet av de av honom erlagda pensionsavgifter, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår, från vederbörande i 7 § omförmälda pensionsfond inbetalas till den myndighet, som äger uppbära retroaktivavgiften.

12 §.

Upphör tjänsteman att innehava ordinarie anställning i statens tjänst och är han icke berättigad till tjänstepension enligt bestämmelserna i denna lag, skall, för beredande åt honom av pension jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, från vederbörande i 7 § omförmälda pensionsfond till pensionsstyrelsen inbetalas kapitalvärdet av de av honom erlagda pensionsavgifterna, i den mån desamma icke på grund av bestämmelserna i 10 eller 11 § blivit tagna i anspråk. Vad nu är sagt gäller dock ej i fråga om den, som vid avgång från tjänsten icke är svensk medborgare.

2 kap. Tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom förordnande.

13 §.

1. För nedanstående ordinarie befattningar, vilka tillsätts genom förordnande på viss tid, skola gälla följande tjänstepensionsunderlag:

generaldirektör	9,000 kronor
överdirektör och souschef, överdirektör samt överingenjör vid statens järnvägar	8,000 »
överdirektör vid statens vattenfallsverk	8,000 »
verkstadsdirektör vid telegrafverket	7,000 »
sådan distriktschef vid statens järnvägar, som vid till- träädandet av nämnda befattning icke innehade annan ordinarie tjänst vid statens järnvägar,	7,000 »
kraftverksdirektör vid statens vattenfallsverk	7,000 »

2. För tjänsteman, vilken innehar förordnande såsom distriktschef vid statens järnvägar och vid tillträädandet av nämnda förordnande innehade sådan tjänst vid statens järnvägar, som avses i 3 kap. av denna lag, skall i pensionshänseende gälla vad för den tjänsten är stadgat i lagen.

14 §.

1. Har tjänsteman, som avses i 13 § 1 mom., under minst tolv år innehaft förordnande å befattning, varom i 13 § 1 eller 2 mom. sägs, eller har han, oavsett tjänstetidens längd, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, är han berättigad att vid avgång från tjänsten åtnjuta tjänstepension till samma belopp som det för honom vid avgången gällande pensionsunderlaget.

Därest i 13 § 1 mom. omförmäld tjänsteman, innan han uppnått tolv års tjänstetid i befattningen, avgår från tjänsten, antingen på grund av att förordnandet upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande eller på grund därav att han till följd av sjukdom, som ej föränletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, så ock därest tjänstemannen eljest före berörda tid utan egen begäran nödgas avgå från sin befattning, äger han uppbära tjänstepension till belopp, som med 1,000 kronor understiger det för befattningen gällande pensionsunderlaget. Innehade tjänstemannen vid tillträädandet av sitt förordnande sådan tjänst, som avses i 3 kap. av denna lag, skall han emellertid i varje fall erhålla minst det pensionsbelopp, som skolat till-

komma honom, om han intill tiden för avgången ur tjänst kvarstått i sin förra befattning.

2. Av tjänstepension, som omförmäles i 1 mom., anses två tredjedelar utgöra statspension och en tredjedel avgiftspension.

15 §.

Tjänsteman, som avses i 13 § 1 mom., skall erlägga pensionsavgift från och med den månad, under vilken han tillträder sin befattning, till och med den månad, under vilken han uppnår en levnadsålder av sextiofem år, även om han dessförinnan avgått från tjänsten med åtnjutande av tjänstepension; dock skall pensionsavgift icke i något fall erläggas för längre tid än intill dess trettio år förflutit från ingången av den månad, varunder vederbörande tillträtt ordinarie anställning eller dessförinnan börjat erlägga avgift till kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke-ordinarie personal, under iakttagande emellertid att, om avbrott i statsanställningen förekommit, pensionsavgift skall erläggas för ytterligare så lång tid, som motsvarar avbrottet. Avgår tjänstemannen under sådana förhållanden, att han icke är berättigad till tjänstepension, eller avlider tjänstemannen före uppnådda sextiofem levnadsår, skall emellertid pensionsavgift icke erläggas för längre tid än till och med den dag, avgången eller dödsfallet ägt rum.

Pensionsavgiften utgör för år räknat 540 kronor, där pensionsunderlaget är bestämt till 9,000 kronor, 480 kronor, där pensionsunderlaget är bestämt till 8,000 kronor, och 420 kronor, där pensionsunderlaget är bestämt till 7,000 kronor.

16 §.

Befinnes tjänsteman, som avses i detta kapitel, före utgången av den tid erhållet förordnande gäller, vara till följd av olycksfall i tjänsten eller av sjukdom oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring eller har Konungen av annan anledning förklarad förordnandet skola upphöra, skall tjänstemannen vara skyldig avgå från befattningen; och skall i sammanhang med beslut om förordnandets upphörande frågan om hans rätt till pension avgöras.

3 kap. Tjänstepension för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom konstitutorial.

17 §.

1. För ordinarie befattningar, vilka tillsätts genom konstitutorial, skola gälla nedan angivna tjänstepensionsunderlag.

A. För befattningar, avsedda för manliga tjänstemän:

1:a lönegraden	1,644	kronor	11:e lönegraden	3,684	kronor
2:a »	1,716	»	12:e »	3,924	»
3:e »	1,824	»	13:e »	4,200	»
4:e »	1,920	»	14:e »	4,476	»
5:e »	2,160	»	15:e »	5,076	»
6:e »	2,436	»	16:e »	5,724	»
7:e »	2,844	»	17:e »	6,036	»
8:e »	3,036	»	18:e »	6,360	»
9:e »	3,240	»	19:e »	6,684	»
10:e »	3,444	»	20:e »	6,996	»

B. För befattningar, avsedda för kvinnliga tjänstemän:

1:a lönegraden	1,440	kronor	5:e lönegraden	2,256	kronor
2:a »	1,704	»	6:e »	2,676	»
3:e »	1,800	»	7:e »	3,204	»
4:e »	2,136	»			

2. Av de i mom. 1 angivna tjänstepensionsunderlag anses två tredjedelar utgöra statspensionsunderlag och en tredjedel avgiftspensionsunderlag.

18 §.

1. Varder tjänsteman utan något sitt förvällande förflyttad till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, skall han likväl bibehållas vid det tjänstepensionsunderlag, som vid förflyttningen var för honom gällande, och skall han jämväl hava att erlägga pensionsavgift beräknad efter den befattning, han vid förflyttningen tillhörde.

2. Har tjänsteman efter egen ansökning förflyttats till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag eller har sådan förflyttning föranletts av något tjänstemannens förfarande i tjänsten, skall för honom gälla det för den lägre tjänsten bestämda statspensionsunderlaget, men skall i avseende å avgiftspensionsunderlag och honom åliggande pensionsavgift så anses, som om han kvarstode i den tjänst, varifrån förflyttningen ägt rum.

3. Nedflyttas befattning till lägre lönegrad och sänkes till följd därav det för tjänsten dittills gällande tjänstepensionsunderlaget, gäller för den, som då innehade densamma, vad i 1 mom. sägs.

19 §.

Med pensionsålder förstås i detta kapitel den levnadsålder, som för varje befattning finnes angiven i den vid denna lag fogade åldersförteckning.

Pensionsåldern skall anses inträda vid utgången av den månad, under vilken berörda levnadsålder uppnås.

20 §.

1. Tjänstår enligt detta kapitel beräknas för tid, under vilken tjänsteman efter fyllda aderton år i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som av verkets styrelse prövas vara därmed jämförlig, eller bestritt förordnande å sådan tjänst eller ock varit delägare i kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke-ordinarie personal. Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad avlöning eller han eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

Har enskilt företag övertagits av staten, må, där ej Konungen annorledes bestämmer, tjänsteman, som vid sådant övertagande övergått till statstjänst, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension efter prövning av verkets styrelse tillgodoräknas jämväl tid, varunder han innehaft fast anställning vid nämnda företag.

I fråga om tjänstepension för den, som vid avgång från sin befattning erhållit pension för annan statstjänst, må därvid tillgodoräknat tjänstår ej ånyo beräknas, där sådant tjänstår icke på grund av annan tjänstgöring än den, på vilken den förra tjänstårsberäkningen grundats, må beräknas såsom tjänstår.

2. Avgiftsår enligt detta kapitel beräknas för tid, under vilken tjänsteman erlagt avgift till fond, anstalt eller kassa för pensionering av i statens tjänst anställd ordinarie eller icke-ordinarie personal.

21 §.

Rätt till tjänstepension vid avgång från tjänsten tillkommer:

a) den, som uppnått för hans befattning stadgad pensionsålder, under förutsättning att han kan räkna minst tio tjänstår;

b) den, som träffats av olycksfall i tjänsten, därest olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga för tjänstemannen att behörigen sköta sin befattning och han ej heller av vederbörande styrelse prövas kunna lämpligen tjänstgöra i annan befattning vid verket; samt

c) den, som icke uppnått pensionsåldern men dock kan räkna minst tio tjänstår, därest han till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga befinnes för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin befattning och ej heller av vederbörande styrelse prövas kunna lämpligen tjänstgöra i annan befattning vid verket.

22 §.

1. Skyldighet att avgå från tjänsten inträder för tjänsteman:

a) då han uppnått den för hans befattning stadgade pensionsåldern, Konungen eller, där Konungen ej tillsatt befattningen, vederbörande styrelse likväl obetaget att låta anstå med avskedet, därest och så länge tjänstemannen prövas kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till och med den månad, varunder han fyller sjuttio år;

b) då han förklarats berättigad till pension enligt bestämmelserna i 21 § b) eller c).

2. Har tjänsteman, för vilken enligt 1 mom. a) av denna paragraf inträtt skyldighet att avgå från tjänsten, underlåtit att söka avsked eller har tjänsteman, å vilken bestämmelserna i 21 § b) eller c) äga tillämpning, icke själv sökt avsked, kan han jämväl utan därom gjord ansökan entledigas av Konungen eller, där Konungen ej tillsatt befattningen, av vederbörande styrelse, och skall i sammanhang därmed frågan om tjänstemannens rätt till pension avgöras.

23 §.

1. Beloppet av pension jämlikt 21 § a) (ålderspension) bestämmes enligt följande grunder:

a) Innehar tjänstemannen minst 30 tjänstår och har han tillika minst 30 avgiftsår, utgår *hel* pension. Denna utgör samma belopp, som summan av de för tjänstemannen vid tiden för hans avgång från tjänsten gällande statspensionsunderlag och avgiftspensionsunderlag. För tjänsteman, som under kortare tid än tre år innehaft den befattning, från vilken avgång äger rum, skall emellertid beloppet av hel pension utgöra medeltalet av de pensionsunderlag, vilka under de senast förflutna tre åren varit gällande för honom; och skall, därest sådan tjänsteman under någon del av nämnda tid, utan att tillika innehava tjänst, som i denna lag avses, innehaft annan statstjänst, med vilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid sådan tjänst innehafts, varvid, om för sådan tjänst icke gäller något pensionsunderlag, i sådant avseende skall beräknas det belopp, som bestämts såsom pension för tjänsten.

b) Uppgår antalet av tjänstår eller av avgiftsår icke till 30, utgår *avkortad* pension, vilken beräknas så, att densamma motsvarar beloppet av hel pension minskat med $\frac{1}{120}$ av statspensionsunderlaget för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 30, och med likaledes $\frac{1}{120}$ av avgiftspensionsunderlaget för varje full fjärdedel av år, varmed antalet avgiftsår understiger 30.

2. Tjänsteman, vilken vid uppnående av pensionsåldern icke kan räkna 10 tjänstår och alltså då icke är berättigad till tjänstepension enligt 21 § a), må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han på grund av stadgandet i 22 § 1 mom. tillåtes kvarstå i tjänsten efter pensionsålderns inträde.

24 §.

Pension jämlikt 21 § b) (invalidpension) utgår med det belopp, som motsvarar summan av de för tjänstemannen vid tiden för olycksfallet gällande statspensionsunderlag och avgiftspensionsunderlag.

25 §.

1. Beloppet av pension jämlikt 21 § c) (sjukpension) bestämmes enligt de i 23 § 1 mom. angivna grunder; dock utgår sådan pension med lägst sjuttiofem procent av hel pension.

2. Vid tillämpning av bestämmelsen i 1 mom. gäller den inskränkingen, att pensionen icke må i något fall överstiga den pension, som tjänstemannen skulle hava erhållit, därest han kvarstått i befattningen till pensionsålderns inträde.

26 §.

Av tjänstepension jämlikt detta kapitel anses såsom avgiftspension vad som enligt de i 23 § 1 mom. angivna grunder skulle utgå, därest hänsyn toges allenast till avgiftspensionsunderlaget och antalet avgiftsår; återstoden av samma tjänstepension anses såsom statspension.

27 §.

Därest vid beräkning av pensionsbelopp enligt grunderna i detta kapitel beloppet icke är i helt krontal jämnt delbart med tolv, skall det-samma avrundas till närmast högre sålunda delbara tal.

28 §.

1. Tjänsteman, som avses i detta kapitel, skall erlägga *pensionsavgift* till nedan angivna belopp för år räknat:

A. Manliga tjänstemän.

1:a lönegraden	48 kronor	11:e lönegraden	174 kronor
2:a »	51 »	12:e »	192 »
3:e »	57 »	13:e »	213 »
4:e »	63 »	14:e »	234 »
5:e »	75 »	15:e »	279 »
6:e »	90 »	16:e »	330 »
7:e »	114 »	17:e »	354 »
8:e »	129 »	18:e »	378 »
9:e »	141 »	19:e »	399 »
10:e »	156 »	20:e »	420 »

B. Kvinnliga tjänstemän.

1:a lönegraden	78 kronor	5:e lönegraden	132 kronor
2:a »	93 »	6:e »	159 »
3:e »	102 »	7:e »	192 »
4:e »	123 »		

2. Pensionsavgift erlägges under trettio år, räknat från och med den månad, då vederbörande tillträtt ordinarie anställning eller dessförinnan börjat erlägga avgift till kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke-ordinarie personal, under iakttagande emellertid:

att, om avbrott i statsanställningen förekommit, pensionsavgift skall erläggas för ytterligare så lång tid, som motsvarar avbrottet;

att den, som befordrats till befattning med högre pensionsunderlag, skall erlägga pensionsavgift under en tid av tre år från tillträddandet av denna befattning, även om han på grund av förberörda bestämmelse eljest skolat vara befriad från erläggande av pensionsavgift, samt

att pensionsavgift icke i något fall skall erläggas för längre tid än till och med den dag, tjänstemannen avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

4 kap. Minskning eller indragning av pensionsbelopp.

29 §.

Tjänstepension för befattning, som avses i denna lag, må, även om de för erhållande av dylik pension föreskrivna villkor uppfyllts, icke förenas med lön eller pension för annan sådan befattning eller annan ordinarie statstjänst förutom i de fall och med de inskränkningar, som här nedan stadgas, nämligen:

a) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter lön för annan ordinarie statstjänst, må, för den tid lönen för den andra tjänsten åtnjutes, uppbära allenast den del av tjänstepensionen, som anses såsom avgiftspension; dock att, därest härigenom pension och lön tillsammans icke uppgå till beloppet av den tjänstepension, som eljest skolat åtnjutas för förstnämnda tjänst, nyssberörda avgiftspension må ökas med vad som motsvarar skillnaden;

b) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter pension för annan tjänst, som avses i denna lag, må uppbära avgiftspension för båda tjänsterna samt av de statspensioner, som eljest skolat utgå, den, som till beloppet är högre, eller, om bägge statspensionernas belopp äro lika, den, som först tillträts;

c) den, som vid avgång från tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller pension för statstjänst, å vilken denna lag icke äger tillämpning, må uppbära allenast avgiftspension för den förstnämnda tjänsten; dock att, därest härigenom de båda pensionerna icke skulle tillsammans uppgå till beloppet av den tjänstepension, som eljest skolat utgå för först omnämnda tjänst, nyssberörda avgiftspension må ökas med vad som motsvarar skillnaden; samt

d) därest med tillämpning av de under a), b) och c) givna bestämmelser sammanlagda beloppet av lönen och pensionen eller av de båda pensionerna understiger tre tusen kronor, skall avdrag å pensions-

beloppet äga rum endast i den mån, som erfordras för att pensionen tillsammans med lönen eller den andra pensionen icke må överstiga tre tusen kronor.

30 §.

Om den, som är berättigad till tjänstepension enligt denna lag, tillika är berättigad till pension från pensionsförsäkringsfonden på grund av inbetalning till pensionsstyrelsen jämlikt föreskrift i denna lag eller i reglemente för kassa för pensionering av i statens tjänst anställd icke-ordinarie personal, räknas sistnämnda pension såsom del av den honom enligt denna lag tillkommande pension, vilken alltså skall minskas med det pensionsbelopp, som pensionstagaren sålunda äger utbekomma från pensionsförsäkringsfonden.

31 §.

1. Om pensionstagare undergår frihetsstraff, som omfattar minst en månad, eller är intagen å tvångsarbetsanstalt, må han för den tiden ej åtnjuta den del av tjänstepensionen, som anses såsom statspension.

Har pensionstagare blivit dömd till straffpåföljd, vilken utestänger från behörighet och rättigheter, som omförmälas i 2 kap. 19 § strafflagen, eller, i stället för avsättning, till straff enligt 2 kap. 17 § strafflagen, må från och med månaden näst efter den, under vilken sådant beslut vunnit laga kraft, statspension ej utgå till honom.

2. Har pensionstagare, som avses i 1 mom., anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må styrelsen för det verk, från vilket pensionen utbetalas, kunna medgiva sådan anhörig rätt att för tid, varunder pensionstagaren undergår frihetsstraff eller är intagen å tvångsarbetsanstalt, uppbära statspensionen eller del därav.

32 §.

Pensionsbelopp, som icke uttagits inom tre år sedan det förfallit till betalning, är förverkat och tillfaller vederbörande i 7 § omförmälda pensionsfond, dock med rätt för verkets styrelse att, på därom gjord framställning, medgiva beloppets utbetalning.

5 kap. Lagens tillämplighet m. m.

33 §.

Från tillämpningen av denna lag kunna genom beslut av Konungen undantagas tjänstemän, vilka vid statens övertagande av enskilt företag övergått till tjänst vid något av de verk, som avses i lagen.

34 §.

Denna lag äger icke tillämpning å:

- a) den, som före denna lags ikraftträdande avgått från tjänsten,
- b) tjänsteman, som tillhör äldre lönestat än den från och med den 1 juli 1920 gällande, samt
- c) tjänsteman, vilken vid statens övertagande av enskild järnväg eller bandel övergått i statens järnvägars tjänst men vid denna lags ikraftträdande icke var underkastad lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar.

35 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 13 § 2 mom. skall beträffande den, som erhållit förordnande såsom distriktschef vid statens järnvägar från och med den 1 juli 1920 och som omedelbart därför varit innehavare av ordinarie distriktschefstjänst, så anses som hade han vid tillträddandet av nämnda förordnande innehaft tjänst tillhörande 20:e lönegraden och med en pensionsålder av 65 år.

36 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 14 § skall med förordnande å befattning, som avses i 13 §, likställas före denna lags ikraftträdande innehaft förordnande å befattning såsom vattenfallsdirektör, överingenjör och chef för statens järnvägsbyggnader, överingenjör och chef för statens järnvägars huvudverkstäder, överingenjör vid Trollhätte kraftverk eller direktör vid statens kraftverksförvaltning.

37 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 20 § 2 mom. må nedan angivna tjänstemän äga såsom avgiftsår jämväl tillgodoräkna:

- a) tjänsteman, oavsett vilket verk han tillhör, den tid, varunder han, utan att vara skyldig erlagga pensionsavgift för egen pensionering, må hava innehaft ordinarie statstjänst;
- b) tjänsteman vid telegrafverket, vilken antingen vid denna lags ikraftträdande är delägare i telegrafverkets pensionsinrättning eller ock vid statens övertagande av aktiebolaget Stockholmstelefontelefonanläggningar övergått i statstjänst och för vilken pensionsavgifter erlagts enligt de för nämnda pensionsinrättning gällande grunder, den tid, som må hava förflutit från det han uppnått en levnadsålder av tjugufem år och intill dess han erhållit ordinarie befattning vid verket;

e) tjänsteman vid statens järnvägar, vilken före den 1 januari 1911 erhållit ordinarie befattning vid verket, den tid, som må hava förflutit från det han uppnått en levnadsålder av trettio år och intill ordinarie-blivandet;

d) tjänsteman vid statens vattenfallsverk, vilken vid statens övertagande av företag tillhörande Nya Trollhätte kanalbolag eller Södertälje kanal- och slussverksaktiebolag övergått i statstjänst och som före denna lags ikraftträdande erhållit ordinarie anställning vid statens vattenfallsverk, den tid, varunder han innehaft sådan anställning vid vederbörande enskilda företag samt vid Trollhätte kanal- och vattenverk eller vid statens vattenfallsverk, som av vattenfallsstyrelsen prövas jämförlig med ordinarie tjänst;

e) tjänsteman, vilken enligt de för honom före denna lags ikraftträdande gällande bestämmelser ägt att såsom tjänstår för erhållande av pension beräkna även tid, varunder han i statens tjänst haft extra ordinarie anställning, sistnämnda tid;

f) tjänsteman, vilken den 1 juli 1920 tillträder ordinarie befattning hos vattenfallsstyrelsen, den tid, varunder han därförut innehaft fast anställning hos samma styrelse.

38 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 15 § och 28 § 2 mom. skall pensionsavgift anses vara erlagd jämväl under tid, som jämlikt 37 § a)—d) må tillgodoräknas tjänsteman såsom avgiftsår.

39 §.

Därest vid tillämpning av de i 23 § 1 mom. angivna grunder hänsyn skall tagas jämväl till pensionsunderlag för sådan tjänst vid något av ifrågavarande verk, som innehafts före denna lags ikraftträdande, skall därvid så anses, som hade för nämnda tjänst gällt det pensionsunderlag, vilket enligt 17 § är bestämt för samma eller närmast motsvarande befattning.

40 §.

Därest tjänsteman, å vilken denna lag äger tillämpning, skulle vid avgång från tjänsten hava enligt de för honom vid lagens ikraftträdande gällande pensionsbestämmelser kommit i åtnjutande av högre pensionsbelopp än med tillämpning av stadgandena i förevarande lag, skall pensionen utgå med nämnda högre belopp.

41 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1920.

Åldersförteckning,

angivande den i 19 § i lagen avsedda pensionsålder för en var sådan befattning vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, som tillsättes genom konstitutorial.

A. För manliga tjänstemän avsedda befattningar.

Lönegrad	Vid postverket		Vid telegrafverket		Vid statens järnvägar		Vid statens vattenfallsverk	
	Befattning	Pensionsålder	Befattning	Pensionsålder	Befattning	Pensionsålder	Befattning	Pensionsålder
1	Brevbärare	65	Expeditionsvakt	67	Banvakt	63	Expeditionsvakt	67
	Expeditionsvakt	67 ¹⁾	Stationsbiträde	65	Eldare å ångfärja	60	Vakt	63
					Expeditionsvakt	67		
					Förrådsvakt	65		
					Ledningsvakt	63		
					Matros	63		
					Stationskarl	63		
					Vagn- och stallkarl	65		
2	Postiljon	65	Förste stationsbiträde	65	Maskin- och pannskötare	65	—	—
					Maskinvakt å ångfärja	65		
					Portvakt	65		
					Rorgångare	65		
					Timmerman å ångfärja	65		
					Trafikbiträde	63		
					Vagnskötare	63		
3	Brevbärförman	65	Förste expeditionsvakt	67	Banförman	63	Förrådsförman	65
	Förste expeditionsvakt	67	Reparatör	60	Förrådsförman	65	Förste expeditionsvakt	67
	Värdebrevbärare	65			Förste expeditionsvakt	67	Kanalförman	65
					Förste portvakt	65	Skogvaktare	65
					Lokomotiveldare	60		
					Reparatör	63		
					Trädgårdsförman	65		

¹⁾ För expeditionsvakt, som tjänstgör vid postkontor, är pensionsåldern 65 år.

Lönegrad	Vid postverket		Vid telegrafverket		Vid statens järnvägar		Vid statens vattenfallsverk	
	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder
4	Förste postiljon	65	Stationsförman	65	Konduktör	63	Kontorsbiträde	67
					Kontorsbiträde	67 ¹⁾	Maskinist	63
					Maskinskötare å ångfärja	65	Montör	63
					Stallförman	65		
					Stationsförman	63		
					Stationsmästare av klass 7	65		
					Vagnförman	65		
5	Bokbinderiförman	65	Förste reparatör	63	Bangårdsmästare	63	Fyrmästare	63
	Tryckeriförman	65			Banmästare	63	Muddermästare	65
	Överpostiljon	65			Förste kontors- biträde	67 ¹⁾	Slussmästare	65
					Förste reparatör	63		
					Ledningsförman	63		
					Tågmästare	63		
					Verkstadsförman	65		
6	Stationsmästare	67	Förrådsmästare	65	Förrådsmästare	65	Befälhavare å bog- serbåt	65
	Transportmästare	65	Linjeförman	63	Förste banmästare	63	Förrådsmästare	65
			Radiotelegrafist	65	Lokomotivförare	60	Förste montör	63
					Maskinist	65	Schaktmästare	65
					Stationsmästare av klass 6	65	Trädgårdsmästare	65
					Tredje maskinist å ångfärja	65		
					Tredje styrman	65		
				Trädgårdsmästare	65			
				Vagnårdsmästare	65			
7	Faktor	65	—	—	—	—	Byggmästare	65
							Förste maskinist	63
							Reparationsmästare	65
							Verkstadsmästare	65

¹⁾ För kontorsbiträde eller förste kontorsbiträde, som tjänstgör vid distrikts trafikavdelning, är pensionsåldern 65 år.

Lönegrad	Vid postverket		Vid telegrafverket		Vid statens järnvägar		Vid statens vattenfallsverk			
	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder		
8	Postexpeditör	67	Förrådsbokhållare	65	Kontorsskrivare	67	Kontorsskrivare	67		
			Materialförvaltare	65	Ledningsmästare	63	Maskinmästare	65		
			Ritare	65	Ritare	65	Ritare	65		
			Telegrafassistent	65 ¹⁾	Stationsskrivare	65	Stationsmästare	63		
					Vagnmästare	65	Övermontör	63		
		Verkstadsmästare	65							
9	—	—	Linjemästare	63	Andre maskinist å		Instrumentmakare	65		
			Verkmästare	63	ångfärja	65			Mätaretekniker	65
					Andre styrman	65				
					Lokomotivmästare	65				
					Stationsinspektor av klass 4 B	65				
					Stationsmästare av klass 5	65				
				Överbanmästare	65 ²⁾					
10	Förste postexpeditör	67	Förste telegrafassistent	65 ¹⁾	Bokhållare	67	Bokhållare	67		
					Förste stationsskrivare	65			Driftverkmästare	65
11	Postmästare av klass 4	67	Telegrafkommissarie av klass 4	65	Förste bokhållare	67	Kanalinspektor av klass 2	67		
					Förste telegrafist	67				
					Stationsinspektor av klass 4 A	65				
					Övermaskinist av klass 2	65				
12	Kontrollör	67	Ingenjörssassistent	65	Förste styrman av klass 2	65	—	—		
	Postmästare av klass 3	67	Kontrollör	65 ¹⁾	Stationsinspektor av klass 3	65				
			Telegrafkommissarie av klass 3	65	Underingenjör	65				
					Underinspektor	65				
					Övermaskinist av klass 1	65				

¹⁾ För telegrafassistent, förste telegrafassistent eller kontrollör, som tjänstgör vid distriktsbyrå eller hos telegrafstyrelsen, är pensionsåldern 67 år.

²⁾ För överbanmästare, som förestår avdelning, är pensionsåldern 63 år.

I öfvergrad	Vid postverket		Vid telegrafverket		Vid statens järnvägar		Vid statens vattenfallsverk	
	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder
13	Aktuarie	67	Aktuarie	67	Aktuarie	67	Kanalinspektör av	
	Förrådsförvaltare	67	Förrådsförvaltare	67	Byråassistent	65	klass 1	67
	Notarie	67	Huvudkassör	67	Distriktskassör	67	Kassör	67
	Registrator	67	Notarie	67	Expeditionsföre-		Kontrollör	67
	Revisor	67	Revisor	67	ståndare	65	Notarie	67
	Revisor och bok-				Förste styrman av		Registrator	67
	hållare	67			klass 1	65	Revisor	67
					Kassör	67		
					Kontrollör	67		
					Notarie	67		
				Registrator	67			
				Revisor	67			
14	Förste kontrollör	67	Avdelningsingenjör	65	Baninspektör	65	Kontorschef	67
	Postmästare av		Förste kontrollör	65 ¹⁾	Distriktskamrer	67		
	klass 2	67	Inköpschef	67	Elektroingenjör	65		
			Konstruktör	65	Förrådsförvaltare	67		
			Kontorschef	67	Konstruktör	65		
			Radiokommissarie	65	Maskininspektör	65		
			Telegrafkommissarie av klass 2	67	Stationsinspektör av klass 2	65		
					Verkstadskamrer	67		
15	Förste aktuarie	67	Förrådskamrer	67	Befälhavare av klass		Kamrer	67
	Intendent	67	Sekreterare	67	2 å ångfärja	65	Sekreterare	67
	Postmästare av		Telegrafkommissarie av klass 1 B	67	Förrådskontrollör	67		
	klass 1	67	Överkontrollör	65	Förste aktuarie	67		
	Sekreterare	67			Förste kontrollör	67		
	Överkontrollör	67			Förste revisor	67		
					Intendent	67		
					Kamrer	67		
					Milkontrollör	67		
					Sekreterare	67		
				Stationsinspektör av klass 1	65			

¹⁾ För förste kontrollör, som tjänstgör vid distriktsbyrå eller hos telegrafstyrelsen, är pensionsåldern 67 år.

Lönegrad	Vid postverket		Vid telegrafverket		Vid statens järnvägar		Vid statens vattenfallsverk	
	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder
16	Ombudsman	67	Byråingenjör	67	Baningenjör	65	Byråingenjör	67
	Överpostmästare	67	Kameralintendent	67	Befälhavare av klass 1 å ångfärja	65	Direktörsassistent vid kanalverk	65
			Linjeingenjör	65	Byråingenjör	67		
			Telegrafkommissarie av klass 1 A	67	Chef för statistiska kontoret	67		
					Maskiningenjör	65		
					Signalingenjör	65		
					Telegrafingenjör	65		
					Trafikinspektör	65		
					Överinspektör	65		
	17	Förste intendent	67	Förste byråingenjör	67	Distriktssekreterare	67	Direktörsassistent vid kraftverk
			Förste linjeingenjör	65	Förrådsintendent	67	Distriktsingenjör	65
			Förste sekreterare	67	Förste baningenjör	65	Förste byråingenjör	67
			Verkstadsingenjör	65	Förste byråingenjör	67	Förste sekreterare	67
					Förste maskin- ingenjör	65		
					Förste sekreterare	67		
					Förste trafikinspek- tör	65		
18	Byrådirektör	67	Byrådirektör	67	Arkitekt	67	Byrådirektör	67
					Byrådirektör	67	Driftechef	65
					Ombudsman	67		
					Överkontrollör	67		
19	Postdirektör	67	Trafikdirektör	67	—	—	Kanaldirektör	65
20	Byråchef	67	Byråchef	67	Bandirektör	65	Byråchef	67
			Linjedirektör	65	Byråchef	67	Förste byrådirektör	67
			Telefondirektör	67	Förste byrådirektör	67		
			Telegrafdirektör	67	Maskindirektör	65		
				Trafikdirektör	65			

B. För kvinnliga tjänstemän avsedda befattningar.

Lönegrupp	Vid postverket		Vid telegrafverket		Vid statens järnvägar		Vid statens vattenfallsverk	
	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder	Befattning	Pensions- ålder
1	Kontorsbiträde	60	Kontorsbiträde	60	Kontorsbiträde	60	Kontorsbiträde	60
2	Kanslibiträde	60	Kanslibiträde Rikstelefonist	60 55	Kanslibiträde	60	Kanslibiträde	60
3	—	—	Kassör	60	—	—	—	—
4	Postexpeditör	60	Kontorsskrivare Ritare Telegrafist Vaktföreståndare	60 60 60 60	Kontorsskrivare Ritare	60 60	Kontorsskrivare Ritare	60 60
5	Förste postexpeditör	60	Förste kassör Förste telegrafist Förste vaktföreståndare	60 60 60	Bokhållare	60	Bokhållare Kassör och bokhållare	60 60
6	Postmästare av klass 4	60	Telegrafkommissarie av klass 6	60	—	—	—	—
7	Postmästare av klass 3	60	Katalogredaktör Telegrafkommissarie av klass 5	60 60	—	—	—	—

*Bilaga 2.***Förslag**

till

bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst.

1 §.

Rätt till pension av statens järnvägars medel enligt dessa bestämmelser tillkommer nedan angivna tjänstemän, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst men vilka icke varit underkastade lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar, nämligen:

a) ordinarie tjänstemän, förut anställda vid västkustbanan, Malmö—Kontinentens järnväg, bandelen Mora Noret—Orsa, Orsa—Härjedalens järnväg eller Höganäs—Mölle järnväg, vilka såsom delägare kvarstå i enskilda järnvägarnas pensionskassa eller i Gävle—Dala järnvägs pensionsinrättning, understödsförening, eller ock i Gävle—Dala järnvägs pensionskassa, understödsförening;

b) ordinarie tjänstemän, förut anställda hos Mora—Vänerns järnvägsaktiebolag, vilka icke inom av järnvägsstyrelsen föreskriven tid tillkännagivit sin önskan, att de i förenämnda lag angivna grunder måtte äga tillämpning å dem;

c) ordinarie vagn- och stallkarlen Sven Edvard Carlsson, vilken förut varit anställd vid västkustbanan, ävensom stationsinspektoren Gustaf Ferdinand Elgstrand, bokhållaren Axel Ferdinand Elgstrand och stationsmästaren Per Johan Lundqvist, vilka förut varit anställda i Örebro—Köpings järnvägsaktiebolags tjänst men icke erhållit konstitutorial å sina befattningar vid statens järnvägar.

Dessa bestämmelser gälla dock ej för den, som avgått från tjänsten före den 1 juli 1920.

2 §.

Tjänsteman, som avses i 1 § a), äger att efter avskedstagandet, utöver honom från vederbörande enskilda pensionsanstalt tillkommande

pension, erhålla fyllnadspension från statens järnvägar till det belopp, varmed pensionen från pensionsanstalten, till den del densamma icke kan anses täckas av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifter, må understiga, vad han enligt lagen angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som enligt 26 § av samma lag betraktas såsom statspension.

Det ankommer på järnvägsstyrelsen att bestämma huru stor del av pensionen från vederbörande enskilda pensionsanstalt, som icke kan anses täckas av de utav tjänstemannen erlagda pensionsavgifterna.

3 §.

Tjänsteman, som avses i 1 § b), äger att efter avskedstagandet uppbära pension från statens järnvägar enligt de för understödsföreningen Mora—Vänerns och Östra Värmlands järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa från och med den 1 mars 1915 gällande stadgar och med beräkning av avlöning i Mora—Vänerns järnvägsaktiebolags tjänst enligt det vid hans övergång i statens järnvägars tjänst med bolaget gällande löneavtal.

Såsom bidrag till kostnaden för beredande av nämnda pension skall tjänstemannen till statens järnvägar erlagga pensionsavgift motsvarande 60 procent av den enligt berörda stadgar bestämda pensionsavgift.

Därjämte är tjänsteman, om vilken nu är fråga, berättigad uppbära fyllnadspension från statens järnvägar enligt de i 2 § angivna grunder, varvid den i första stycket av förevarande paragraf omförmälda pension skall anses motsvara pension från enskild pensionsanstalt.

4 §.

Tjänsteman, som omförmäles i 1 § c), äger att efter avskedstagandet erhålla pension från statens järnvägar till belopp motsvarande vad han enligt lagen angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skulle hava uppburit i pension, därest nämnda lag varit för honom gällande och hänsyn tagits allenast till den del av tjänstepensionen, som enligt 26 § av samma lag betraktas såsom statspension.

5 §.

I fråga om skyldighet för tjänsteman, som avses i 1 § av förevarande bestämmelser, att avgå från tjänsten skall, i den mån ej för honom gällande reglemente för enskild pensionsanstalt eller stadgar för understödsföreningen Mora—Vänerns och Östra Värmlands järnvägs pensions- samt änke- och pupillkassa annorledes föreskriva, i tillämpliga delar gälla vad i sådant hänseende stadgas uti lagen angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

REGISTER.

	Sid.
Nu gällande pensionsbestämmelser	4.
Behovet av enhetliga pensionsbestämmelser	5.
Upphörande av telegrafverkets pensionsinrättning	6.
Huvudgrunderna för förslaget till gemensamma pensionsbestämmelser	16.
Särskilda pensionsbestämmelser för tjänstemän, som tillsätts genom förordnande	16.
Pensionsunderlag	18.
Frågan om pensionsavgifternas avskaffande	22.
Pensionsavgifternas allmänna konstruktion m. m.	23.
Pensionsavgifternas belopp	27.
Pensionsfonder	33.
Tjänstår och avgiftsår	39.
Pensionsrättens inträde	41.
Pensionsbeloppets bestämmande vid tjänstemans avgång från befattningen	44.
Gottgörelse i vissa fall till avgången, eljest icke pensionsberättigad tjänsteman	51.
Frågan om avgiftsplikt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken	55.
Specialmotivering till förslaget till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken	56.
Pensionsåldrar	63.
Angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst	65.
Vissa lagändringar, som påkallas av förslaget till pensionslag	69.
Departementschefens hemställen	69.
<i>Bil. 1.</i> Förslag till lag angående rätt till pension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk	72.
<i>Bil. 2.</i> Förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst	93.